

רבי יהודה הנשיא (רבו)

פָּעוֹבִיטָעָן דִּי קִינְדָּעָר

העניג. היסט דער קעניג נאכפארשען, לאזט זיך איז איז דער קינד איז שאו נישט עטמאלאט, ווערט דער געניג אויפגעבראקט, און היסט טויטען דעם שטאטסהאלטער און די מיטער מיטען קינד האט ער אפגעלאצט בשלום, און דעם רב'ס מוטער איז געלומען צו איהר פרידינצען אנטונינוס מוטער, -- זאת איהר יגענע! -- ויבאלד דער אלמעטען, האט איזו געפיהרט, איז עס זאל געשעהן דיר און דיין זohan אַ נס דורך מיר און מין זohan, זאלען די צוּוּי קינדער בליכען טרייע חברים אויף די וועלט, אין אויף יגענע....

וֵי דָעֵר שׁוֹנוֹאַי אַיז זִיךְ נוֹקֵם אֵין יוֹאַדָּעָן -- אַיִּנְמָאַל אַיז אַיְודָגָאנְעָן פָּעֶרֶבְּיַי דָעַט רְוִימִישָׁעָן קעניג. אַדְרִיאַנָּס, אֵין האט אֵיהם בְּעָרִיסָט -- דָעַט קִינְד, דָעַר וּוּסְטָט זִיךְ דָעַר קעניג -- אַיְוד -- זאָגַט אַנְדְּרִיאַנָּס אוּפְּגַעֲבָרָאַקט -- אַיְוד דָעַוּוּגָסְט זִיךְ פָּעֶרֶבְּיַגָּהָן, אֵין בָּאָגְרִיסָעָן מִיהָ 2. -- גַּעֲפָעָן זָאַל מַעַן אֵיהם! -- גַּעֲהָט פָּאָרְבִּי אַ צְוּוּיְתָעָר יְיָד, גַּעֲזָעָהָן דָעַט סְוִיפָּסְפִּינְטָעָן דָעַט עַרְשָׁעָן -- האט ער דעם געניג ניט באָגְרִיסָט, -- וּוּרְבִּיסְטָוּן שְׁטָעַלְטָא אָפְּ אַנְדְּרִיאַנָּס אוּרְדָעַם יְדָעָן, -- אַיְוד -- אַיְוד אֵין דָעַרְוּוּגָסְט זִיךְ גַּעֲהָן פָּעֶרֶבְּיַי אַנְדְּרִיאַנָּס אֵון אֵיהם בָּאָגְרִיסָעָן? -- גַּעֲפָעָן זָאַל מַעַן אֵיהם -- בְּלִיְבָעָן די שְׁרִים שְׁטִיעָן פָּעֶרֶבְּוּזְדָעָן -- וּוּסְטָט זָאַל דָעַס בְּדִיְטָעָן -- פָּרָעָגָעָן זִיךְ דָעַט געניג -- פָּאָרְיָא בָּאָגְרִיסָעָן גַּעֲפָעָן -- פָּאָרְיָא נִיט באָרִיסָעָן -- גַּעֲפָעָן -- אֵין דער געניג צו לאָכָט זִיךְ אַיְוד זאָגָט וּוּסְטָט -- מִיהָ וּוּלְטָא אֵיהָר לְעַרְנָעָן וּי אַזְוִי אַטְצּוּבָרָעָג אָוָם צּוּבָרָעָנוּאָן מִינְיָעָן שׁוֹנוֹאַי? -- -- אֵין אַזְוּבָרָעָנוּאָן מִינְיָעָן שׁוֹנוֹאַי?

ווען קִיסְעָר האדריאַנָּס פּוֹן רְוִים האט אַרְוִיס גַּעֲגָבָעָן אוּרְפָּאַט אַידָעָן גִּזְרוֹת, אַיִּזְדָּמָאַלְס גַּעֲוָעָן דִּי גִּזְרוֹת אֵין פִּילְעָן קְרָאָפָּט מַעַן זָאַל נִיט הִיטָּעָן שְׁבָת, אֵין נִיט דִּמְלָזִין קִינְדָּעָר, האבען אַידָעָן מַוְרָה גַּעֲהָאַט, מַל צְוִזְיָן זִיכְרָעָן קִינְדָּעָר, וּוּיל טָאָמָעָא אֵין יְעַנְעָא צִיְּטָא אוּסְגַּעֲפָוָנָעָן גַּעֲוָאָעָרִין, אַז אֵאַיְדָעָשָׂעָן, בָּאַזְוָהָלָט מִיטְזִיעָר לְעַגְעָן, --

אֵין דָעַט טָאג, אַיז רִי עַהְבָּא גַּעֲשָׁטָאָרְבָּעָן -- -- -- טָראָכָט זִיךְ דָעַר פָּאָטָעָר רִי שְׁמָעוֹן, -- גַּעֲשִׁיקְטָזִיךְ, מִיר זָאַלעָן גַּאֲטָס בָּאַפְּנָלָט נִיטָט הַעֲרָעָן, -- אֵון דִּי גִּזְרָה דִּי רְשָׁעָיָס פָּאָלְגָעָן? -- נִעהָמָט ערְבָּאַלְד, אֵון אַיז מַל דָאָס קִינְד, דָעַר וּוּסְטָט זִיךְ דָעַר פּוֹן, דָעַר שְׁטָאָטָסְהָאַלְטָעָר שִׁיקְטָעָר רִוְּפָעָן רִי שְׁמָעוֹנָעָן, -- אֵון פָּרָעָגָט אֵיהם: וּוּקְוָמְסְטוּ אַיבְּעַרְצּוּטְרָעָטָעָן דָעַט גַּעֲנִיגָּס בָּאַפְּנָלָל? -- אַבְּ הַאָבָּגְעָלָגָט גַּאֲטָט בָּאַפְּנָלָל? -- עַנְטְּפָעָרָט עַרְאָהָט. זָאַגְּט אֵיהם דָעַר, האַלְבָּעָר קעניג. אַמְתָּא אַיךְ דָאָרְפָּז זִיךְ פָּעֶרֶבְּהָאַלְטָעָן צו דִּיר מִיטְפָּעָל בְּגָבוֹד, וּוּיל דִּי בִּיסְטָא דָאָר דָעַר עַלְטָסְטָעָר פּוֹן דִּין פָּאָלְקָ, -- נָאָר אַפְּלָאַזְעָן פָּרִי.

גַּעַן אַיךְ נִיטָט, וּוּיל סְאַיִּז אַגְּזִירָה פִּינְס מַלְךָ -- אֵין וּוּסְטָוּן, מִיר צו טָהָוָן? -- פָּרָעָגָט רִי שְׁמָעוֹן -- אַיְיךְ וּוּעָל דִּיר אַפְּשִׁיקָעָן צוֹם מַלְךָ, אֵון לאַז ער מִיט דִּיר טָהָוָן וּי זִיךְ וּוּלְעָן, -- שִׁיקְטָעָר אָפְּ דָאָס נִיְּגַעְבָּוּרָנָעָן הַיְּנָד מִיטְזִיךְ מַוְטָּעָר צוֹם קענִיגָּה, --! -- פָּאַבְּרָעָנָעָן זִיךְ אַגְּנָצָעָן טָאג אַיְוד וּוּגָה, אֵון צוֹנָאָכָט האַבָּעָן זִיךְ אַפְּגַעְשְׁטָעָלָט אֵין וּוּגָה אַוְיָחָד נִאָכָט לעַגְעָר. אֵין הַיְּזָוָן פּוֹן אַפְּאַרְגָּעָהָמָעָר רְוִימִישָׁעָר פָּאַמְּלִיעָ, --

זִיעָעָלָטָעָן בָּאַטְעָר פְּרִיְינְד, -- דָאָרְפָּז זִיךְ מַאֲכָעָן אֵז בַּיְּ דָעַר מַוְטָּעָר פּוֹן דָעַר פָּאַמְּלִיעָ אַיז יְעַנְעָר צִיְּטָא אוּרְגַּעֲבָרָעָן גַּוְוָהָעָן אַקְנָד, -- מִיטָעָן נִאמְעָן (אנְטּוֹנִינָס), וּי דִּי רְוִימְעָילָעָן האַט זִיךְ דָעַרְזָעָהָן אֵיהָר אַלְטָעָבָעָלָט פְּרִיְינְדִינְעָ, --

דָעַט נְשִׁיאָס פְּרִיְיָ, פָּרָעָגָט זִיךְ בַּיְּ אֵיהָר וּי קְוָמְסְטוּ אַהֲרָן, -- דָעַר צְעַלְהָט זִיךְ אֵיהָר אַגְּנָצָעָן דִּי מַעְשָׁה; סְאַיִּז אַוְיָחָד אַונְז אַרְוִיס אַזָּא, אֵון אַזְרָה מַעַן זָאַל נִשְׁטָט מַל זִיךְ קִיְּין אַיְדָעָשָׂעָן קִינְדָּעָר, -- אַיְיךְ הַאָבָּבָעָר מִין הַיְּנָד יָאַמְלָעָגָעָן גַּעֲוָעָן, -- אֵון דָעַרְפָּאָר פִּירָהָט מַעַן אַונְז בַּיְּדָעָ צוֹם קענִיגָּה, -- וּי דִּי רְוִימְעָרָעָן האַט דָעַר העָרָט, זָאַגְּט זִיךְ אֵיהָר; אַוְיָב דִּי וּוּלְסָט גַּעֲנָסְטוּ מִין לִינְד, דָאָס נִיט גַּעֲמָאַלְטָעָן, גַּעֲהָמָעָן מִיטְזִיךְ, אֵין דִּין קִינְד לָאַז אַבָּעָר בַּיְּ מִיר, בִּיז דִּי וּוּסָט גַּעֲהָעָן צְוֹרִיק, -- טָהָוָן זִיךְ עַס אֵון גַּעֲהָט, מִיטָעָן פָּעֶרֶבְּהָאַלְטָעָן גִּינְד, צוֹם קענִיגָּה, -- גַּוְמָט יְעַנְעָה שְׁטָאָטָסְהָאַלְטָעָר אֵין בָּרָעָנָט דָעַט נְשִׁיאָס פְּרִיְיָ, מִיטָעָן קִינְד צוֹם

א ברודער מיט א שוועסטער

דעם כהן גдол, ישמעהל בן אלישע' צוו' יונגע קנדער, א זohan מיט א תאכטער צענען ארינגעפאלען אין עפנונגניש צו צוו' רוימער, טראפט זיך איז די ווירטהען פון ד' צוו' קינדער, צענען זיך בידע צוזאמען געקומען; דערצעהלהט אײַנער: אָרֶךְ האב אַגְּנַעַכְט אָזָא שֻׁהָנָהָם, וְוָאֵס דִּין גְּלִיכְעָן אַזְּ נִשְׁתָּא אַיְחָדָר גַּאנְצָעָר וְוָעַלְתָּ, — אָוֹן אַיְךְ האב אַדְּיעַנְסָט — בְּעִירַהַמֶּת זִיךְ דָּעָר צְוַיְּטָעָר — וְוָאֵס דִּי גַּאנְעָע וְוָעַלְתָּ הָאָט נָאָךְ אָזָא שֻׁהָנָהָיט נִשְׁתָּ גַּעַזְעָהָן, בליגט ב' ז': חתונה מאכען ד' צוו' יְדִישָׁע עַפְּאַגְּעַנְעָע אַיְנָעָס פָּאוֹרָן אַנְדְּעַרְעָן, אָוֹן מִיט דִּי שֻׁהָנָהָע קִינְדָּעָר פון דעם פאר-פאלאק ווועט מען זיך טהילען, ... פִּהְרְטָטְמַעְנָה דָּאָס פָּאָרָל צְוּנוֹיָס אַיְן אַפְּינְסְּטָעָרָן צִימָעָר, זִיכְעָן דִּי פָּעָאוּמְעָרְטָעָר אָוֹן פָּעָרְטָרוֹי עַרְטָעָר, יְעַדְעָר אַיְן זִין ווַיְנַקְּעַלְעָר. דָּעָר קְלָאָגָט: אַיְךְ אָכָהן, אָזָהן פָּוֹן כְּהָנִים גְּדוּלִים, זָאַל חתונה האבען פָּאָר אַדְּינְסָט! ..... אָוֹן זִי קְלָאָגָט: אַיְךְ אַכְּהָנָת אַטְּאַכְּטָעָר פָּוֹן כְּהָנִים גְּדוּלִים, ... זָאַל חתונה האבען פָּאָר אַגְּנַעַכְט: וְוִיְנָעָן זִי אַזְּוִי אָפְּ אַגְּנַעַצְעָ נָאַכְט, וְוִי סְהָאָט נָוֶר אַגְּנַעַהֲוַבָּעָן טָאָגָעָן הָאָבָעָן זִיךְ זִיךְ דָּעַרְקָעָנְט, פָּאַלְעָן זִיךְ אַיְנָעָר דָּעָם אַנְדְּעַרְעָן אַוְיְפָן הָאָלוֹז, אָוֹן פָּעָרְגָּהָעָן זִיךְ אַיְנָעָן אַגְּוַיְוִין בִּיז ד' נְשָׁמָה אַיְזָ זִיךְ אַוְיְסְגָּעָגָעָן גַּטְיָן דָּה נָה'

דאָס צִיטָעָרִיגָּען קִינְד,

דוֹיאָג בָּן יוֹסֶף אַיְזָ אַבְּעַרְגָּבְּלִיבָּעָן נָאָךְ זִין פָּאַטְעָרָס טָוִיט אַצִּיטָּרִיגָּ קִינְד ב' זִין רַיְכָעָר מּוֹטָעָר, אַלְעָ טָאגְ פְּלָעָג זִי אַיְהָס אַוְיְסְמָעְסְטָעָן אַיְן אַבְּעַרְוּוֹעָגָעָן אָוֹן זִין ווָאָגְ גָּאָלְד אַוְעַלְשָׂעַנְקָעָן אַיְן בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ ..... אָוֹן אַזְּ דָּעָר שׁוֹנָא אַיְזָ בָּאַפְּאַלְעָן דִּי שְׁטָאָדָט, אָוֹן דָּעָר הַוְּנָגָעָר אַיְזָ דָּאָרְט גַּעַוְאָרְעָן אַרְוִיס, הָאָט זִי אַיְהָר קִינְד מִיט אַיְגָעָנָה הַעַנְד גַּעַקְוִילְעָט אָוֹן אַוְיְפָגָעָעָסָעָן זִין פְּלִישׁ. אָוֹן אַוְיְזָ דָּעָם יְאַמְּנָרָט אָוֹן קְלָאָגָט דָּעָר מְהֻוּן: צִי אַיְזָ גַּעַהְעָרָט גַּעַוְאָרָעָן אַזְּ פְּרוּעָן זָאַלְעָן עַסְעָן זִירָעָ מּוֹטָעָרְלִיכָּעָ פְּרוֹכָט, אַיְגָעָנָה קִינְדָּעָרְלִיךְ גַּעַמְאַסְטָעָן אָוֹן גַּעַוְיָגָעָן ..!

(מדרש אכה רבתי פ' ב')

צְפָנָה בַּת פְּנִיאָל,

די טָאַכְטָעָר פָּוֹנָם אַיְנָע אַפְּרִי, אַזְּעַלְעַנְעָ שֻׁהָנָהָיט אָוֹן אַגְּרָוִסָּע מִיּוֹחָסֶת, כְּהָנָ גְּדוּלָּ; ..... צְפָנָה בַּת פְּנִיאָל. אַיְזָ אַרְיְנְגָעְפָּאַלְעָן אַיְן עַפְּנָגְעַנְגָּנִישׁ צוֹ אַרְיְמָעָר, הָאָט עָרְ זִיךְ אַבְּעַרְגָּבְּלִיבָּעָן לְוֹסְטִינְג גַּעַמְאַכְט אַגְּנַעַצְעָ נָאַכְט, אַוְיְךְ מָאָרְגָּעָן הָאָט עָרְ אַיְהָר אָזְּ גַּעַתְהָוָן זִבְעָן רָעָק, אָוֹן זִי אַרְוִיסְגָּעְפִּיהָרָט אַיְן מַזְאָק, צוֹ פָּעַרְקְוִיפָּעָן, קְוָמָט צוֹ אַיְנָעָר, זָעָהָר אַמִּיסָּעָר מְעַנְשָׁ, אָוֹן זָאָגָט: אָנוֹ בְּעַוּוֹיְז נָוֶר מָוֶר דִּין שֻׁהָנָהָיט! ..... דִּי גָּעָרִיל — זָאָגָט דָּעָר פָּעַרְקְוִיפָּעָר — בִּיסְטוֹ אַוְיְךְ אַיְהָר אַבְּעָלָן. רָעָד נִיט אָוֹן גְּוִיָּפָ. אַזְּאָ שֻׁעָנָהָיִיט הָאָט נָאָךְ דִּי וּוּלְעָט נִשְׁתָּ עַזְעָהָן, ... פָּאָרְט .. הַיִּסְטָמָעָן אָוֹן זִי צִיהָט פָּוֹן זִיךְ אַרְאָפְט מִיטְ צִיטָעָרְנְדָעָה הַעַנְד אַקְלִיְיד נָאָךְ אַקְלִיְיד, גַּעַקְוּמָעָן צָוָס לְעַצְמָעָן — רַיִּיסְט זִי דָּאָס פָּוֹן זִיךְ אַרְאָפְט אָוֹן גַּט זִיךְ אַזְּוָרָפְט אַיְזָ דָּעָר עַד, "רְבוּנוֹ-שְׁלִילָעָן-עוֹלָם!" — שְׁרִיְיט זִי אַוְיָס אַיְן גְּרוֹיְסָע פָּעַרְבִּיטְעַרְטָקְיִיט — האַסְטוֹ אַוְיְזָ אָנְזָ קִיְּזָ רְחַמְנָהָת נִשְׁתָּ, אַבְּעָר אַוְיְזָ דִּין הַיְּלִיגָּעָן גְּרוֹיְסָעָן נִמְעָן, וְוִי דְּעַרְבָּאַרְעַמְסָטוֹ זִיךְ נִשְׁתָּ ? אָוֹן אַיְהָר נְשָׁמָה אַיְזָ בָּאָלְד אַוְיָס גַּעַהְעָנָעָן .. גַּטְיָן דָּה נָה'

הן אдол ר' שמעאל בן אלישע
די גمرا דערצעעלט, א יומ טוב איז דא אין רום, אין מאהיל
אין זיבעציג יאהר, מען נעמט א מענטש, און מען זעכט
איהם ר'יטעליג אויף א (לאמען, מענטש), און מען קלידעט
אין דעם גאנצען מענטש, די קלידער פון אדם הראשו
... און וווען מען האט געוואלט, הרוגן, רב' ישמעאל כהן אдол
האט די תאכטער פון קיסטר געבעטנען, אז פאר זיין פוט
זאל מען אראף ציהען, די הויט פון זיין פנים, וויל ער
אייז געווען זיער שיין, און די הויט האבען די דאקטוירען
איינבלאזאמירט, כד די הויט זאל בליבען פריש און שיין
אייז וויז אייז געווען, אויך דעם פנים פון רב' ישמעאל!
די הויט ציהט מען דעם טאג ארויך אויף דעם פנים
פון דעם גאנצען מענטש, ער זאל אויס זעהן איזוי שיין
וו רב' ישמעאל האט אויס גיעעהן, און אויף זיין האלדז
הינגעט מען אויך, א ברילאנט, וואס ער הייסט, אויך א
ראמייש, (פייזא) ער וועגט פיר גילדען, און די פיס
זיעע באדעקט מען מיט אצעלכען טירען ברילאנטנען וו
מען רופט זיין אויך אראמייש (איינר), און מען פירט די
צוויאי מענטשען, אין די גאסען און מען רופט אויס,
דאס וואס יעקב האט געדזונט צו זינע הינדער איז זיין
וועלען אויס געליזט ווערען פון אונז, דאס איז פאלש,
דער ברודער פון אונזער, הערד, עשו איז אפאלשרער,
מעשה פון אינעם א גוי מיטן נאמען (דמא בון נתינה)
ויל ער האט גינארט זיין ברודער עשו און האט בון
וועלכער האט געהאט צו פארקוייפען אידעלשטיער
די ברכתה בון אונז געלביבען, דער וואס זעהט
איצט די שמחה, דעהט ער, און דער וואס האט איצט
ניט געדערן די שמחה, וועט ער די שמחה שוין נישט
זעהן, וויל ער וועט דורען זיבעציג יאהר, ביז די
שמחה וועט זיין נאר מאהיל, (עבודה זרה פה) יא

מרים הנביאה

איידער משה איז געליבורען געווארען האט איז
מרים נביאות געדזאגט: מײין מושער, וועט געליבורען
א קינד, וואס וועט איסלייזען די איזען פון גלוות,
ויל נאר משה איז געליבורען געוורען איז די גאנצע
הויז געווארען פול מיט ליכט, האט עמרם איהר
פאטער, לא קוש געתהאן מריטן איז קאף איז
געזאגט: תאכטער מיינע! דיין נבואה איז
מקוים געווארען, אברער שפערען, וווען מען יי
משהן, אריינגעווארטען איז טייח, האט פאמרט
געגעבען מרים א פאטער, און האט געדזאגט,
נו, תאכטער מיינע וואו איז דיין נבואה ח' (מגיליה יד)

ב' דעם בארג סיני זאגט דער פסוג, איז דאס גאנצע
פאלאק האט געזעהן, זאגט אויף דעם ר' אליעזר, איז
עס איז נישט געווען דאמאלס צוישען אידען קיין אינצע
יגער בלינדער, שטעהט דארט וויטער אין פסוק, איז
דאס גאנצע פאלאק האט אינאייעם געענטפערט,
זאגט ר' אליעזר איז עס איז נישט געווען צוישען זיין
קיין אינציגער שטומער, און איזו ווי זיין האבען דאמאלס
געזאגט "מיר ווועלען הערען, און מיר ווועלען טהון"
אייז דערפוז געדונגגען, איז עס איז נישט געווען דאמאלס
צווישען זיין קי אינציגער טויבער, און וווען דער פסוק
ויטער, איז זיין האבען זיך אווועג געשטעטלט אונטערן
בארג, איז דער פון צו זעהן, איז נס איז נישט געווען
דאמאלס צוישען זיין קי אינציגער גראומער, —
ר' אליעזר האט זעהו הoir געהלטען די וווערדע פון שבת
און וווער עס היט אפ דעם שבת, וו עס געהער
צוויזין, פלעגט ער זאגען, ווועט שפערען אפ
געראטוועט וווערען, פון דרי' מיניס שטראפען:
פון יסורים בימים אנקומען פון משיח, פון מלחה
גוג ומוגוג, און פון גראיסען "יום הדין" —
און וווען עס איז גערעדט געווארען וועגען דעם חוב
פון "כבוד אב", האט ר' אליעזר דערצעעלט א
מעשה פון אינעם א גוי מיטן נאמען (דמא בון נתינה)
וועלכער האט געהאט צו פארקוייפען אידעלשטיער
פארן "אפוד", וואס זינען ווערטה געווען ששים
רבוא שקלים. און וווען די כהנים זינען געקומען, די
שטיינער קוייפען, האט דמאס פאטער געשלאפלען,
און די שליסלען צום קאסטען, וואו די אידעלשטיער זינען
זינען געלעגען, זינען געווען, אונטער זין צו האפענס.
האט דמא נישט געוואלט דעם פאטער ווועקען.
חאמש ער האט געדארפט ליידען צולעב דעם א
גרויסען שעדרען, —
צום צויתען יאהר איז געליבורען געווארען צו דמאן.
אי פרה אדונה, פון זינע גראיסע סטאדעה ברומת,
זינען די חכמי ישראל געקומען צו איהם קוייפען
די פרה אדונה, זאגט דמאן צו זיין, איר וויס גוט,
ווען איר זאל פון איז פארלאנגען, זיעעהר אסאר שקלים
פאו דער פרה אדונה. וואלט איהר געגעבען, נאריעצע
ויל איז, איז איהר זאלט מיר באצוהלען פאר דער
פרה אדונה, וויפעל איר האב היזג געהאט. פון די
איידעלשטיער, וואס איז האב ניט געוואלט אויך
וועקען מײין טאטען, פון זיין געשמען שלאהר, און
אייד, תגרי א סרסו יישראאל האט איהס אפגעליעט פון
דמאן דער גויע, און דער סרסו האט איהס פארהויפט
צום צובר, דאס הייסט כבוד אב ! .. .

ר' יהושע לען קיטנער

אין קיטנער איז געווינז א שוחט זעהר א פרומער
איך. אבער ניט קיון חסיד, האבען די דארטיגע
חסידים פארפירות געגען איהם א מחלוקת, זי'
האבען זיך אנטזאגט צו עסען פון זיין שחיתה,
ווען ר' יהושע לען קיטנער האט זיך פון דעם דערוואויסט
האט ער אויף דעם באמערכט, — איצט איז מיר
קלאר געווארען. פאר-וואם מען דארף האבען
אי א שור הבר. אונ א לויין, איגאנטלאג
וואלט דאר געווינז גענוויג א שור הבר אלין, אבער
אויז ווי עס גענען זיך געפונען חסידים וואם וועלען
נאיט, וועלען עסען פון דעם שחיתה פון א מתנגדישען
שוחט, — אונ מתנגדיסט וועלען ניט וועלען. עסען
פון דער שחיתה פון א חסידיישען שוחט, האט דער
אויבערשטער צוגעגריט א לויין אונ זאלען יענע
אויך נישט בליבען הונגעריג

ער האט ניט געקענט אלין קומען

צו דעם באויסטען רבין ר' נפתלי ראנשירער איז
אמאל געקומען א בעל-עירה, וואם האט געבעטען
באים רבין א תשובה אויך זיינע זינד, דער בעל עב-
ירה האט זיך אבער געשעט מותודה זיין פאר
דעם רבין אונ ארויסזאגען אלע זינד, — האט ער צום
רבין נפתלי געזאגט, איז אינער פון זיינע פרײַנט
האט איהם געשיגט צום רבין, ער זאל איהם
אויסרעלענען די זינד אונ בעטען א תשובה אויך זי'
ויל ער אלין שעט זיך צו קומען צום רבין.
ר' נפתלי האט אבער דערקענט, איז ער זאנט א לינען
און ער אלין איז דאס דער בעל-עירה, רופט זיך
אף ר' נפתלי: — א שוטה, א טיפש, דיין פרײַנט
אייז דאס! — פאר וואם איז ער ניט געקומען אלין!
ער האט דאר געקענט זאגען, איז ער ויל תשובה
פאר אן אנדער מענטשענס וועגען, וואלט ער זיך
ניט געדארפטע שעטמען.

ער האט ניט געקענט אלין קומען
אין א היימיש שטטעטל איז אמאל געקומען א
מגיד אויף שבת, די אידען אן שטטעטל זיינעם
גראדע ניט געווונז ארים אבער דער בית-מדרש איז
געווונז ארים פארנאכלעסיג, דער דאך איז געווונז
צבראכען, אונ איז עס האט גערעגענט האט עס
דורגעגעזט די סטעליע, — ווען דער מאיד האט זיך
עשטעלט זאגען זיין דרשא שבת נאכמייטהה האט
אנגעהיבען, רעגעגען איז (בית-המדרש) אונ עס האט
ארײַגעטריפט איז בית-המדרש, — האט ער געזאגט,
אט דעם פסוק פון תהילים.

אל ישב זיך נכלט עני ואביוין יהלו שמרק",
און האט עס איזו גט"יטשט: — איך וועל זיך קיינט:
אל ניט צוּרִיקָעָרָעָן אהער צוליב דעם "זיך נכלט" דער
— דאך פון איזער בית-המדרש, וואם דארף זיך שעטמען
פאר אנדערע דעכער. איהר מוזט לאזען מאכען
א ניעס דאר — אונ זיינע ר' ייד האבען געוויריגט.

ער באידהטער גאון ר' יונתן פראגער האט געהאט
א טאכטער וואס איז געווונז באוואוסט פאר איהר חכמה
און לומדות, א קורצע צייט נאך דער חתינה איז זי געצעטן
מיט איהר מאן, אונ זיך מיט איהם אונטערהאלטערן.
— מיט אמאל עפערנט זיך די טירר פון חדר, אונ עס קומט
ארײַן אומדעווארט ר' יונתן פראגער, די טאכטער האט
זיך פארשעמתו וואס ער האט זי געפונען זיכענדיג
אונ פאָרְבּֿיָּגְעָדִיג, איזו געטיטליך מיט איהר מאן,
גיט דער גאון א שמייכעל אונ זאָומֶט (עלטס כמנהג נהוג),
אויך פִּרְהַטְזִיךְ דֵּי וּוּלְטִיךְ! — רופט זיך אָפְּ דֵּי טאכטער
— משוכנס אדר (אָדָר) — זי האט אנגעוויזען
אויך איהר מאן) — מרבים בשמחה, אבער "משוכנס
אב" ווען עס קומט אָן דער טאטעה ממטען בשמחה

נקיון בן נקיון גוריון טاكتער

• פארן רבנן בית המקדש •

אמר רב יהודה אמר רב, און יענע ציט, האט זיך אין יראען גערנאטען אונשיכטע, אינער אינג ארביטער, האט גערבייט, אכעל הבית (ושוליא דנאר). אסטאלער, האט ער זיך איינגעלבנט און בעל הבית פרי, מאכט זיך, איז זיין בעל הבית דער סטאלער, האט זיך זעהר גענוייטיגט אין א להואר, זאגט איהם זיין יונג: שיק מז צו אהים, דיזן פרי וועל איך דיר אנטלעין וויפעל זיך דארפסט, טהווע ער איזו, געהט די פרי צומ יונג אהים, און פעדברענונג בי איהם זרוי טעה דורךאנאוץ געהט דער מאן זי זוכען און באגעגענט זיין אוביטער אויפין וועה, — זאג מיר נאר — פרעוגט ער איהם — ואו קען זיין מיין פרי? וואס איג האב צו דיר, מיט דרי טעה צוריך געשיקט, ? — איך האב זי אליג אפגעלאיז ערטפערט דער יונג — און געהרט האב איך איז א חברה יונגען זענען זי באפאלען אויפין וועה איז זי געשענדעת, — וואס טהווע מען איצט ? — פרעוגט ער איהם, פאלג מיר, גט זי אפ, — זי האט אבער אגרויסע כתובה — זאגט דער בעל הבית זי גער, — איך קען דיר אנטלייען אוף א ציט און די ווועט איהר אפצעאלען, ! פאלגת דער סטאלער, און גט אפ זיין פרי — געהט דער יונג און נעמט זיך פאר א פרי — ווען סאייז אנטקומען די ציט צו באצולען דעם חיב, האט דער בעל הבית נישט געהאט מיט, וואס, זאגט איהם דער יונג, שטעל זיך ב' מיר פאר א באדינער אין צוהל מיר אפ דעם חיב מיט ארביט, פרעוגט דער יונג מיט זיין פרי זיצען בייס טיש, עסען און טרונקען, און זיך וואוילטהון, און ער דער געווועצענעם בעל הבית, איז געשטאנען פאר זי אלעס בעדינער, און דער לאנטט זי גערטאנקען, — און טראפענס טרעהרען פלעהן פין זיינע איגען פאלען צו זי אין זי בעכער וויאן, ואל אותה שעה נתחרם גזר דין ואמרי לה על שתי פתיות בנה אחד, (גיטין דף ל' זה)

נקיון בן גוריון איז געוווען איינער, פון די ריביסטער אין פארנעםטע אין ירושלים, אלע טאג ווען ער פלעהנט געהן אין בית המדרש, פלעגן זיינע בעדינער, אום שפיריטען אונטער איהם, דעם וועג מיט זידענע טעפיכער און ארומע ליט זיינען געגאנגען, נאר איהם, צו ניפגעווילעט דאס זידענס און גענוומען פאר זיך, — נאר זיין טויט, האבען זיינט באשטיימט, פאר זיין טاكتער פינעך הנידערת גילדען א טאג, נאר אויף בשמים, אליען. און זי איז נאר נישט געבליבען דער מיט צופרידען, — און זי האט זי געזאגט: — נישט מעהר זאלט איהר פאר איהרע טעכ טער באשטיומען, — האבען יענע אויף דעם גענטפערט אטן, האלוואי, — ! און נארן חורבן בית המקדש איז אינמאל ר' יוחנן בן זכאי, געריטען אויפין עזעיל פון ירושלים אロיס, און זיינע תלמידים זענען איהם נאר געגאנגען, — זעהט ער, אַרְוָס אַפְּגָעָרִיסָעָן מײַדָּעָל קְלוֹיבָעָט אַוִּיפָּגָעָרִיסָעָן. גערגער, אַרְוָס פֵּין אַונְטָעָר דִּי פֵּין דִּי אַרְאָבִישָׁע פִּיהִ, ווֹי זַי הָאָט אַיִּם דַּעֲרָזָעָהִן. האט זיך אַיְנָגָהָלִיט, — אַיְנָגָהָלִיט צו לאזענע האר, און צו איהם צוועגאנגען, רבוי — זאגט זי איהם — איך האב נישט וואס צו עסען, — פרעוגט ער זי: — ווער ביסטו, טاكتער, ? — שוויגט זי, פרעוגט ער זי אבער טاكتער זאג ווער ביסטו ? ערטפערט זי: איך בין די טاكتער פון נקיון בן גוריון. — וואו איז און געקומען דיזן פאטערס פארמגען ? — פארמגען זאלען מיט נישט איז — ערטפערט זי, — און דיזן — שוווערס פארמגען ? — נאכגעאנגען דעם פאטערס, און רבוי, געדעקסען, איז דו האט זיך געתהטמעט, אויף כתובה ? — — ר' יוחנן האט זיך געוווענדערט צו זיינע תלמידים איז געזאגט: — יא איז געדעניך א מליאן גאלדערן רענדעל איז איהר געוווען אב געריבען איז דער כתובה, פונט פאטערס צד, אויסען דעם שוווערס, — און ר' יוחנן האט זיך צומ סויף צעווינט און אויסgalזט: — אוי יודישע גינדר, איז וואיל איז זי, ווען זי טהון גאטס רצון: קיין אומה ולשון האט אויף זי דעמוועלט קיין שליטה נישט, — ווען אבער זי טראטערן איבער זיין רצון — גיט ער זי איבער — צו א נידעריגער אומה איז הענד, און גאנך ערוגער: צו דער בהמה פון א נידעריגער אומה;

מדרש רבתי איך פרשי א (אבות דרבנן רוז שבעה עשר)
יבאות ריגUSHISHI דף 50

משה אין ד' תורה

רב יהודה, האט איז' דערצעהַלט אין נאמען, פון רב, וווען משה רבנו איז ארויף אין הימעל האט ער געפונען דעם אויבערשעטען זיצען אין צייכענען, שטריכעלעה, און פאסיקלעה. איז' די אותיות פון דער תורה, האט משה געפרעט: רבונו של עולם, צוליעב וועמען בעמיהסטוייז' איז' צו וואס דארפסטו צוגעבען, שטריכעלעה און פאסילעלע. האט דער איבערשטער געגען טפערט: אין ד' צוקינפטייגע דורות, ווועט זיין אויף דער עריך אמאן. (עקיבא) עקיבא בן יוסט ווועט ער הייסען, און ער ווועט אויף יעדען-tag. אויף יעדען שטריכעלע. דרש"ענען בערג. אויף בערג מיט הילכות – רבוּנוּ שֶׁלּ עָולָם לְאַזְמִיקָם זָהָרָן, האט משה געבעטן, קעהר זיך איהם אהינטער, וועמסו איהם זעהן, האט דער איבערשטער געגענטפערט, ! משה האט בעטראכט די נשמות וואס זיינען געצעסן אין הימעל, דאס זיינען געוווען די נשבות פון ד' צוקינפטייגע דורות, זי' זעהן פיעוּן אויסגעזעצעט אין שורות, – ב' דער אכטער שורה האט ער דערצעהן רב' עקיבא זיצען מיט זיינע תלמידים, משה האט זיך אוועקגעזעצעט און ערונמען זיך צוהערען וואס זי' לרערנען, האט ער ניט פערשטאנען וואס זי' רידען, – דאס האט איהם איז' פערדראסטען, דאס זיינע פחות האבען איהם פערלאזען, משה האט זיך וויטער צוגעהערט, און וווען עס איז געקומווען, צו א זאך וואס ער האט יא פערשטאנען, האט ער געהערט. ! (און וווען עס איז געקומווען) ווי ד' תלמידים פרעגן ב' רב' עקיבא: – רב' פון וואנען וועמסטו דאס. ? האט רב' עקיבא זי' געגענטפערט, איז' האט משה בעקומווען דעם דין פון בארג-סינ', וווען משה האט געהערט ווי מען דערמאינטן זיין נאמען, בייס לרערנען, האט ער זיך בערוהיגט, – – – נאכדעם האט משה זיך אומגעקעהרט צום איבערשטערן און האט געזאגט: "רבונו של עולם, די האסט איז א גרויסען מאן ב' זיך, און מיז' האסטו אויסגעקליבען דורך מיר צו געבען די תורה, צו ד' אידען. ? "שווייג. ?" האט דער איבערשטער געזאגט, – איז' איז מיר אינגעפאלאן אין מיין מוחשְׁבָּה, – רבוּנוּ שֶׁלּ עָולָם, ? – האט משה ווידער געבעטען, ד' האסט מיר בעוויזען עקיבאָס תורה, ציג' מיר אויך זיין שכר, – גיב אַ קוק אהינטער דיר, האט דער אויבערשטער געגענטפערט, – – – משה האט אַ קוק געטהָן, ער האט געדעהן אַ בֵּילֵד פון צוקונפט, ווי מען ר'יסט פון, רב' עקיבא, שטיךער פלייש, איז' ווי אַ יאָטְקָע, – דאס איז געוווען, די סצענעל פון רב' עקיבאָס טויט, ווי ער איז אומגעקומווען. על קידוש השם, און דוימער האבען געדיסען זיין לייב מיט איזערנע קאמען, ? – – האט. משה-רבינו, אויסגערוףען: רבוּנוּ שֶׁלּ עָולָם: אַט דאָל איז די תורה, און דאס איז איהר שכר. ? האט דער אויבערשטער ווידער געגענטפערט "שווייג. ?" איז' איז מיר אינגעפאלאן אין מיין מוחשְׁבָּה,

מnochot, כת (די זיין און ד' לבנה)

ווען ד' זון און ד' לבנה זיינע באשאפען געווארדין, זיינען זי' געוווען פון ד' זעלבע גראיס, האט ד' לבנה איזונגט צום אויבערשטערן: "פאסט עס איז צווי מלכיט זאלען זיין ב'ידע גלייך, און טראגען ד' זעלבע קרוינען, ?" האט דער אויבערשטער געגענטפערט: אויב ד' דענקסט איז', טא מאה זיך קלענער, "רבונוּ שֶׁלּ עָולָם !" האט ד' לבנה געטענהט דערפאר וואס איך האב געזוגט אַ גְּלִיכָּע זאך קווטט מואר איז אַך זאל קלענער וווערעו. ? – טהו ווי איך זאך דיר, און דערפאר וועסטו קינעהען ב'TAG און ב' נאכט, האט דער אויבערשטער געזאגט, ? וואס טויג מיר קיניגען ב' TAG ? האט ד' לבנה ווידער געטענהט, – וואס פאר א בעטראעף האט עס די בעלייכטונג פון א ליכטעל אין מיטען העלען TAG ? האט איהר דער אויבערשטער געטרייסט, ! געה און טהו, איז' ווי איך האב דיר געהיסען, און דערפאר וועלען אידען צעהלען נאך דיר זי' ערע טעה און יאהרען, ? : חילין ?

ווערטלער און וויציגע מעשה'לעך פורים איז ניט קיינטוב, און קדחת איז קיין קרענץ

ויט

בקצור, ער ראט געלאזט וויסען דעם פרײַץ,
איז איז וויעס איז געלומען איז גרויסער און
המן זאל, פארטיליגען, און פארניכטען אלע אידעלע
פונ גרויס ביז קליין. האט ער אליען געליטען
א מפלָה, אבער אום פורים אובייט מען. און פירט
א וואכענדיג לעבען, אויך קדחת איז ניט קיין קרענץ
בִּי אִידען, ווילכען צענען געווינט צו אמת'ע צדרות
אט פון דער קראנקהיט לוינט זיך צו רעדען, !

רב עקלעהרט וויעדר אמת איז — איז בִּים
בִּים פרײַץ איז געליבען, איז פורים איז קיין
יום טוב ניט. — דאן האט זיך דער פרײַץ אַרְעַנְדֶּעֶט
צו דעם אידישען רופא (פֿעלְדְּשָׁעָר) פון שטטעטל
און איהם געפרעגט, וואס פאר א קרענץ, קאַדְאַכְעָס.
איז, האט איהם דער רופא ערך לעהרט איז האַדְאַנְעָס
אייז ניט קיין קרענץ... דער אויפֿגעַרְעַנְטָעָר פרײַץ
האט דאן געלאזט וויסען דעם אַרְעַנְדֶּאָר, בְּזֵה הַלְשׁוֹן
מַאֲשִׁקָּע, פורים איז קיין יומם טוב ניט, און קאַדְאַנְאָס
אייז קיין קרענץ ניט, — אלזא, באַצָּהָל באַלְד,
אדער אַרְך ווֹאַרְך דִּיר אַרְוִיס" ...

א געלערענטער אָן בִּיכְעָר — איז וויאַן קִינְסְטְּלָעָר
אָן גִּיצְיָאָג

ווער נס טריינְלַט זִיְן כּוֹס, מִיט אַיְנָמָל, אַיז
אַזְּיַפְּנָר

פורים איז אַוְאַכְעַדְגָּעָר יוֹם טּוֹב, נָעַ אַזְּטָאַקָּע
גַּעַשְׂעַהָּל אַגְּרוּסָעָר נָס, אַנְשְׁטָאַטָּה דָּעַר רְשָׁע
הַמְּן זָאַל, פְּאַרְטִּילְיגָּעָן, אַוְן פְּאַרְנִיכְטָעָן אַלְעַ אַידְעַלְעָד
פּוֹן גְּרוּסָבִיזְקְּליִין. האט ער אליען געליטען
אַמְּפָלָה, אַבְּעַר אַוְן פֻּרְים אָוּבִּיטָטָמָעָן. אַוְן פִּירְט
אַוְוָאַכְעַנְדִּיגָּעָל עַבְעָן, אויך קדחת אַיז נִיט קיין קְרַעְנָץ
בִּי אִידְעָן, ווילכְעָן צְעַנְעָן גְּעוּוֹינְטָט צו אַמְּתָעָצְרוֹת
אט פּוֹן דָּעַר קְרָאַנְקָהִיט לוֹינְטָזִיךְ צוֹ רַעְדָּעָן, !

דָּעַרְצָעַרְלָטָט מָעָן אִין פְּאַלְקָאַזָּא מְעַשָּׁה ;
אַ אַדְיְשָׁעָר אַרְעַנְדָּאָר פְּלַעַגְתָּזִיךְ אַלְעַ מַאְל
אוֹרְוִיסְדְּרַעְהָעָן מַוִּיטָזִיְינָעָן צְאַהְלָוְנְגָעָן צּוֹם פְּרַיְץ
פָּאַר דָּעַר קְרַעְטְּשָׁמָעָ, אַט אַיז פְּסַחָ, אַט אַיז
שְׁבוּוֹתָ, דָּאַן גּוֹמְטָ רָאַשָּׁהָה, יּוֹם כְּפֹורָ, סּוֹפּוֹת
כָּסְדָּר יּוֹמִים-טוֹבִים, פְּלַעַגְתָּעָר זִיךְ אַפְּכַעַטְעָן
בִּים פְּרַיְץ, פְּרַיְץ לְעַבְעָן, אַזָּא גְּרוּסָעָר יוֹם-טוֹב,
מַעַן דָּאָרָף צּוֹגְרִיטָעָן, אַזָּא אַנְגְּרִיטָעָן — אִין ווֹי קָאָן
אַיְךְ דִּיר אִצְטָט בָּאַצְהָלָעָן דַּעַם חֹבָ, ווֹאַרְטְּ-זְשָׁע
אַפְּ פְּרַיְץ לְעַבְעָן? אַזָּא צְוַיְשָׁעָן דִּי יּוֹמִים-טוֹבִים
הָאַט דָּעַר אַרְעַנְדָּאָר אַהֲרָהָט אַנְדְּרָעָה תִּירּוֹצִים,
אַט אַיז אַיְין קָוְנָד קְרָנָק, אויך טִיפּוֹת : דָּאַן אַיז דִּי
וּוִיבָ, דִּי קְרַעְטְּשָׁמְעַרְקָעָ, קְרָאָנָק אַוְיְפָזָהָרָץ, אַדְעָר
דָּעַר אַרְעַנְדָּאָר אַלְיָין אַזָּא קְרָאָנָק אוֹיךְ דִּי לְוָגָעָן,
דָּעַר פְּרַיְץ אַזָּא גְּרָאָדָע גְּעוּוֹן אַגְּוֹטָעָר, פְּלַעַגְתָּעָר
אַפְּוֹוֹאַרְטָעָן, אַבְּעַר בִּיסְלָאָכוֹוִיז הָאַט נָעַם אַיהם
דָּעַרְעָסָעָן. אַזָּא ער אַזָּא גְּעוּוֹאַרְעָעָן אַמְּגַעְדּוֹלְדִּיגָּעָן. דָּעַר
אַרְעַנְדָּאָר אַלְיָין הָאַט שְׁוִין אוֹיךְ גַּעֲפִיהָלָט, אַז ער
וּעַט מַזְעָן צּוֹטְרָאַכְטָעָן, פָּאַרְןְּ פְּרַיְץ עַפְנָס שְׁטָאָר
הַעֲדָעָ, תִּירּוֹצִים, ... עַס הָאַט זִיךְ אַנְגְּעַרְקָט פֻּרְים,
הָאַט זִיךְ דָּעַר אַרְעַנְדָּאָר בָּאַטְרָאָכָט, אַז יּוֹם-טוֹב
אַלְיָין אַזָּא שְׁוִין וּוּנְגָגָ, אַזָּא ער הָאַט דָּעַרְבָּעָר בָּאַשְׁלָאָ
סָעָן, צּוֹם יוֹם-טוֹב אוֹיךְ צּוֹצְלִיְיָגָעָן אַקְרַעְנָה —
— אַזָּא צְוַיְשָׁעָן אַזָּא שְׁטָאַרְקָעָר ... אַבְּעַר אַזָּא ווֹי
ער הָאַט שְׁוִין נִיט גַּעַהְעָט קִיְין קְרָאַנְקָהִיט, ווילכְעָן
ער הָאַט פְּרִיהָעָר נִיט אַנְגְּעַגְּעַבָּעָן. הָאַט זִיךְ דָּעַר
אַרְעַנְדָּאָר דָּעַרְמָאָנָט אָן קְדַחְתָּ —

מוֹטֵעַ לִרְגָּבָעַ

דעך פאטער פון חזקיה מלך יהודה,
האט איהם, וווען ערד איז געווען, א קלײַז' קינד
געוואלט פאברענען, אלעס קרבן צוּדָא געטאָזע
אבער די מיטנען האט דעם קינדֶט ליב איסגעַז
שטיירט, מיט דעם בלוט פון דער סלמנדרא
או פיער האט אויף איהם ניט געלגעט פערענען
די סלמנדרא איז געווען א קלײַזע בעשע
פערניש וואס פלעגט, אroiיסקומען פון א גאלַה
אויבען, ווועלכען מען האט-געהַיְצָט זיבען יאהר
סדר, וווען איינער האט זיך בעשטיירט מיט דעם
בלוט פון דער סלמנדרא האט קייז פיער איהם ניט
געגענט פאברענען ! (סנהדרין סה)

דנץ טויז פוז ישעיה הנבי

ווען מונשה דער זוהו חזקיהו המלך איז נאכג=
עלאפעו נאָה ישעיה הנביא און האט איהם
געוּוַאלט הרג ענען. איז ישעיה פון איהם ענט=
לאפעו, און ער איז איז איזו געלאפען ביז ער איז
ענקומען צו אַצעַדְעַרְבּוֹיִס. – איז דער צעדערבוים
האט איהם איינועעלינגען, אבער די צויצית זיגען
געבליבען שטעהגען איז דדויסען, זיגען מעגעשען
ענקומען צו מונשה, און האבען איהם אויסגעזאגט
וּיְ דער נביא געפינט זיך, האט מונשה צו זיך געזאגט
געהת איז זעגת אב דעם בויס. – איז בעט די האבען
געזאגט דעם בויס האט זיך, געוויזען בלוט, איז דאס
געווען די בלוט פון דעם נביא. (זהדרין ירושלמי יא)

ד' חפלה פון צדיקים

אֵין דעט זידיטען טאג פון דער ווועלט בעשאפונג האט
די ערדר אונגעהויבנען ארויסצונגעבען אוינגע גראז אבער
די גראז האבען דערגרייסטט ביז דער פלעכע פין דער
ערד און וויטער זינגען ז ניט ארויס ביז פרײַטאג
ווען אדם איז בעשאפען געוווארין אַין אַבעטען גאט
פֿאָר די גְּרָאָז אַד עָר צָאָל זִי לְאַדְעָן אַרוֹיִס שְׁפְּרָאָצָעָן
אַין ווּאֲכָסָעָן אַוְיָף דְּעָר עָרְד אַון בעזיעָרָעָן די ווועלט
מייט זִיְּעָר שְׁעַהְנְקִיְּט אַדְמָצִיְּגָט אַז גָּאָט האט
שְׁטָאָרָק לְיַעַב די תְּפָלָה פּוֹן צְדִיקִים — — (מולין פ')

ר' מאיר איז געווונז אַ אויסגענומענער דרישן און מיט זינע שעהנע רעדעס, און צוועפאסטע מישלים פלעגט ער שטענדיג צוציהען דעם עולם, אינמאל פרײטאג, צוּ-נאכטס, בֵּי זינער אַ דרשא, האט אינע אַ פרוי זיך פערטיעפט אַין הערען, און זיך פארזעסען אַין בית-המדרש בֵּי שפעט אַין דער נאכט, ווען זי איז געקומען אהיכם, האט זי שיין געטר אָפַען דִּי לִיכְתָּ אַיסגעלאשען - פרעגט בֵּי אַיר דער מאן : „זאג נור, וואו ביסטו בֵּי אַהֲרֹן געווונז ענפערט“ : „אַיְהָ האב געהרט ר' מאירס דרשא“, אַיר מאן איז געווונז אַ (לייצן). רְשֻׁעָה, רופט ער זיך אָן צום וויב : „זאל אַיד אָזֶן, און אָזֶן, אַויב דִּי ווועסט פערבליבען בֵּי מִיר אַין שטיב בֵּי דִּי ווועסט נישט געהן אַון אַנְשָׁפִי עַז דעם דרישן אַין פְּנִים, - דרעהט זי זיך ארום, אַיְן ווֹאָגֶן, צוּוֹי, אָונְדְּרִי ווֹאָכְלִי זאגען אַיר דִּי שכנות : - וואס הייסט עַס, נאָך זענט אַיר צוּוַיְשָׁען זיך ברוגז, קְוֹס, מִיר ווועלען געהן מיט דיר צוּמָס דרישן, (גְּגַלְּהָ אלְהָוָה זכְּרוּ לְטוּבָה עַל ר' מאיר ר' מאיר האט שווין געווואויסט פון דער מעשה, - אָונְזְוִידִי וויבער זענווין צו איהם אַרְיִינְגְּעָקְוּטָן, האט ער זיך געמאכט קראנה אַוְיפָּה דִּי אַוְיגָעָן, אָונְגִּיט דִּי וויבער אַ פרעה : אָפְשָׁר אַיז דָּא צוּוַיְשָׁען אַיְהָ אַין זיך אָונְגָעָחָפְט אַון גַּעַזְאָגָט שטילערהייד יונגע פרוי : געה דז שפרער אַיהם אָפָּה, אָונְשְׁפִּי אַיס אַין אָזֶן, ווועט דִּין מאָן מיט דיר שלום וווערען - לאזט זיך זיך צוּגַעַהָן צוּ ר' מאיר, אָונְווּזְיָה האט זיך גַּעַזְעָצָט פאר איהם, אַיז אַנְגַּעַפְאַלעַן אַוְיפָּה אַיר אַ שְׁרָעָק, רבִּי - זאגט זי איהם דעם אַמת. - אַיך קען נישט אַפְשָׁר עכען להיּוֹן אָזֶן, - נישט קְשָׁה - זאגט ר' מאיר - שְׁפִּי אַוְיפָּה מִיר אַיס זיבען מאָל ווועל אַיך באָלֶד גַּעַזְאָגָט וווערען, האט זי אָזֶן געטָהן, - אַיכְטָה - זאגט ר' מאיר געה אהיכם אָונְזָאגְּ דִּין מאָן : דו האסט מִיר געה הייסען גור אינמאל שפִּי עַז, אָונְאַיך האב געשפִּיגָען זיבען מאָל ווונדרען זיך דִּי תלמידים : רבִּי, אָזֶן אַיז מען מְבִזָּה דִּי תורה - וואס אַיז - ענטפְּערָט ער זיך - וועניג כבָּוד אָפְשָׁר פאר מאיר, אלְיָהָז דִּין צוּמָס באַשעפְּער זינען - צוֹלִיב שלום מאכען צוּוַיְשָׁען מאָן אָונְ פרוי אַז רעכט בֵּי האט, אָז עַס זאל אַפְגַעַמְקָט וווערען אַין ווֹאָסְעָר) זיּוֹן הַיְלִיאָה-אוֹפָעָשָׁרִיבָעָנָעָם נאמנע

**בין סוטה לבעלה וזה
מדרש פ' שופטים**

או אורה וואמ פרעגט. גשיות

אין מײַן שטעהלּ איז געומגען אוֹרָה אוֹרָה שבת
און אָזְוִי ווֹיְ דָּאָרֶט זִיְנָעַן שְׁוֵין גַּעֲוָעַן אָוָרָחִים פֿוֹן פֿרְהָעָר,
האט דָּעַן שְׁמַשׁ דָּעַם נִיְעַם אָוָרָה גַּעֲמוֹזַת שְׁיַקְעַן צַוְּ אַ
בָּעֵל הַבַּיִת, ווֹאָס אַיְזָ בָּאָקָאנָט. פָּאָר אַ קָּאָרָגָעָן. אוֹן זְשָׂאָלָעָוָעַט
און אַרְיָמָאַן אַ מָּאָלְצִיַּט, — אַזְעַס אַיְזָ גַּעֲומַעַן צַוְּ דָּעַר
סְּעוּהָה פְּרִיְתָאָגָ צְוָנָאָכָט, הָאָט מָעַן דָּעַם אָוָרָה גַּעֲגָבָעַן
אַ טְּעַלְעָרָ מָוֵיט בַּיְנָעָר, דִּי פְּלִישָׁ אָוֹן דִּי אַנְדָּעָרָעָ גַּטְעָ
זָאָכָעָן הָאָט דָּעַר בָּעֵל הַבַּיִת גַּעֲנוּמַעַן פָּאָר זִיָּה.
פְּרִעָגַט דָּעַר אָוָרָה דָּעַם בָּעֵל הַבַּיִת: — ווֹעַן אַ שְׁטִיגָעָר,
(קְנִיבָּט) קְלִיבָּט אַיְהָרָ זִיָּה פָּאָרָעָן קִיְּן אַרְצָ יִשְׂרָאֵל?
— ווֹאָס פָּאָלָט אַיְזָ אַיְזָ מִיר צַוְּ פְּרִעָגַעַן אַזְאָ זָאָגָה?
— קְוֹגַט אַהֲם אָוֹן דָּעַר בָּעֵל הַבַּיִת פָּאָרוֹוָאָנְדָּעָרָוָגָה,
— אַזְעַס אַבָּאָיָר גַּעֲוָאָלָט בַּעֲטָעָן — זָאָגַט דָּעַר אָוָרָה.
— אַז אַוְיָבָ אַיְהָר פָּאָרָט קִיְּן אַרְצָ יִשְׂרָאֵל זָאָלָט אַיְהָר
מִיטָּעַמְעַן מִיְּנָעָ בַּיְנָעָר.

איַנְעָר אַ רְיִבְעָר רְוִימָעָר, רְבִיָּס אַ גַּטְעָרְפְּרִינְזָה
הָאָט אַיְהָם אַיְנָמָאל גַּעֲשִׁיקָט אַ מַתְנָה טִיְעָרָעָ פֿעָרִיל,
אוֹן דְּעָרְבִּי גַּעֲבָנְטָעָן אַיְהָם אַפְּשִׁיקָעָן צְוִירִיקָ צֻוְּ
אַנְדָּעָנָק אַוְיָק אַזְעַלְכָעָ טִיְעָרָעָ זָאָכָעָן,
שִׁיקָט אַיְהָם רְבִיָּז אַ מְזָזָה, — וּוֹאַנְדָּעָרָט זִיָּק יְעָנָעָר
אוֹן שִׁיקָט רְבִיָּז פְּרִעָגַעַן: — וּוֹאָס הַיִּסְטָעָס
אַזְעַס הַאָבָ דִּיר גַּעֲשִׁיקָט זָאָכָעָן וּוֹאָס סְאַיְזָ זִיָּגָר
נִיטָּאָפְּ צַוְּ שָׁאָצָעָן, אָוֹן דָּו שִׁיקָטָ מִיר אָפְּ צְוּרִיקָ
אַזְעָר, וּוֹאָס מָעַן קְוִיכָטָ עָסָ פָּאָר אַ (פּוֹלָאָר) !
אַרְוִימִישָׁעָ קְלִינָעָ מְטָבָעָ, — עַנְטָפְּ עַרְטָטָ אַיְהָם
רְבִי: — אַלְעָ מִיְּנָעָ, אָוֹן דִּיְנָעָ טִיְעָרְסָטָעָ זָאָכָעָן
גַּעֲנָעָן זִיָּק נִשְׁטָ וּלְיִכְעָן, צַוְּ דָּעַר קְלִינָעָר זָאָךְ,
נָאָרָ מְעָהָר, דָּו הַאָסָט מָוֵר גַּעֲשִׁיקָט זָאָכָעָן וּוֹאָס
אַזְעַס דָּאָרָף זִיָּיְ הַיְטָעָן, אַזְעַס אַבָּאָר, הַאָבָ דִּיר גַּעֲשִׁיקָט
אַזְעָר זָאָךְ, וּוֹעַט דִּירָ הַיְטָעָן, —
פֿוֹן תְּלָמוֹד.

רְבִי שְׁמָעוֹן בָּן יוֹחָאי אַן אַלְעָזָר זִיָּן זָהָן,
אַיְזָן מוֹילָן

וּוֹעַן אַזְעַס וּוֹאָלָט גַּשְׁטָאָנָעָן אַוְיָפְּן בָּאָרָגָסִינִי — הָאָט
רְשָׁמָנוֹן בָּן יוֹחָאי אַמְּאָל גַּעֲזָגָט — וּוֹאָלָט אַזְעַס
גַּעֲבָנְטָעָן בַּיִּ גָּאָט, אַז פֿוֹן הַיְינָט אַן זָאָלָעָר
בָּאָשָׁאָפָעָן דָּעַם מְעַנְשָׁעָן מִיטָּ צְוּוּיָּיְ מְוִילָעָר, אָוֹן אַיְינָס
מוֹילָן אַזְעַס, צַוְּ לְעַרְנָעָן תּוֹרָה אַן אַוְיפָּהָעָר, אָוֹן אַיְינָס
אוֹיָפָעָן אַלְעָ אַנְדָּעָרָ בָּאַנְדָּעָפָעָנִישָׁעָן, —
צְוִירִיקָ, גַּעֲרָעָדָט — הָאָט רְשָׁמָנוֹן זִיָּק בָּאָלָד בָּעָרָחָאָפָט
— אַזְעַס פְּשָׁר גְּלִיְיכָעָר אַזְעָר וּסְאַיְזָ: אַזְעַס אַיְצָט
אַזְעַס אַזְעַס צְוָהָאָלָטָעָן פֿוֹן דָּעַס רְכִילָות אַן דִּי
מְסִירָות, וּוֹאָס וּוֹעַרְעָן אַזְעָרָעָדָט מִיטָּ אַיְזָן מוֹילָן),
וּוֹיְ וּוֹאָלָט שְׁוֵין גַּעֲוָעָן, אַז דָּעַר מְעַנְשָׁ זָאָל
הַאָבָעָן צְוּוּיָּיְ מְוִילָעָר, !
פֿוֹן תְּלָמוֹד

וּוֹעַגָּעָן וּוֹאָס פָּאָר אַ חְנוּכָה גַּעֲלָט מְגַיְט
אַ שְׁמַשׁ פֿוֹן אַ שְׁוֹרֶל אַיְזָ גַּעֲגָנָעָן צֻוְּ אַדְעָנְטִיסָטָ פֿוֹן
דָּעַר שְׁוֹהָלָ, וּוֹלְכָעָר אַיְזָ אַזְעָר גַּעֲוָעָן אַמְּעַמְבָעָרָ פֿוֹן
אַזְעָר שְׁוֹהָלָ, דָּעַר דְּעָנְטִיסָטָ הָאָט אַהֲם אַרְוִיסָגָעָרָיסָעָן
אַזְעָהָן, — וּוֹעַן עָס אַיְזָ גַּעֲומַעַן צַוְּ בָּאָצָהָלָעָן,
זָאָגַט דָּעַר דְּעָנְטִיסָטָ צַוְּ אַהֲם: — אַזְעָר וּוֹיְ עָס אַיְזָ
אַיְצָט חְנוּכָה, זָאָל עָס זִיָּן מְיַיְן חְנוּכָה — גַּעֲלָד צַוְּ אַיְזָ.
— זָאָגַט אַבָּאָר וּוֹעַגָּעָן דָּעַס נִיטָּ, דִּי אַנְדָּעָרָעָ
מְעַמְבָעָרָסָ פֿוֹן שְׁוֹהָלָ, — רְופָט זִיָּק אַפְּ דָּעַר דְּעָנְטִיסָטָ
— יְעַדָּעָר וּוֹעַט נָאָקָ מִיר וּוֹעַלְעָן אַרְוִיסָגָעָרָיסָעָן אַזְעָהָן
פָּאָר חְנוּכָה — גַּעֲלָד.

יאכט פון זיין קינד ערלעך פון יהיאל הערמאן

פועהלייך, לעבעדייג, לומטיג האט זיך געלאזט הערען אונזער גוט שבות ליל דאס הייסט, דעם טאטעהס, מיינער, און צעהר אפט אויך א אורת, האט מיין אריםער פאטער אין שוחל אינגעלאדען צו זיך אויף שפט, די ליבעטער האט פאר אונז בריט מס געענטט דיט טיר, מיט אחן עוזיגען שםיכעל אויך איהרע ליפען, די שבט-דיגע ליכט לייכטער פריס, און דאס הויז פול מיט א ליבע ווארעהמקיט, דער ריח פון דיט פרישע שבת-דייגע געבעקס לאזט זיך פהילען, נ. הינט שלום עליכם צו די "מלאכי הרשות", און דער "אשת חיל" צו דער גוטער מאמען — האבען אונז פושט איפגעמנטערט, דעם טאטענס קידוש, די סעודה, און די "זמירות" אלץ צוזאמען האבען אונז ממש א הימעלשען פערגעניגען פארשאפט, ווען איז איז אלט גיווארען. יהאך באב איך שיין געהעסן א אויסער בחור, אין מאהיל, שלופענדיג בי נאכט, אויך מיין געלעגער, זעהר גישמאק. און מיר חלופט זיך קינדערשע חלומות, נ. דער רעליגעיעזער טיאטא, באמערקעדייג ווי איך שלאך און א יארמעלקע נ. גיטעל, מיט אגישרא, גיב אקוק דיין תכשיט. גוט נחת דער לעבט, אשין ליט וועט פין עהמ זיין. מיט איזוילאך, איז פושע בישראל, נ. און א יארמעלקע, דער גרויסער גוי נ. אין פון דעם גרידער בין איז, פון דעם קינדערשין זיסען שלאך איפגיוואכט גיווארען, עס האט ניט געהאלפין צו פארענפערין, נ. איז אויך בין געווען, א שונג, וויל איך האג ניט געויסט, בשעת איך בין עשלופען. איז די יארמעלקע איז אראנטער. פון מיין הקאָפ, נ. סטייטש, שדייט עהר פאר וואס פאלט פון מיר ניט. אראנטער די יארמעלקע פון מיין קאָפ, נ. —

מיין גוטער גוטרייהע שטעהט, און גוּט איז מיר די מאמעס הארע איז ניט אַפְּצֹוּשָׁאַצְּעָן, די מאמע בעט בי דעם, רבנן של עולס, גיב מיין קינד געזנט און אהדען איז ער זאל אrosis וואקסען אַבְּנָהָרָה, איז ער זאל גענען זיין אַרְבָּה אַיִל אַפְּרָשָׁמְטָעָר בֵּין אַיְוּגָה אַיְוּגָה בית המדרש אריין לערנען, נ. און בית המדרש זענען געטעסען, יונגע און געלטערען בחורים און עסוק געוווען און תורה, די יונגע בחורם ניט יונגע ווי. אַהֲרָן דיבחרים, אדער אַבְּוֹהֵר, פָּאָר דָּרְיִצְעָן יָאָר האט שוין גיהאפט, איז ער זאל שוין מְקִים זַיִן די גרויסע מצוה פון תפליין, וויל דער תפליין לייגער האט ניט געוואסט פון קיין שום פאלעהקיט, אלעט אדים עהמ איז געווען גאנטער, נ. אַלְתָּעָן דעם סְדוּרָל אַיְן דִּי הַעֲנְטוּלָה אַיְן אַלְיִין, אַנְהִילְפָּרָה.

אכט תלמידים זיינען מיר געווען, כמעט אלע אין איז עלטער, דער גוטער. רבִּי האט אכטונג געגעבען איז מיד זאלען זיין אוט אנגעטהאן, ווען מיר געהן ארוייס, מיר זאלען זיך חילאה נט צוקירלען. יהאך געגעט האט געהאט א קלינע לאנטערנע צו באלייכטער דעם וועג. יהומענדיג אהים האט די גוטער מאמע מיך איסגעטען ארכומגענו מען אングעקושט, עסען געגעבען, די בעט אויסגעבעט, וויזער א הארכידיגען קוש געגעבען און געזונט: "שלאך רוהיג מיין קינד, מארגען איז פריטאָג, וועל איך די איסבאקען צוּי" קלינע חלה, לעז און די וועסט מאכען קידוש אויך זי, שלאך געזונט! מיט א שמייכעל. אוף די ליפען בין איך אינגעשלאָפֿין, אין פינ' איזיגער פארטאג האב איך זיך איפגיאָפֿט, ווען איז שטוב איז שיין געווין ליכטיג, די מאמע שטעהט אינגעבוּזען איבער א מילטער מיט וויבען טוּיג, אין קעט מיט חשק די חלוּת לפבז שבט. נאכט דעם פארקנעטערן, האט די מאמע ארכומגענו מען א שטיקערלע טוּיג און ארינגעווארפֿען. מיט א ווארעה בערבה, אין דעם פלאמענדערן פֿיַעַר ... ווען איז דערמאן זיך אט האט הערליך בילד, וועל איך פול מיט באגייסטערונג, מיר דאכט זיך איז נאכט צעה איך ווי די מאמע "געהmitt חלה" און דער טאטער דאווענט פון פארענט, און בעט גאט און פארלאנגט פון איהם — ניט א גראנערען, אבעסערען לעבען, פאר איהם, מיט זיין פרוי און קינדער, נאר איז "ער" זי נא קינדער און אלען קינדער פון דעם גאנצען פאלח 'שול' זאלען פארשטעהן גאטס נאמען. און לערנען תורה וטמה, רײַן און שעון און אלע ווינקעלעך, דער היליגער שבת הומט און, דער טאטער איז שיין גראָט. און שעון זיינע בגדי שבט, גראָט צו געהן אין שוחל, די מאמע און אויסגעפּוצטער האט שיין די ליכט געבענט, דער טיש איז באדעקט מיט א שניעו-וויסען טישטעה, די פרישע חרות זיינע שיין אויך זי ער ארט, ניט וויט פון זי, מינע קלינינקע חן עוזיגע חלה, אַפְּלָאַשׁ ווּיַּז שטעהט איזיפּן מיטען טיש, וואס עס איז גמאכט גיווארען פין ראנשינגעם וויז, נ. און האט געהן פריטאג-צו-נאכטס אין שוחל מיט דעם טאטערן, וויפּל איזישקייט, און וויפּיל ליבע צו די עלבערין האט האט אינגעפלאנצט, אין די נגע הערצעלען פון די גליינע איזעלעך, וואס פאר א תענוג עס איז געוווען פארן אַמְלָאָן אַמְּאַלְיָעָן אַיְדָשָׁעָן קִינְד, צו האלטערן דעם סְדוּרָל אַיְן דִּי הַעֲנְטוּלָה אַיְן אַלְיִין, אַנְהִילְפָּרָה.

זכרון פון מיינע קינדערשע יאהר ז' גשייבגען פון יהיאל הכהן

די ווינטערדייגע נעלט. ווען מיר זענען אלע געזעסן ב"א
הייליבידיאען, דריי גואשינדיגען ליכט. ג'. און דער רב' לעורעע
מייט איז. דעם. חומיש בראשית. מיט ד' אלע פאסידינגען
און ד' שיינע היסטאריע פין אינזערע אַבּוֹת, אָבּוֹר
און עס איז געקומען צו דער הפטורה פין פ' וויא, וברוח עיגב
אויעקב אויענטלאפען, צוריך צו זיין פאטעד. איז דעם
לאנד פגען, אויפֿן וועג האט ער זיך באגעגענט מיט
דעם הארייגען, רוייטען פעטער עשוין, ער האט זיך
געמוצט צויקושען מיט איהם מיט פינטעלעהָר
באפרײַט גווארען פין פעטער עשוין, האט איהם
און אנדער אומגאליך געטראפען. איז דער בעבָּס,
די אַטְאָקָעָא אוֹף דער שעהנער דינה, דער ר'יכָעָא
אַגְּט, פון שמעון און לוֹי, וועלכָע זיינע באפֿאַלְעָן
די שטאט שכם און אויסגעַרְגַּעַט אלע מענער,
פין דער שטאַט, צוּוִישׁעָן אוֹף חמיּוֹר, דעם
פרעיזדעת מיט זיין שכם, און אַפְּגַּעַנוּמַעַן זיּוֹר
שׂוּעַסְטָעָר דינה. ג'. × × × מיט אינזער יונגען
הינדערשען שכט, האבען מיר ניט געקענט פארשטען
דעם סקאנדאל וואס שכט האט אַפְּגַּעַטָּן. × × ×
די גשיכטע פין יוספָּה און זיינע ברודער, האט אונזערע
קינדערשע מהילעַר, איז גאנצען אַינְזָעָרְעָא זונגען
מיט האעלישען פֿיּוֹר, און צוּרִיסָעָן אַינְזָעָרְעָא זונגען
הערצעלעהָר, סטייטש, צוליב אַ געקאלירטעהָזִידְעָן
העמדעל, זאל מען אַפְּטָאָן, אָזָא סקאנדאל און פֿאַרְקָעָן
וּפָעָן אַן אַיְגַּעַנְעָם ברודער, אַן נאָז אָזָא לִיבָּעָן ברודער.
... ווען דער רב' האט אונז דערצעלהָט ווּדי יְשֻׁמְעָאָלָם
האבען דעם זיבעצעהָן יְעַרְגָּעָן יְסָפֶרְגָּעָן
פארביי זיין מוטעדט רחלעַ גְּכָר. ג'. האבען מיר זיך
אלע ביז אַיְגָעָן צְעֻוִיְנָט, אַבְּעָר דערפָּאָר האבען
מיר נאָגָד דעם נְחֵת גַּעַהַאֲטָמָה, ווען יְסָפֶרְגָּעָן זיין
אויסגעדרעהָט פין אלע זיינע צְרוֹת, ...

ווען אַגְּרָאַרְגָּעָר זיך אַן מיינע חדר-יאַהְרָעָן,
ווער אַגְּרָאַרְגָּעָר פֿאַיְסְטָעָרט פֿיּוֹן דעם אַרְיְמָעָן אַיְדָעָשָׂין
חדר, מיט זיינע ר'יכָע אַזְּצָרוֹת, ג'. יְעַדְעָר אַוּעָנָט
פֿיּוֹן דְּעַיְיָ אַז גַּעַוְעָן שְׁעָהָן אַן אַינְטָעָרָעָסָאָנְט אַיְן
חדר, אַבְּעָר נאָגָד אַינְטָעָרָעָסָאָנְט אַרְעָר אַוּעָנָט
איַז גַּעַוְעָן דער דְּאַנְעָרָשְׁטִיגָּעָר אַוּעָנָט, ווען ד'
לְמִוְדָּים פֿיּוֹן דער וואָה האבען זיך גַּעַנְדִּיגָּט, אַן מיר
האבען זיך גַּעַוְעָן צו וְיָעָן אַהְיָת-אַבְּעָרָהוּפָט אַיְן
וּוּינְטָעָר-צִיְּט. ג'. .....

מיין געבירט שטטעטל, איז געווינע מיט דעם נאמען,
ויסקייט, לאַפְּבָעָן וואָרָשָׂא, פֿוֹילְעָן, כאַטְשָׂא אַרְך
בֵּין שְׂוִין גְּרָיבָּלְעָסָם, אַרְהָבָּפְּעָרָלְאָזְעָן
מיין הַיִּם נאָך אַין מיינע זיינע יְהָרָעָן, דָּאָס שטטעט
מיין נאָך אַיצְטָפָּאָר מִיְּנָעָ אַוְיָגָעָן, דָּאָס שטטעט
אַזְּיִי לְעַבְּעַדְיִג, אַזְּיִי פֿאַרְבִּיג, ר'יכָע, וְיָעָס ווּאַלְטָ
עַרְשָׂט נְעַכְּטָעָן גַּעַוְעָן, אַיְיָ זְנָה פֿאַרְזָעָ, דעם
שְׁעוֹהָנוּם אַלְטָעָן בֵּיתְהַמְּדָרָשָׂ, מִיט אַלְטָעָ טִישָׂעָן
און גְּרוֹיסָעָ שאָפָעָס. מִיט ווּילְנָעָר, אַונְזְּשִׁיטְמָיָר
גרָאָבָּעָ גְּמִירָאָת, אַונְזְּיָרָעָסָעָן לְאַנְגָּעָה בְּבָשָׂתְהַהְרָטָעָ
בְּעָגָע, ווּאָס יְוָנָגָעָ בְּחָוְרִים זְעָנָעָן אַיְזָעָ גַּעַלְעָרָעָט. × × ×
מיינע עַלְטָעָרִין, אַונְזְּאָרָעָלְטָעָרִין זְיָינָעָן גַּעַוְעָן, אַלְעָ
אַרְטָאָדְאַגְּסִישָׂעָ פֿאַמְּלִיְּעָ, מִיט פֿאַטְעָרָזְלָ, האט
מְגַרְפָּעָן מְעַנְדִּילָ הַכָּהָן. ג'. אַונְזְּזִוְיָ וְיָאַינְזְּאַלְעָ קְלִינָעָ
שְׁטָעַטְלִיךְ, האט יְעַדְעָרָעָר גַּיהְאָט אַצְּינָאָמָעָן, אַזְּיִי
הַאַטְמָעָן, מִיט פֿאַטְעָרָ גַּעַרְפָּעָן, מְעַנְדִּילָעָ הַכָּהָן,
דאָס יְדִישָׂעָ שְׁטָעַטְלִילָ, האט גַּעהָאָט אַגְּהָלָשָׂעָ
אַיְרָוְכְּטִינְגָּ, דָּרְיִי שְׁוֹחְטִים, אַונְזְּעָסָעָן שְׁיִינְעָסָפְּרִימְעָ
רְבָּרְיִיְזְ-טָוְבָּלְיִפְּהָ זְכָלְ, אַזְּדָוְסָהָרָאָט זְיָין גַּאנְצָ
לְעָבָעָן פֿאַבְּרָאָכְטָ, עַלְתְּהַתְּרָהָה וּעְבוֹדָה, וּוּלְעִיכְבָּרָאָזָ
אַעֲוָעָן אַצְּרִינָהָ פֿאַרְעָן פָּלָלְיִשְׂרָאָלָ, מִיט פֿאַטְעָרָ פֿיּוֹן צְוָ
אַזְּגַּעַוְעָן אַדְמָשָׂבָּא אַיְן שְׁטָעַטְלִילָ, אַבְּעָרָ פֿיּוֹן צְוָ
זְיָין, אַבְּעָלָ פֿרְנָסָה, אַזְּעָרָ גַּעַוְעָן גַּאנְצָ וּוּיָיטָ, עַד אַזְּ
גַּעַוְעָן הַשְּׁמִיחָ-בְּחָלָהָ, מִיטָּן מַאֲמָעָהָהָטָן גַּעַרְפָּעָן
גַּיטְעָלָ, מְעַנְדִּילְעָסָ, זְיָין גַּעַוְעָן אַבְּתָהָהָן × × ×
מיינע עַלְטָעָרִין רָאָבָּזָהָאָטָ פֿינָעָ, גַּינְדָּעָרָ, דָּרְיִי
טְעַכְּטָעָרָ, אַונְזְּצְוּוֹיָ זָהָן. מִיטָּן בְּרוֹדָעָר אַלְיעָזָר
איַזְּגַּעַוְעָן, אַכְּטָהָרָ עַלְטָעָרָ פֿיּוֹן מִירָ, ער אַזְּגַּעַוְעָן
אַיְודָ בְּכָלְהַמְּעָלוֹתָ, אַונְזְּדָעָסָעָן לְעָבָעָן. ג'.
דאָס שְׁטָעַטְלִילָהָהָטָהָטָ עַטְלִיכְבָּעָ מְלַמְּדִיםָּ,
פֿיּוֹן אַ.בָּ, בַּיּוֹזְגְּמָרָא, אַונְזְּמִיטָ, תּוֹסְפָּותָ, אַזְּאַרְבָּין
גְּיוֹאָרִין, פֿינְעָפָּיְהָאָרָ עַלְטָ, האט מַעְזָן מִיקָּדָסָ אַרְיִין
עַגְּעָבִין אַזְּחָדָרָ, צְוָ דָעָמְלַמְּדָ, גַּעַלְעָרָ מִשְּׁהָ
דָעָרָ וּבָיְהָוּבָרָ אַלְאָגָעָר, וְיָעָרָ שְׁבַתְהַגְּדָלָ, ג'.
וּוּבָיְהָזְגְּזָן גְּיוֹאָרִין. אַכְּטָהָרָ אַלְטָ, האָבָזְוִין
גַּעַלְעָנָטָ גְּמָרָא מִיטְרָשָׂיָ, בַּיּוֹגְדָלִהָוָ, אַיְודָ אַלְמָדָן
איַזְּגַּעַטְעָרָ פֿיּוֹנָעָרָ מְעַנְעָשָׂ × × × דְּצָעָהָן יְגָלָעָפָּעָ
וּוּסָמָרָ מִירָהָבָעָן גַּעַוְעָנָטָ בַּיּוֹגְדָלִהָוָ, זְעָנָעָן דִּי
אַלְעָגָטָסָעָסָגָעָרָ פֿרְיִידָעָן, וְיָילָעָרָ אַזְּגַּעַוְעָן
אַלְזְוִיסָעָרָ (בַּעַלְמִזְבֵּחַ) עָרָהָבָעָן, גַּטָּן צְוָ פֿאַרְשָׂטָןָ,

זכרוןAUT פור מיינץ

אָזֶה הַאֲבִיָּם נְאֹעֵג גַּעֲפַרְעָגַט, וְוִי עַס אִיז דָּא אַפְּלָאָז
וְוִי צַו דָּאָוָעָנָעָן, מְנַחָה מְעַרְיבָ, לְזִי נִיט דָאָוָעָנָעָן וְוִי קְעָם
עַס זַיְן, לְזִי בַּאֲלָטָה האָט אַקְלִיַין יְוָגָעֵל מִיר אַנְגָעָוּזְעָן דָאָ
פְּלָאָז, וְוִי צַו דָאָוָעָנָעָן, ! אַרְיַין גַּעֲקּוּמָעָן, אִיז מִיר לְעַכְתִּ
גַּעֲוַאַרְיַין אִין מִינְעָ אַוְיָעָן, אִיךְ הַאֲבִיָּם פָּאָר זִיךְ גַּעֲזָעָהָן אָגָּהָיִת
וְוַעַלְתָ, יְוָגָג זַעַנָּעָן גַּעֲזָעָסִין, אִין גַּשְׁמָאָל גַּרְעָרְנוּטָה, אִין
אִיךְ הַאֲבִיָּם בַּאַקְוּמָעָן. אַסְאָד פְּרִינְטָלִיכָע שְׁלוּם אַלְיָכְמָס
דָּאָס חַסְדִּים שְׂטִיבָעָל, אִיז גַּעֲוַאַרְיַין פּוֹל מִיטָּמָעַטְשִׁין,
דִּי מְנַחָה מְעַרְיבָ, אִיז גַּעֲדָאָוָעָנָט גַּעֲוַאַרְיַין מִיטָּגְרוּס רַתְּלָהָבוּ
יְעַדְעָר אַיְנָעָר, מִיטָּא אַהֲרָטִיל, אַדְעָר אָפְּאַרְטָשִׁיְלָע
אַרְומָ גַּעֲגָאַרְטִילָט, ! פְּאַרְעָשְׁתִּית זִיךְ אָז נְאֹעֵר דָעַס
מְנַחָה מְעַרְיבָ אִיז זִיךְ דָעַר עַוְלָם צַו גַּאַנְגָעָן, דָעַר שְׁמַיָּר,
רָגְדִּילָה, הַאָט מְעַן אִירָם גַּעֲרָוְפָעִין, אָז יְוִד מִיטָּא
הַזְּדִּרְתָ פְּנִים, "טִיט אָוּוִיְטָעָן בְּלִיכָ", הַאָט "מִיר בַּאֲלָט
דָעַר גַּעַנְטָ, אָז אִיךְ בֵּין, פּוֹן דָעַר פְּעַרְוּוּעָנָעָן, דָעַר שְׁמַעַט
הַאָט זִיךְ אִין מִיר אַינְטָעַרְאָסִירָט, אִין אָז עַר הַאֲמָמָעָ
גַּעַהְעָרָטָ פּוֹן מִיר דִי אַלְעָא אַיְנְצָעַלְהַאֲלָטָעָן, הַאָט עַר
מִיר פָּאָר בְּעַטְיַין צַו זִיךְ אַהֲיִים, אִין אִיךְ הַאֲבִיָּם
אָפְּגַעַסְעָן וְוִי עַטְשָׁעַרְעָ, אָוֹן פָּאָר בִּיסְעָן, מִיטָּא
בְּרַכְתָ הַמְזֹון, ! אִין בַּיִ אַעֲהָם אַיְבָעָר גַּעַנְעַכְתִּיטָג
וְוָעָן אִיךְ בֵּין אַינְדָעַרְפָּרִי אַוְיְפָאַשְׁטָאָנָעָן, הַאֲבִיָּם אִיךְ
אָפְּגַעַסְעָנָט, אִין אַוְיְפָאַעְפָנָט דָאָס קְלִימְעָקִיל, אַיְנְמִיְיָ
אַרְוִיָּס" וּוֹאָס מִיְיָן לִיבָע אִין גַּטְרָאִיעָ מְוֹטָעָר הַאָט מְיִ
אָז גַּיְפָאָגָט, אִין אַפְּגַעַסְעָן דָעַס אַנְבִּיסְיָן, נָאָז דָעַס
סְעוּדָה, זָוְגָט צַו מִיר, רָגְדִּילָה, גּוּם וּוּעָל אִיךְ דִּיר
וְוִיְזָעָן וְוִי עָס וּוּנְטָ אַטְאָקָאָרָשָ, אִיךְ הַאֲבִיָּם עָהָס
פִּיְיָן בְּאַדְאָנְקָט. עַר הַאָט מִיר אַנְגָיּוּזְעָן דָעַס פְּלָאָז, !
--- אָט יְעַצְטָה הַיְבָט זִיךְ אָז פִּינְאַנְדָעַרְוִילְעָן דָעַר מְוֹפָת
פִּין רִיבָן, ! אִישׁ יְהוּדִי הַיְה בְּוּוּאַרְשָׁא הַבִּירָה
וּשְׁמִיו לִיְבִישׁ פִּיוּזִילָן בּוּ בְּנוּ צִיּוֹן

בן יעקב, בן משה. (אִישׁ יָמִינִי - אֶלְעָגָם גַּעֲיוּעָן פֵּינָעַן, אַיִן
גַּעֲלָעָדָנְטָעַ מַעֲנְטָשָׁיו) -- וַיְהִי אִמְמִין אֶת הַדָּסָה, הַיָּא-
שִׁינְגִּידִירָעַ בַּת דָּדוֹ כִּי אַיִן לָהּ אָב וְאָם, וְהַגְּעָרָה יִפְתַּח-
תָּאָרֶד וְטוֹבָת מִרְאָה וּבְמִזְוֹת אָבִיהָ וְאָמָה? לְקָחָה
לִיְכִישׁ - פִּיְיָוִיל לוֹ לְבִתָּה - אַיִיף גַּעֲעָפִינָט
די גַּרְוִיסָע בְּרִיְיטָע טִיהָר, וְיָבָא" מִיטָּדָעָם קְלִימְעָקִיל
אַיִן הַיִּזְנָה בְּזֹשֶׁת-פְּנִים, בֵּין אַיִךְ נִיטָּגָעָן, דָעָר בַּעַל-הַבָּיִת
מִיטָּא גַּרְוִיסָע שְׁוּוֹאָצָע בָּאָרֶד, הָאָטָט מַיְיךְ צַו אִרְיפָעָן
אַיִן גִּפְרָעָגֶט, מַה בְּהַקְשִׁתָּה, לְכָלְדָעָר אִיז גַּעֲוָעָן
אַז אַיִךְ וּוַיְלִזְיכָר לְעַרְנָעָן די מַלְאָכָה, דָעָר בַּעַל-הַבָּיִת הָאָט
מַיְיךְ בְּאַטְרָאָכֶט סְפִינְזָה אָפָּבְּיָזְדִיָּס, גַּלְיִיךְ וּוַיְמַעַן
הַוִּיפְטָא אִפְעָרֶד, לְהַבְדִּיל, אַיִן מַיְיךְ אָוִיס גַּעֲפָרָעָגֶט אֶלְעָם
וְאָס-הָאָט אִשְׁיִיכְיָה צַו דָעָם עַיְנִיּוֹן, לְכָלְדָעָר מַלְאָכָה
סְפִינְזָה, צַו דָעָר מַלְאָכָה, לְ

אַבְרֹהָם אֶלְעָזֶר קָרְבָּן

קָרְבָּן אֶלְעָזֶר קָרְבָּן

דאש פארען פון וויסקיט, קיין ווארשה, איז געוווען מיט
אגאנצע ריעעה אנטערנעםונגען ! ווי אנדריתען,
קיילעג, קיעעז. און הארטע אַער אַג, קליניגיט-
מען פארט קיין ואראשא, קיין פון וויסקיט גיינזואראשא
האט געקאסט, אַריבעל, מיט, גראפעגעס, הא, איה
לאכט, אַז אַה און וווע איז צו אַז געלעכטער !
מיין פאטערס גוטער פרידנד, וואס האט צו זאמען
געדאוענט אין איז חסידים שטיבעל, ר' גרשון,
יאר וועל דיך ב'יטין אַטובה, ר' גערשון-איוד וואס
זיין פרנסה איז געוווען, ניט איזו כושרדיג אַשבעקעלע
דרער, וואס פלאגט אלע וואך. פארען קיין ואראשא,
וואס פאו אַטובה, ווילט איה ר' מענדיל פון מיר, זי...
ויה בקשתך עז-חצ'י המלכות ותעש, צו... גיטע פרידנד
הא, ניט אמת, אַז אַז וויל דיך ב'יטין, איזו ווי מיין
בחור יהיאל, דארף אַוועג, פורען גיין וואראשא, נעהם
מיט איהם מיט, אין למן השם גיט אכטיג געבען, עס
זאל איהם חוו, ניט טרעפערן קיין מבל, זי...
(זדי לחהכימה ברמיזה) אללי גער פאו שטיטיט
אַפִּין ווינה, קיין אויף הוצואת מיר צו געבען איז
ויט געוווען, וויל זי האבען פושט עיט עעהאט, זי...
די מאמע האט מיר באגלייט צו דער באהן, די
מאמע האט גיטראגען דאס פערעל מיט מינע
חפ'יטים. אליך ווי חוו צו דער תלהו, די באהן האט
גימאקט אַתקועה גדולה, אַרויף געקמען אויך
די באהן, מיט זיצט, מ'שטייט, מ'גייט, אַן אַרדייניג,
און איזו ווי איך בין דאס ערשטער מאהיל אויך אַבאהן
אייז דאס אלעס געוווען בי מיר אַדבר חידש !
הע, יהיאל, זונט ר' גרשון צו מיר, דער וויל-זעה איז
ווער סויידעדט זיך, נאך מיט עטליכנע יודען, איז
ער וויסט אַן, מיט זיון פינגער אויך מיר, זי...
די באהן האט אַן געהויבען צו הוליכען, אין ר' גרשון
רוימט מיר איז אוייער, איז איך זיך בימיחילא, אַריגנטער
ריינן אַנטער די באנק. וואס זי זענען געצעסן,
אייהר גענט זיך פאערשטעלין, אַז אַז בין געוווען
אַבערגויראשט פון דער גאנצע נטיעו ! מיט גראיסע
שער, בין איך געקמען דע חיביט הקבר, גאט
צו דאנקען איז איה בין בשלום אַן געקמען גיין ווארשא
- איינער אלין, ניט קיין אַדרענס צו ווועמען זיך צו
ווענדען, מיט אַרויט קלימעליל אַן האנד, עס איז
שיין באולד בשעת המנחה, אַן דער עיגר חיטרין כ'ע
עס איז מיר גווארין זי'הער קאלעמוונגע, עס האט
מיר שוין באנג געטווין די גאנצע נסיעו, זי...
אבער אווי ווי איך בין געוווען אַחסיד-שעד בחור
האכ איך געהאט אַאמונה שעלה, איז דבין, איז
אייה זאל פאהרין גיין וואראשא, צו וווערין אַטאאל, אַראש
אין אנדערש הען דאס ניט זיין, זי...
... .

לערנען-לערנען- אין לערנען, דעם טאטען האט מען
געיעהן יעדען טאג, דאיעגען אין טלית איז תפליין, און
האלטען דעם שבת גודש, ווי גאט האט גיבאטען, זי...
ווע האט אנדערש ניגאנט זיין, זי דער גליינער בחור
האט שיין גיהפט, צו וווערין. בר מצוה. צו זיין גלייך מיט
אלע. ידען, און העלפערן צו טרוגען אַוינגעלע צומ יודשיגיט
און איז עס איז שוין געקומען, די ריכטיגע צייט, זי. אַן רעה
אין אַגיפילדער, מען האט ניט גידארפט די גאנצע
טערמאני, ער האט אַקְרָוּגָעָן שבת אַין שוהל עליה, און דער
טאטען האט געמאקט די ברכה (בריך שפטני מיענישו שלז
ער איז געווארין גלייך, אַגְּרֵוּסָעָר, אַבְּרָעָנָשָׁין, אַין ער
האט געהאט אַוְּפִּיךְ זיך די פליקט צו זיין אַיְדָמִיט אַלע גלייך
... אַפְּ גַּפְּאַטְּעָרָט, די בר מצוה, קיון גראפעער
למודים איז ב' אַינְזָ נִיט גַּעֲוָעָן, בֵּין אַיך אַוְּעָקָן
ג'יפורען, גיון אַין אַגְּרָעָנָרָעָ שְׂטָעָטִיל לערנען.
מיט דעם נאמען, סקערנעוויז, דער יונגער רב
האט גיפיהרט אַישובה מיט אַסְאָךְ בְּחָרִים !
דער רב האט גיהיסן ר' מאיר יהיאל, די אלע פוילישע
יודען האבען פון עהן געוויסט, גער איז דער נאעה
געווארין אַרְבִּי פון חסידים אַין שטאעט, אַסְטָרָאַוּצָע
דער רב' איז געוועך, אַגְּדוֹלְ בִּשְׁרָאֵל, אַחֲדָבְּדָרָה
... וווען אַיך בֵּין געווארין, אַלְמָתָן זאכעהן יאהר,
און צו קיון תכליות, וועט דאס ניט ברענגען. און דער
זו זענען מיינע עלטערין ניט געוווען ביכלה, ג...
בְּהַסְכָּם פִּין מַעֲנָעָן עַלְטָעָרִין אַיך זאל וועדרין אַבְּלִי
מִלְאָכָה, אַיְדָמִיט אַרְבָּעָה גְּלוּבָעָן, עס ווערט
גְּבָרָעָנָגָט אַין די סְפָּרִים, אַרְבָּעָה יוֹם קְזֻדָּם יְצֻוָּת
הוֹלֵדְ וּכְנוּ, הָעָרָט אַגְּשִׁיכְתָּן, דָּא שְׂטָעָלָט זיך
די פְּרָאָגָעָ, וואס פָּאָר אַמְלָאָכָה, אַשְׁיְסָטָר אַדְרָ
להבדיל אַשְׁנִיְדָעָר רְצֵלָ אַוְדָעָ נִיט, מִיְן פָּאָטָעָר
אייז געוועך, צום רבן, און געפרענט אַעְצָה, גַּעֲמָעָן
דא האט דער באויזען אַגְּרוּסָעָן מִוּפָת, גַּעֲמָעָן
געזוגט, מִיְן פָּאָטָעָר, אַז דער בְּוֹתָר זאל פָּאָרִין קיון
ווארשא, און ווערין אַטְאָקָאָרָשָׁ, אַין אַז דער רב'
זאגט דארף מען מען מִקְּרָיְם זי... נאך די
יוםס דראים, האט די מאמע, זיך גענמען צו
אריטען פאר מיר, צדה לדורך. זי האט אלעס
אייז גיפאקט. אַין מִיְן טָאָטָעָס, רְוִיְטָעָ פָּאָרְטְּשִׁילָע
אונ דער האט זיך מִיְטָגְּעָזְעִינְט, אַין אַגְּזִוָּגָט אַיז אַיך
זאל למן השם, דאועגען אלע טאג, אַין אַב צו היטען
דאש ידישיגיט, ג... דָּא מַאְמָעָה אַט זיך מִט מִיר
צו קושט, אַין די טְרָעָעָן זענען גִּפְלָאָסָעָן זוי פִּין
אט'יך פון די מאמעס אַוגָּעָן, ג... אַט אַט פָּאָרָ
אייה זאָה קיון וואראשא
... שְׂמַחְתָּמָבָא
עס זאגט זיך נאך צוֹן, צוֹ פָּאָרָעָן, גַּעֲמָעָן
אייז ניט גלייך, וויל עס איז געוווען, חַסְרוֹן בִּיס

זברונות פון מיינץ

יחיאל

קינדרשטן יאהרנץ

דער פאלק האט זיך פארזאמעלט אויך אבашטימטען פלאז, ווי עס איז געשטאנגען אטיש, אויפֿן טיש איז גשטאנסגען א שיסעל מיט פארווקערטע פאפרילעך, איז פיל וויפעל עס איזדא סאלדאטען, נין פאפרילעך האבען אינועוינויג געהאט געזונגט, איז מיר זינגען פינך אידען, אונ ער האט אינגעארדענט איז מיר זינגען פינך אידען, אונ ער אט איז פאלט צו ווערין, איז אופישרפטו "ויזאפאס" דאס הייסט באפריטו צו ווערין, איז דיאיבעריגע זינגען געוווען פוטסטען, איז אט סאלדאטען איז ארויסגעריפען געהאט ביט נאמיען, איז אט ביט געוווען איז דער צו ראטטען, לעווא פלאנעה, דער לעצטער פון דיאיבעריגען אלע פעפערלעך, איז פאר מיר גיבליךען דער לעצטער, האבען שווין אלע אויסט, לויט דיאוּמעוֹן איז איז וועל האבען דעם גומען נומעבער, ווען איז האט איז איז געצייגען דעם נומבער, אונ דער פאלקהווניה, האט איז איז גירפֿען חילע הערצמאן, זאפאס דאמוּן, איז שמחה איז בי מיר געוווען איזו גויס, אונ איז האב ציט געויסט צו עס איז אחלום, אדער דיאוּמַרְתָּוּן איז איז שמחה, איז ניט געוווען פול. וויל מען מיר דערלאנגט אטעלעגראם, איז מיז מוטער איז געשטאבען, יג' אב תרנה, זאל פטור וווערנען אוף צוּן טעה פון פאניעס סלוושבע עס איז געוווען, וויחד יתרכז ייחאל, נעשהبشر, חדודין חדודין, האבען מיר אלע געווארט איז געהאפט, אוף דעם גליקליכען טאג, ווען מירן שוויז קענען אהים פאהרען, איז דורך דאך דען רשות דער פאלקהווניה, מיט אונז אידען שפילען צו להכעיס גיט ער צו וויסען. איז פונקט ערבי יומ כפור, אום זעפס איזזער פאר נאכט, כל נדרי ציט, זאלען דיזעיגע וואס האבען געציגען "זשערעבעס" באפריט צוועערן קומען, אונ דער וואענער קאנצערלאויע. אויסגשריבען מיטן פאלקהווניה, בין איז צו איהם אווועק אויסגעאסען פאר איהם מיז ביטער הארץ און געבעטען, איז גזירה, האט זי אינז איז דער קאזיינער רבינער איז איז, אמשביב, איז ציוניסט, איז שטארק באפריער מיטן פאלקהווניה, בין איז צו איהם אווועק אויסגעאסען ער זאל נפעס טוהן איז דער זאך, אונ איטוירגעהן אונזעה באפריאונג אוף דיזוּן יוס טובי טעה, אונ ער האט עס געפֿולעט, איז איזישע סאלדאטען, פין ואונצען פאלקהווניה, איז צו איהם אווועק אויסגעאסען איז דער גערצעטלט, איז איז סטבין דאס דער יוניגער, וואס האט געבראכט דערצו, איז דער גזר-דין זאל בטל וווערין, האבען זי וארנית געויסט וואס צו טוהאן מיט מיר איס דאנקבדארהיט, איז מיר זינגען אפאעשטאנגען. איז שוועעסטעט אל, ביז, תשעה באב, נאך תב איז געגומען איז פריה איז איז נין, ווינגע סאלדאטען זאלען אינגעאנצען באפריט ווערנען פון דער דינסט. וועלכע נין, איז איז דעם האט מען געציגען "דשערעבעס", מען האט, הייסט עס, עטמאכט א גורל, מען גען זיך שווין פארשטיילין וואס בי יעדען איז הארץ, האט זיך אפגעתוּן. איז האט געטוהן אנדער איז איז וועל וווערין באפריט וועל איז דיזומה נעמיען פאר איז אט ווי דיז ערמאנייז איז צוגעהאנגען גויס, געוווען אוףן. פארזאמלונג פלאז באפריט, אונ ער מאל געוווען איז צוגעהאנגען

איינער פון דיז אמאהיל געוווען. אלאמזער יוד, איז ער איז געוווען דער זוכה בוורל, איז האב איז ביז איהם געהאט א שבת ביז המלה, נאך שבת פרענט מיה דער גמרא לעונען וויפעל אידייעס סאלדאטען מיר זינגען דא, איז האב איהם געזונגט, איז מיר זינגען פינך אידען, אונ ער האט אינגעארדענט איז מיר זאלען עסן ביז דען, איז איז מיר זינגען גיינען געוווען אסאר בעלנים, איז זכיה געהאט דער גمرا לערנער בימעט אבן בית, איז איז ביז איהם געוווען, מיר פערשייד ער אומיות, פאלאלען צימיסטען, איז ג' יודען, מיר זינגען דארט געשטאנגען פון חנוכה, ביז צוּן וואכען נאך פסח נאכער האט מען אונז אלע צוריק געשיקט איז דער גורייסע שטאטט שייעומסטאפעל. איז דענשע סאלדאטען פלענט מען דעמלס פרילזען אלע איזשע ימם טובים האב זי מיר אבער געהאט א פאלקהווניה א רשות, איז עס איז געקומווען פאר שבאות, האט ער געגעבען א פריה איז, איז מען זאל אונז אידען באפריען בלוז צוּן שטונדען איז טאג צו געהן דאוועגען, איז ניט מען איז איז האב דאס דערהערט, איז מיר פינסטער געווואדען איז דיז איז איז געגעבען, קוים דערלעבט דעם יומ טוב, מען זאל פטור וווערנען אוף צוּן טעה פון פאניעס סלוושבע לסתוך איז צורה, איז סאייז דארט געוווען א איזישע ווי מיר, איזישע סאלדאטען, פלעגען אפט, רעטהראן ארין קומען באפען, א פשרו ביסען, האב איז געפרענט דער באלאבאסטע פון דעם פלאז, איז איז עס איז דא עפעס איז, וואס איז באקאנט מיטען. פאלקהווניה, איפשר וועט ער פולען, איז דער רשות זאל בטל מיאכען זין גזירה, האט זי אינז איז דער קאזיינער רבינער איז איז, איז ציוניסט, איז שטארק באפריער מיטן פאלקהווניה, בין איז צו איהם אווועק אויסגעאסען פאר איהם מיז ביטער הארץ און געבעטען, איז ער זאל נפעס טוהן איז דער זאך, אונ איטוירגעהן אונזעה באפריאונג אוף דיזוּן יוס טובי טעה, אונ ער האט עס געפֿולעט, איז איזישע סאלדאטען, פין ואונצען פאלקהווניה, איז צו איהם אווועק אויסגעאסען איז דער גערצעטלט, איז איז סטבין דאס דער יוניגער, וואס האט געבראכט דערצו, איז דער גזר-דין זאל בטל וווערין, האבען זי וארנית געויסט וואס צו טוהאן מיט מיר איס דאנקבדארהיט, איז מיר זינגען אפאעשטאנגען. איז שוועעסטעט אל, ביז, תשעה באב, נאך תב איז געגומען איז פריה איז איז נין, ווינגע סאלדאטען זאלען אינגעאנצען באפריט ווערנען פון דער דינסט. וועלכע נין, איז איז דעם האט מען געציגען "דשערעבעס", מען האט, הייסט עס, עטמאכט א גורל, מען גען זיך שווין פארשטיילין וואס בי יעדען איז הארץ, האט זיך אפגעתוּן. איז האט געטוהן אנדער איז איז וועל וווערין באפריט וועל איז דיזומה נעמיען פאר איז אט ווי דיז ערמאנייז איז צוגעהאנגען גויס, געוווען אוףן. פארזאמלונג פלאז באפריט, אונ ער מאל געוווען איז צוגעהאנגען

אפריל 1999 מושב אהרונוב פון מילס יוסי קינן

די צויט איז זיך געגעגען, אוואך נאר אוואך, אוחודש נאר אוחודש
אַהוּרָן, נאר אַהוּרָן, בְּעֵס אַז גַּעֲוָעָן וּבְחִלּוֹם יַעֲוָעָן, זֶה
ווען עס איז געקומען, די צויט צו שטעלען זיך צום
פריזיוו, דער טאטעה האט גיואלאט פארען מיט מיר
צוּגַּהֲבָּן האב אַז נִתְּגַּיְּוָאַלְּטָן, מאכען זיך אַמְּוֹם האב אַז
אַז נִתְּגַּיְּוָאַלְּטָן זֶה וווען אַבְּעָרָן, עס אַז געקומען צוּגַּהֲבָּן
מִיר, בְּזֶה האב אַז בְּיַזְּבָּן בְּאַשְׁלָאַסְּעָן: יַעֲבָר עַלְּיָמָה
זאל זיין, וואס עס איז, אַיְדָעָר מאכען זיך עפֿעָס
אַמְּוֹם, ווועל אַז זיך שטעלען צום פריזיוו. אַז ווּ
גאט ווועט געבען אַזוי ווועט זיין. בְּזֶה גַּעֲזִינְטָעָר בְּחוֹר
בְּזֶה גַּעֲוָעָן, האט מַעַן מִיְּהָ טַאַקָּעָ צַוְּגַּעַנוּמָעָן, אַז
אוועקגעשייקט, מיט אַרְופָּעָן, אַפְּגַּעַבְּנָעָן, אַגְּרָפְּנָעָן, אַגְּרָפְּנָעָן
קְיֻזְּשָׁוָאַפְּאָל, פָּוֹן דָּאַרְטָעָן האט מַעַן אַז
צּוּשִׁיקְט אַז אַרְמִיגָּע שְׂטָעַטְלָאָךְ, אַז מַיְּזָן גּוֹרְלָאָז
אויסגעפאַלען אַז דָּעַם שְׂטָעַטְעָל, "קְוַבָּאַנְּגָּה"
בְּזֶה אַז אַרְיַז אַז אַיְדָעָן רַעַשְׁתָּאַרְאָן עפֿעָס
עַסְעָן, אַגְּטְקַעְגָּעָן מַיְּזָן טִישָׁעָל אַז גַּעֲוָעָן אַז
אַפְּינָע טִיר צו אַז אַנְדָּעָר צִימָעָה, בְּזֶה אַז דָּאַרְט
געזעסען אַיְגַּעַרְמָאָן מִיט אַיְרָמְוְלָגָע אַוְיְפְּזָן קָאָפְּ
אהָן אַיְגַּעַרְמָאָן מִיט אַלְאַגְּגָעָן, אַרְבָּעָ פְּנִפְתָּה,
איַז גַּעַלְעָרָעָנט. אַיְפְּן הַולְּ, מִיט אַלְיְטוּוּיְשָׁעָן נִיגְזָן
גַּעַלְעָרָעָנט האט עַר גַּמְרָה. מַסְכָּת כְּתוּבָות, אַז אַזוי ווּ
אַז בְּזֶה גַּעֲוָעָן באַהֲאוּנָעָנט איַז דָּעַר גַּמְרָה, האב אַז
געהערט ווּ עַר לְעָרָעָנט אַפְּאַלְשָׁעָן פִּשְׁטָן // האב
אַז אוועקגעלייגט דָּאָס עַסְעָן, בְּזֶה צו אַיְהָם צַוְּגַּעַגְּאַנְּגָּעָן
געבעטען, עַנְטַשְׁוַלְדִּיגְּנָה, אַז אַיְהָם גַּעַזְאָגָט דָּעַם רִיכְטִיגָּעָן
פִּשְׁטָן // דָּעַר יְוָגְעָרָמָאָן האט מִיְּהָ אַגְּגָעָקָגָט: אַז פְּרוּגָט
וּעְרָזִית אַיְהָר, בְּזֶה אַז אַז האב אַיְהָם גַּעַזְאָגָט, אַז
אַז אַז אַז אַז אַז אַז אַז אַז אַז אַז אַז אַז אַז אַז אַז אַז אַז אַז
הַאֲטָאָפְּגַּעַרְוִיקָּט מַיְּזָן עַסְעָן, אַז זיך אַפְּגַּעַרְוּפָעָן, בְּזֶה
"אַזוי, אַיְהָר זִיְּטָן נְעַפְעָן אַז זַעַלְנָעָר, בְּזֶה דָּאַרְפָּט אַיְהָר נִתְּ
צָאַהָלָעָן פָּאָר עַסְעָן, וּוֹאָרָט אַז וּוֹיְלָעָן ווּעַט אַיְהָר עַסְעָן
אַנְבִּיסָעָן מִיט אַונְזָ צַוְּזָאמָעָן, אַזוי לְאַנְגָּו ווּ אַיְהָר ווּעַט
דָּאַדְיָעָן, ווּעַט אַיְהָר עַסְעָן כְּשָׂרָס, האט עַס מִיְּהָ זַעַהָר
גַּעַפְּרָעָהָט אַז עַסְעָן שְׂטָאָרָה הַגְּנָהָגָה גַּעַהָאָט פָּוֹן מַאֲלָצִים
צָו בְּאַמְּרָקִין עַיְזָ גַּעֲוָעָן פָּוֹן פּוֹילָעָן אַז דָּאַרְט גַּעַדְיָינָט
אַז דָּאַרְט חַתְנָה גַּעַהָאָט, דָּאָס אַז גַּעֲוָעָן אַז פְּרִיטָאָג, בְּזֶה
מִיר, נָאָר-וּוָאָס אַגְּגָעָקָמָעָן יְוָגָעָן זַעַלְנָעָר זַיְנָעָן נָאָר
פְּרִיְּיָ גַּעֲוָעָן פָּוֹן "סְלוֹזְשָׁבָע", פְּאַרְנָאָכָט, ווּעַן מַעַן
הַאֲטָזִיךְ זַיְךְ גַּעַקְלִיבָעָן צָו גַּעַהָן אַז שְׂוָהָל, פְּרוּגָט מִיְּזָן
מַיְּזָן מִכְּנָס אַזְרָח: צָו וּוּעַלְכָעָן גּוּטָעָן אַיְדָעָן אַז
פְּאַהָר, בְּזֶה זָאָג אַז, אַז אַז פְּאַהָר, צָום סְקָעָרָנָעָוָוָיָעָר
רִיבְּן. עַר האט זַיְךְ מִמְּשָׁ מִתְּהָ גַּעֲוָעָן, עַר האט מִיְּזָן
מִיטָּגָעָנוּמָעָן אַז זַיְן שְׂוָהָל צָום דָּאַוְעָנָעָן, זַעָה אַז
אַז עַר גַּעַהָט צָו אַזְיָגָעָן בְּאַלְעָבָאָטִים אַז שְׂוָהָקָעָט
אַרְיַז אַז סּוֹד אַז דִּי אַיְיָרָעָן, וּוָאָס - האב אַז נִתְּגַּיְּוָאַלְּטָן
נָאָכְן דָּאַוְעָנָעָן זַיְנָעָן צַוְּגַּעַקְמָעָן דִּרְיִי אַיְדָעָן, אַז
יעַדְעָר האט מִזְקָנְתָּאָגָט נָהָמָעָן אַז שְׂבָת

ויהי במשלש חדשים, זאגט מיר דער בהב,
יחיאל, ז שיק נאר דיין פאטער, וויל איך וויל מאכען
מיט איהם ! אכתוב ! דער טאטע איז געקומען, אין
אפאפער איז געמאכט געווארין, איז דאס ערשטע יאהר
זאל איך זיין, ז בחרן, און דעם צויתען יאהר, דארף
ער מיר גבען יעדער וואך, אין ריבעל, --- אין נאר דעם
צוויתען יאהר קען ? תיאל טוהן וואס ער וויל, ער איז ניט
פארהויפט צו זיין בי איהם מעור, דער טאטע האט
מיר איס אפרעגט, צו איך פאוגעס ניט הו צו ליגען תפליין.
אדער א מנהה, מעריב. אדער צו וואשען, צום עססען, און
בענטען, אבער צו איך האב צו דער זעט צום עססען ?
דאם האט ער מיר ניט געפרעגט, א קיעער דער טאטע
האט זיך מיט אלע גצעגעט, אין איז בשלום אוועג געפורען,
איבער געקומען דאס ערשטע יאהר, בין איך שוין געווין
(בן שבע-עשרה שנה) בין אהים געפורען אויף יומ טוב
די מאמע, האט זיך זייר געפריט, איז איך יצרייך
געקומען, איז ווידער א שמחה --- אפוגעארבייט זי ערסטע
וואך, ז הילך איננו, קיין ריבעל זעהט מען ניט, און די
צוויתע וואך ניט דו קיין מיזימונים, עס איז אロיס ויגומן
א מחלורה, אין איך בין אוועג, פון זי, דער בהב האט
גיישט א בריך צו די מאמע, איז זי זאל שוין קומען צ פון
ווען די מאמע האט איבער גליינט דעם בריך, ניט וויסידיג
וואס עס איז געהרען, פאר שטייט זיך איז איז באלאד גיקומען
מיט איגשריי, ווי איז מיין קינד, זיך בין באלאט געווינער
געווארין איז די מאמע איז גיקומען, בין איך געקומען זי
עהען, זיך דער וויל האט זיך אנוויקעלט אשמאיס, פון די
צוווי פרויהן; --- וויל וויבער האבען זיך לב אסאר
צו רעדען, איז אロיס געלומען, איז די מאמע, מיט די
معدעלס מאמע זענען געווין, צווי חאווערטען.
די מאמע האט גלייך איסגעלייכט דעם גאנצען עסיך !
די מאמע איז זיך בשלום אהים גיפורען, יעדע וואך
האט מען מיר, מיט א רגוז צו געווארפין דעם ריבעל
צום ווארטאט, אפ געווין דעם יאהר, איך בין שוין
געווין. בן שמונה-עשרה שנה, דאס מײנט איז איך
בין אפ געווין, פילע צוויי יאהר, בי דעם בהב, ---
פארליך פון די צוווי יאהר האב איך צו די מידעל
כימצט ניט גערעט, און וווען איך בין נאר אביסעל
געוו פריי פון דער ארבעט, האב איך שוין גילערנט
אין אויך בין איך געווין אחסידישער בחור, ---
איך אוועק ארבייטן, און אגרויסע מיסטרסקיע, צו
איודען, אין איז ווי איך בין געווין אגותער בעל מלכנו
האב איך שוין געקומען זעקס ריבעל אוואך, ---
אבער זיך אבער, אמת, פארשטייט זיך איז אבחור
פון אכצערן יאהר, האט אויך א נשמה, בין איך
אלע מאהיל געקומען, ניט הו רעדען ---
נאך א היה טוהן אויך יאהר

זכרון פון מיינץ קינדרטהו יאהרען

די חצפה פון דעם ניגעליזומק סאלדאט, איז געווען איז לשער,עהו האט אלעמען באראנדילט. ערגרער פון ערגרער, אבער איך האב זיך נט אב גישראקען, פאר עהמ, ער האט אלעמען. צו שיקט, יעדען לוייט זיין אדרעס. מיך האט ער געהעסן ווארטען, ביז ער האט אבר געפֿאַרטִיגְט די אלע מענשען, עס איז געווען ווי איז משפחה, במעטה ביי, 500 פערזאהן, מענער אין פרויהען, פוילישע, רעמענירשע>Rosishuv. פון קל מאמיניס טהווא". אבער עס איז געווען, איז יודען "וונגע ליט, און איז זיך גענער אין קינדרטער פלאן, איז איז גאל פאהרען גיט איר האב געהאט פאר זיך איז ניט פאר דער פרוה, וויל איך האב געהאט צוין קינדר ער האב איך געמויזט, איבער לאזהען, די פאהער ריבעל פאר די פאמיליע, צו באמערקיין. משהם בחור. איז שווין דא אלטער תושב, מען ריפט איהם פילעפ אשער (פֿיּוּנָל) קער ווינט שווין אין פֿעַפִּינָה, 53 יאו און ער האט מיר אונא שביבען אבריך, מיט א אדרעס. אין מיר געאבין, מיט צונגעמן, כד" איך זאל ניט קיין שווערעה טען, הא? איז דאך דאכען שווין גהאר איט, צו טויג עס העערש איז טאזנט 5000 כפרות;; אלזא איך פאהר אוועק. ממש און געלט, זיך געזעגנט מיט ד' וויב, און מיט ד' צוין קינדרלעך מיט דער פען קען מען ניט איז פיל ארוי שרייבען, די גראישע לידען וואס איך האב אדורך געמאכט, וויל עס וואלט, פאר נומען צו פיל פלאץ, און צו פיל ארביט. אבעד איז זיך האב געהאט, א אדרעס צו וועמען צו פאהרין, איז מיר שווין געווארין צביסעל לייכטער אופין הארץן, צו אלה איך בין געפההען אהן געלט מער לעיר, מכפר לכפר, מדינה למדינה, ביז איז גראנטזק סטעהן, לה מדינה מאנטעריאל...

עס איז צו געקומען, צו מיר א מאן, א גליינער א נידעהער. אין מיינע אוניגען האט ער אוט געזעהן ווי און אלטער ניקעליזוסקי סאלדאט, מיט מעשנען גנעפ, איז זינעם רעליל, איז אַקָּרְדָּע איז זיין היטעל, זיין פשרן נומען איז געווען, גינזבער, און, גיט א זאהג הע ד', צו איך צו ווענדען. האב און אדרעס צו וועלען זיך צו ווענדען. איך האב ערם געוויזען דעם אדרעס. ואס מײַן פרינד משה דאועער. האט מיר מיט געגעבען צו זוּן. פֿיּוּנָל אשער, **דאַס אַיז גַּעֲוֹעֵן יְבָרָשׂ חֶדֶש אַדְרָרָשׂ** שנות **תְּרִסְמָה**, 1905, "די צוּוֹטָעָ פְּרִיאַדָּע פון מיינע זכרונות, עד פאן אומרים בשבת הגдолה שני,

אין וויסקי, איזAMIL געווען א מסור וואס האט געהסען שלחה. האט די שטאט פון איהם געהאט צו זינזאגען און צו זאגען ער האט אסאך מענשען אומגילהאך געמאכט, איז ער איז גשטארכען. האט דער רב, איז איהם געזוגט "שמה לארכז' ושווין לעיר. איז מען האט איהם געפֿרַעַגְט וואס ער מיט דעם, גראפֿאַט שמחה ליגט און דער ער. און און דער שטאט איז שווין"

זכרון פון מינץ קינדרשע

דער צוּוִיטָעָר קַאֲפִיטָעָל, פֿוֹן מֵיְן לְעֶבֶן, בְּיַהְׁקָה אִישׁ, אַשְׁה חְׁדְשָׁה. וְשָׁמָחָ אָמַת אֲשָׁתוֹ אֲשֶׁר
לְקָחָ, אֲבָעָר מִיט שְׁמָתָה אַלְיָזָן. גַּעַן מַעַן נִטְלָעָן
עַס דָּאוֹף זִין, לְחַם לְאַכְלָן וּבְגַד לְלַבְשָׁן,
אַיר הַאֲבָג אַנְגָּעָפָאנְגָּעָן, צָוּ וּוּעָרִין אַשְׁטִיקָה עַל בָּעֵל הַ
פָּאָר זִיךְרָא לִיאָזָן, וּוּיל אַיר הַאֲבָג נִטְגָּוָאלָט קִין עַבְדָּזִין.
בְּיַעֲנָעָס, אֲבָעָר קִין מוֹזָל הַאֲבָב אַיר נִטְגָּהָט.
אָונָן אַזְוִי אַיְזָר גַּעַגָּעָנְגָּעָן דִּצְיָיט, אַיר הַאֲבָב שָׂוִין
וְהָאָט צְוִיָּי קִינְדָּעָר אַמִּידָעָל פֿוֹן, אַיר, אַיר, אַיְזָר
מִידָּעָל פֿוֹן אַיְהָר אַזְנָהָבָס, מִיט אַמְּאָהָל
וּוּעָרִין זִיךְרָא בְּיַדְעָ קְרָאָנָק רְלָעָס הָאָט נִטְגָּהָט גִּרְאָלְפִּין
קִין דָּאָקְטוּרָעָם, אָונָן גִּין רִיבָּי, אַיְזָר נִטְגָּיָן
תְּהִלִּים, לְהַבְּזִיל, אַיְזָר פִּינְסְטָנוּרִין פְּרִיטִיג זַעֲנָעָן דִּ
צָוּן קִינְדָּעָר מִיט אַיְזָר מִאָהָל, אַיְזָר הַנְּתָן וְהַלְּקָח, ?
דָּעָר צָעָר אַיְזָר גַּעַוּעָן זַעֲרָגָרָס ..... אַזְאָ אַמְּגָלִיכְיָן,
וּוּרְגָּעָן זִיךְרָא דָּס פָּאָר שְׁטָעָלָעָן, ?
אָונָן אַיְזָר הַאֲלָפָעָן אַיְזָר אַשְׁטִיקָה עַל צִיְּט
שְׁפָעָטָעָר, הָאָט מֵיְן פְּרוּהָ מִיט מִזְלָגָה עַהָאָט
אַיְזָר מִידָּעָל. דִּי שְׁמָתָה אָונָן גַּדְולָה אַיְזָר גַּעַוּעָן
אַיְזָר לְשָׁעָר אֲבָעָר אַיְזָר אַזְעָס אַיְזָר גַּעַוּמָעָן, שְׁבָת
אַיְזָר גַּאמְעָן גַּעַגְעָבָעָן, אָונָן טְאָבָעָן דָּעָם שְׁבָת אַיְזָר
דָּעָר וּוּיל, פְּהָרָפָעָן, קְרָאָנָק גַּיוֹאָרָן. אַיְזָר עָס הָאָט
גָּאָר נִטְגָּהָט גַּעַהָלָפָעָן, אָונָן טְאָבָעָן דָּעָם שְׁבָת אַיְזָר עָס
יָא, עָס רָעָהָט זִיךְרָא נָאָר אַזְוִי. ? אַמְּעָנָש אַיְזָר שְׁטָאָרָגָעָר
וּוּי אַיְזָעָן ..... אֲבָעָר סְפָעָשָׁיל מֵיְן פְּרוּהָ
דִּי פָּעָן, גַּעַן נִטְגָּהָט אַזְוִי פִּיל אָרוֹס שְׁרִיְבָעָן, דָּעָם גַּדְוִיסָעָן
צָעָר אַיְזָר וּוּיְטוֹג, פֿוֹן אַזְאָ יְנָגָעָ פְּרוּהָ, פֿוֹן, 24. אַהֲרָן
עַלְעַכְעָ אַמְּגָלִיכְיָן, ? הַאֲבָג אַיְזָר מִישְׁבָּגַעַוּעָן,
אַז אַיְזָר וּוּל מִשְׁנָה הַמִּקְמָן זִיךְרָא ? וּוּיל דִּי וּוּלְט
זָוְגָט, מִשְׁנָה הַמִּקְמָן, מִשְׁנָה מִזְלָגָה, אַזְוִי וּוּי מֵיְן
פְּרוּהָ הָאָט גַּהְאָט מִשְׁפָחָת, אַיְזָר דָּעָר שְׁטָאָעָט
לְאַדְזָן, וּסְעָוָן מִיוֹאָרָשָׁא, וּחָנָנוּ, אַיְזָר לְאַדְזָן,
אַז אַיְזָר בֵּין גַּרְמָעָן, גִּין לְאַדְזָן, אַיְזָר פֿוֹן אַלְעָ
מִשְׁפָחָת גַּהְאָר נִטְגָּהָט גַּעַוּאָרָן, ? אַיְזָר הָאָב מִיר בְּהָ
אַבְּיָסָעָל אַיְנָגָעָאָרָדָעָט, אַדְעָר וּוּיְט, צָוּ מַאֲכָעָן
חַאָטְשָׁיָג אַשְׁטִיקָה עַל לְעֶבֶן, אַנְאָהָיָעָ אַמְּגָלִיא
אַיְזָר 1905, אַיְזָר אַזְעָס אַלְעָמָן, אַיְזָר דָּעָר וּוּלְט
דִּי רְוָסְעָשָׁן, יְפָעָנְעַזְשִׁישָׁעָ מִלְחָמָה,

(דָּעָר צְוָהָפָאל), וּוּסְמָס אַיְזָר הַאֲב גַּעַוּוֹנְט, בִּשְׁבָנָת, אַיְט
אַיְזָר רְמָשָׁה רְאֹוּעָר. אַיְזָר אַיְזָר אַלְמָדָן אַיְזָר זַעֲרָה
אַבְּכָבְזָן/ פְּעוֹרָזָהָן, מִיט אַלְעָמָלָות, אָונָהָט הָאָט
גַּהְאָט אַבְּחָור אַיְזָר קַאֲנָאָדָע. אַיְזָר אַשְׁטָעָט
מִאָנְטָאָיָל, דָּעָר מִשְׁהָ רְאֹוּעָר, הָאָט מִיר פְּאָרְצִיּוֹת
נְסָמָס נְפָלָאָתָה פֿוֹן זִיךְרָא בְּחָור. וּוּיל אַיְזָר גַּעַט עַס אַיְזָר
אַהֲרָן ?

דָּעָר פָּאָלָגָאָוָאָג אַיְזָר גַּעַוּמָעָן, אָונָהָט אַקְאָמָנְדָעָוָע
גַּעַטְהָאָן "שָׁאָגָאָס מִאָרָש", אָונָהָט פָּאָנְגָט שְׁוִין אַן גַּעַהָן
צְוָדָעָר בָּאָהָן, ? מֵיְן הָאָרָע אַיְזָר שְׁיעָר אַרְוִיסָגָעָפָאָלָעָן, וּוּאָן
אַיְזָר רְאָבְיָנְדָעָר, ? וּוּאָן אַיְזָר צְוָזָגָג, ? אַבְּעָר וּוּעָן מִיר
זַעֲנָעָן אַפְּוּגָאָנְגָאָן, ? גַּאנְצָ קְרוּצָעָ שְׁטָרְעָגָע, אַיְזָר
רְאָבְיָנְדָעָר אַרְוִיסָגָעָקְמָעָן, פֿוֹן אַשְׁוָהָל, מִיטָּן טְלִית אַיְזָר
אַגְּסָלָעָן, אָונָהָט גַּעַרְעָט מִיטָּן פָּאָלָגָאָוָאָג
לִכְטִיגָּעָר גַּעַוּוֹאָרָין אָונָהָט אַיְזָר אַוְיָגָעָן, מִיר זַיְנָעָן אַפְּגָעָגָעָנְגָעָן
נָאָק אַשְׁטִיקָה עַל וּוּגָה, אָונָהָט פָּאָלָגָאָוָאָג הָאָט אַפְּגָעָגָעָפָעָן
אַז אַלְעָאָדָעָשָׁע סָאָלְדָאָטָעָן זָלָעָן אַפְּגָעָהָן אַן אַיְזָיט, וּוּיל
עַד וּוּרְגָּעָן שְׁטָרְעָן אַוְנְגָּעָר יְסָטָוּבָן, אָונָהָט עַשְׁיָּקָט, וּוּלְעָן
וּוּרְגָּעָן אַהֲיָם מַאֲרָגָעָן, ? מִיר זַיְנָעָן אַלְעָאָוּהָ אַיְזָר
שְׁוָהָל, גַּעַדְאָוּנְטָמָט מִיטָּפְרָעָה הַכְּבָע הַעֲרָצָעָר, אָונָהָט
מַאֲרָגָעָן פְּרָיה הָאָבָעָן מִיר זִיךְרָא אַלְעָאָפָרְזָמָעָלָט, ?
פָּאָלָגָאָוָאָג הָאָט אַונָּז בָּאָלִיטָן אָונָהָט גַּעַוְיָנְשָׁעָן אַגְּלִיכָּעָן
רִיעָע, אַוְיָבָדָעָר רְאָבְיָגָעָר לְעַבְטָזָל אַזְאָל אַיְזָר אַיְזָר מִקְהָוִים
וּוּרְגָּעָן דִּי בְּרָכּוֹת, וּוּסְמָס אַיְזָר וּוּנְשָׁא אַיְזָר נָאָק, עַד הַיּוֹם
אַלְזָא מִעְן פָּאָהָרָט מִיטָּמָל, אַיְזָר וּוּהָגָה הָאָב אַיְזָר
גַּעַשְׁגָּט אַטְעַלְעַגָּרָם אַז אַיְזָר וּוּלְעָל, זָנְטָאָג צְוִידָעָשָׁע
סְלִיחָות, זִיךְרָא אַונָּז וּוּרְשָׁא, ? בְּיַדְעָר בָּאָהָן הָאָט מִעְן מִיר
אַבְּגָעָוָאָרָט. אָונָהָט אַיְזָר מִידָּעָל, זִיךְרָא אַיְזָר גַּעַוְוָעָן, ?
מִינְזָעָן אַוְיָגָעָר אַפְּגָעָהָן אַפְּגָעָהָן שְׁעַנְגָּרָן וּפְרִיהָעָר. ?
וּוּרְשָׁאָבָזָן אַיְזָר גַּעַפְרָעָן קִין וּוּסְקִיטָן, מִלְּגָיָם זִיךְרָא
אַבְּזָבָזָן אַיְזָר בֵּין וּגְקוּמָעָן, פְּנִים אַלְפָנִים מִיטָּן דָּעָם
טָאָבָעָן, גַּעַנְטָאָר אַיְהָר שְׁוִין אַלְיָזָן פָּאָרְשָׁטָיָן וּוּסְמָס
הָאָט זִיךְרָא אַפְּגָעָוָהָן, ? עַר הָאָט מִיר פָּאָרְצִיָּלָט, אַז
דִּי מַאְמָעָ עַהָה הָאָט גִּיגְלִיכָּעָן דִּי מִידָּעָל, ...
נָאָק סְוּכּוֹת, בֵּין אַיְזָר גַּעַפְאָרָעָן קִין וּוּרְשָׁא אָונָהָט
צְוִידָעָנְגָּעָלְדָן, אַלְזָה אַיְזָר הַבְּגָהָה גַּעַהָאָט
זִיבָּעָן טָאָגָעָן אַיְזָר כִּיסְלוֹ שְׁנָת תְּרָנָז, 18/ ?
אַיְזָר בֵּין גַּעַוְוָעָן אַלְטָן 22. יְאָהָר, אָונָהָט דִּי
דִּי חַתּוֹנָה אַיְזָר גַּעַוְוָעָן אַמְּתָהָה, עַכְתָּה יְדָעָשָׁע.
מִיטָּן אַלְעָלְגִּילְמִפְּעָרְלָעָה. אֲבָעָר נִטְגָּהָן קִין, (הָאַנְיָמָהָן)
**דָּמָס אַיְזָר מִינְזָעָן אַבְּעָרְנָאָגָה, ? פֿוֹן 5. יְאָהָר
בֵּין, 22. יְאָהָר,**

**הַבְּחֹרְרִיְהָאָל
בְּמֹהְרָרְמָהָן
הַעֲרָמָאָן
הַכְּהָן**

"דִּיא אַדְיָשָׁע נָאָז", אַיְדָה הָאָט אַמְּאָל גַּעַפְרָעָט, ? פֿוֹן וּוּאָגָעָן עַס
נְעַמְּטָזָה, וּוּיל מִשְׁהָ רְבִינוֹ הָאָט דָּס אַדְיָשָׁע נָאָז ? ? עַס קְוָמָט
דָּעָרְפָּז, וּוּיל מִשְׁהָ רְבִינוֹ הָאָט דָּס אַדְיָשָׁע פָּאָלָק
אַרְוָם גַּעַפְרִיט פֻּרְעָצִיג יְאָהָר אַיְזָר מִדְבָּר – בְּיַדְעָר נָאָז....

מחילה, מיט דער אונטערשלאך ארויס, אבער פון
גואדער, איז גיינס מינן ניטה, ! ערשות כאפ' איז זיך
או דער גאנצע, איז צוריסען... משמעות או דער
„עיר שכין“, האט מיט זיינע שארפאן נעהל אדוּכְגַּעֲרִיסָעַ
א פונסטערעל ! דארך וועלען מיין קואדער, האט זיך
ארויסגעקייגעלט אין איז אנטלאפען געווארען, זיין...
הערט איהר, ווען מען וואלט מיר געשניטען מיין פלייש
וואלט קיין בלוטו ניט גערונען, פון דעס בז'וֹן, אין שטי^{ז'וֹן}
וילעקייש אינמייטען פון א געפאהטער גאר, מײַנע
קעשענעס איסגעערט מיט די, „אַנְגָּוּווִיד“ ארויס,
מיין צעבלוטהטע האנט, האלט זיך מיט דער מזל, זיינע
פאדקהוֹוֵי, מיינע אויגען זיינען אַנְגָּעָשְׁטָעַלְט אַוְּפָן
גאנדוהטאר, זיינע אויגען -- אַוְּהַמִּיד, אָוְן אלעמענס
אויגען אויף אינז ביידען,... אלזא דער גאנדאהטער
האט מיך, במחילה געהיסען אדונטער הוליכען פין
דייר גאר, אַברִירֶה האב אַיך געהאט, ?
אהים בין אַיך געהומען מיט אַפאר שעה שפעטה
וילעוויינטליך, מיין וויב האט שוין ניט געוויסט וואס
איבערצוטראכטען, ווען זי האט מיך דערזעהן
ארינקהומנדיג מיט אַעריסענעס האנט, אָוְן מיט
א צוריסע קעשענען, אָוְן דער פֿנִים אַיז געוווען געשוואלען
פֿיַּזְעַם געדיכטען שניי, מיט אַזאוועריכע, האט זיך
פֿאַרְבְּרָאַכְעַן די הענט, אָוְן מיט טויט שרעיך אַוְיס - -
געשריען : ! „גאט אַיז מיט דייר“ ! וואס האט פֿאַסְיַּרְט ?
אַיך האב מיך אַערבראַכְעַן ערונטערוגעלאַזען
אַוְּפָן ערשותן שטיל, ... אַפְּגַעַכְאַפְּט דעם אַטְעַם,
און אַיהר דערצ'ילט די גאנצע געשיכטען פון מיין....
~~טַחַת~~ מזל, דיגער נסעהה, צעסטו, מיין וויב, צו אלץ
דאָף מען האבען מזל, אַפְּילו צו אַ „מזל, דיגער“
פֿאַדְהָאוּעַ, אַוְּיך ? דיין ברכה אַיז מהוים געווארען....
אַיך האב ועפֿינען אַ מזל, דיגען, אַיז מזל, דיגער
שעה... אַבער וואס העלפקט דאמ, אַיך בין ניט דער
מזל, דיגער מענש, אָוְן ווען אַ מענש האט ניט קיין מזל,
וועט אַפְּילו גאלד, אַיז זיינע הענט ווערען בלאַטְע. ? //

ולא מיצאה היונה מנוחה לכה רגלייה.....

אַבער אַומְגָעַרְעַכְט, אַיז געהומען אַשְׁטִיהַעַל הילפ.
עס אַיז געוווען (אַטוּוּטִיסְט) אַין די ענאיישע פֿיעַרְזָס
(צו באַמְעַרְהַען או אַדְעַשְׂעַר אַיז ניט געוווען אַין
ברח מאַנטעראל) אַיז אַינְטָעַר די שטאַעַט, אַיז דאַ
אַשְׁטִיהַעַל לאַנד, וואס מען פֿאַרְקוּיפְּט צו יעדען פֿעַרְזָאַהּ
אַשְׁטִיהַעַל פֿלאַז, פֿאַר אַוְיְנִינְג, דער נאַמְעַן פֿיַּן דעס
פלאַז הייסט פֿאַפְּינְיוֹ

זכרוןות פון מינע יונגע

יְהִיאֵל הַעֲרָמָאָן

מיין פאלאץ איז געועען - אויסגעמעבלידט. מיט אלטע אנטיקען. וועלכע מען זעהט זי' שווין ניט מעהּ, איך האב זי' געקזיפט אויף אַסְיַד - וואך אויסשטעלינגה טאהַי ניט וויט פון מיין הײַם, זי' זענען געועען אידישלאָן געניגט אונ געהאלטען אונ געהאלטען פון "שלום בית", זי' האבען זיך מיטגעשאָקעלט מיט מיר בּי לערנען, מיטגעוּינט זיך, מיט מיין וויב בּיַס פֿאָרְשָׁלְעָפְּרָעָן דאס גינֶד. אונ מיטגעסְהָרִיפְּט מיט מינע תלמידים בּיַס זנצען די רפטורה .... אלזָא - איך בין געועארען אַמְפְּטוֹד לעערער. וואס איך האב געדארפְּט גִּין צו זי' אהַיָּס אונ עבען לעסענס, ... ויהַיְהָם - אונ עס איז געועען אַחַמְשָׁה עַשֶּׂר בְּשִׁבְטִי גָּעָר פֿרָאַסְטָן: אַגְּדִיכְתָּעָר שְׁנִי מיט אַזְוּעוּרְכָּעָה האבען זיך פְּאַנְדְּעָר גַּעַלְאַזְעָן זי' ווילְדָע און זיך געונמען יאָגָעָן אַיבָּעָר די גַּאֲסָעָן, ! דער שְׁנִי אַז גַּעַרְאָכָעָן אַונְדִּי קַעַשְׁעָנָעָס, זיך גַּעַדְרָאָפְּעָט, אויף די ווּנְכָט, גַּעַלְאָפְּט אַין די שְׁוּבָעָן, אוּפְּעָן הַאֲרָצָעָן אַיז מִיר געועען הַאֲלֻמּוֹתָנָעָ, "הַאֲסְטָאָמְעָרָס" זיינען אַפְּגַעְפָּאַלְעָן פון מיר, ווּנְאָרָזִי האבען זירע בר-מצוה דִּיפְלָאָמָט גַּעַרְאָגָעָן, צוֹלוֹגָעָן האבען זיך אַונְטָעָרְגָּרוּהָט. קְרָעְדִּיטָאָרָס האבען ניט געועאלט ווּאָרְטָעָן, אַונְ אַיך אַחְזָעָן אַונְ דָּעָר "שְׁוֹלְבָּאָנָה" האב איך אַונְ קִין בָּאָנָה קִין קְרָעְדִּיט ניט גַּעַקְאָנָט הַרְיָאָעָן. קְרוּץ, עס אַיז ניט געועען פְּרָעָהָלָאָה, - מִין ווּבָ, האט אַפְּיוֹ געועאלט סְעַטְלָעָן מיט מיר פָּאָר פְּוֹפְּצִיאָג סְעַנְטָדָעָם טָאַלְעָר: איך זאל אַיהָר געבען די "קָעָשָׁ", אַבָּעָר אַפְּיוֹ, דאס האב איך אויף ניט גַּעַרְעָנָט באָהָוִיפְּטָעָן, ! יְעַנְעָם טָאָג פָּאָרָן אַוְועַהָגָהָן צו מִינָעָ לְעַסְאָנוּס, האט מִיד מִין ווּבָ פְּאַדְגָּעְלִיָּינָט אַ צְעַטָּעָל: אַז אַסְטוֹדָרָף שְׁכָעָלָה. סָאָלִי דָאָרָף אַ קָּאָטְעָלָעָ, נָאָר אַונְ נָאָר ... דָעָר לְעַנְלָאָרָד אַיז געועען פָּאָר רָעָנָט, אַונְ קִין הַוְּיָלָעָן אַיז שְׁוֹיָן בָּאָלְדָןְטָא ! מַאְך אַיך מִיר מָוֹט, אַונְ עַנְטָפָעָר אַיך אָפָּ, "דָאָגָה ניט מִין ווּבָ ! מִיר האבען אַ גַּוְטָעָן גָּאָט שְׁעָהָנָסִיס לְאָבוֹתֵינוּ", ווּעַט עַר מיט אַונְז אַוְרָתָן נְסִים ... אַט ווּעַט בָּאָלְדָןְטָא אַ פְּוֹרִיסְדִּיגָּעָן "עַל הַנְּסִים", דָעָר נָאָר הַוּמָט דָעָר פְּשָׁחְדִּיגָּעָר, אַז רָוב נְסִים" ווּעַן ניט דִּינְסִים ווּאָלָט אַצִּיד אַ טָּאָג ניט גַּעַקְעָט אוּסְגּוּמָן ... זאל מיר נָאָר גָּאָט צו שְׁיקָעָן אַ גַּעַפְּינְסָל - אַיז כְּשָׂרָה מְצִיאָהָלָעָ ווּעַסְטוֹ אַלְעָד דִּינָעָ צְרוֹת פְּאַדְגָּעָסָעָן -- הַלּוֹאָ, רְבָשָׁע עַרְטָפָעָרָט מִיר אַפְּ מִין ווּבָ, אַונְ פְּאַרְגָּלָאָצָט מִיט דִּי אַוְיָגָעָן, "פָּוֹן דִּין מוֹיל אַיז גָּאָט אַוְרָעָן, !", גַּעה אַיך מִיר אַזִּי צו דָעָר סְטָרִיט הַאָרָ, פְּאַרְטָרָאָגָעָן אַיז "מְעַשְׁיָנְסִים", אַז דִּאָרָעָמָע צְרִיסָעָנָע אַ פְּלִילָה לְעָנִי, - אַז טָאָטָעָ פְּאַטְעָר הַעַלְפָה מִיר אַיצְטָן"!

איך אַינְעָר אַלְיִין, אַזְוּ ווּ אַבְּן יְהִיד, נִט ווּעַמְעָן צוּ פְּרָעָגָן, אַונְ אַז יָא, ? קָעָן אַיך דָעָן פֿרָעָשְׁטִין, לְשָׁוֹן אַרְמוֹנוֹ דִּי פֿרָאַסְטָן בְּרָעָנָט, אַיְנָעָר אַלְיִין, עַס אַיז שְׁוֹיָן, אַיְנָס אַזְיָגָעָר, אַבְּעָר דָעָם האָפְּנִינְגָּו ניט פֿאַולְוִירָעָן. פָּזָעָר ווּיְטָעָנָס זְעוּה אַז וּאַמְאָן דָעָר נְעַטְעָט זְקוּץ צוּ מִיר, אַז פֿרָעָגָט מִיר, ווּאַס אַשְׁטִיאָא דָא, ווּיְזָאָר עַהָס דָעָם אַדְרָעָם, אַונְ אַט אַמְאָך מִיט דָעָר הַאָנָט, אַז אַיך זָאָל גִּין מִיט אַיְהָם, ... אַבְּרִירָה האָב אַיך גַּעַהָאָט, אַזְבָּר. אַין אַז וּסְעָר שְׁנִי, אַז לְשָׁוֹן, אַז אַרְוִיס גַּעַרְמָעָן, אַז זִי בִּידְעָה האָבָעָן צְוַיְשָׁעָן זִיר גַּרְעָטָן מִעַן האָט מִיר אַיְנָעָלָדָעָן אַין הוּא, ! אַז דָעָר מִאָן ווּאַס האָט מִיר גַּיְפִּירָט, אַז אַנְטְּרִינְעָן גַּיְוָאָרָעָן, ... אַקְיָצָר מִעַן האָט דָעָם "תְּכִשִּׁיט" אַרְמָעִזְכָּט, דָרִי טָעָג. אַז מִעַן האָט דָעָם "אוֹצָר" ניט גַּעַלְעָנָט גַּעַפְּינָעָן, ... יְעַט גַּעַן מִעַן שְׁוֹיָן פֿאָר שְׁטִיְין, ווּאַס איך האָב זִיך אַז אַיְנָעָר גַּעַוְילָעָנְדִּיגָּ, האָב אַיך גַּעַמְיִזְטָקְרִיגָּ פֿאָרִין קִין מַאְנְטָרָאָיָל,

דִּי עַרְשָׁטָעָן

פֿיְעָר ווּאַכְעָן, בִּין גַּיְוָאָרָעָן (בִּין) אַשְׁמָשָׁ, פֿאָר, 2 דָאַלְעָר אַזְבָּרְאָנָעָר שְׁוֹלְבָּל, אוֹפָּה הַלְּאָרָה, הַאָנָעָר סְעַנְטָאָרָן קָאָנָעָר אַנְטָעָרָיָא, אַז גַּעַלְעָנָט מִטְּיָוָנָעָךְ דָעָם מְפָטָר, קִין גַּרְיָהָעָן האָב אַיך גַּיְמָאָכָט, אַיך האָב גַּלְיָיָר גַּעַשְׁקִיטָן נָאָה מִין פְּאַמְּלִיעָה, אַז שְׁבָוּוּת זְעָנָעָן זִי שְׁוֹיָן דָא גְּוּעָעָן, אַז עַס אַיז נִטָּא קִין מִזְלָ..... אַמְעָנָש אַהֲן מִזְלָ, זָאָל בְּעַסְעָר ניט גַּעַבְוִירָעָן ווּעָרִין: גַּאֲלָד אַונְ גַּעַנְתָּשׁ ווּעַט וּזְעָרִין בְּלָאָטָעָן, אַז דִּי מְעָשָׁה ווּאַס אַיך דָעָר צְעָהָלָעָן, ווּעַט אַיך בָּאָוּזְעָן, אַז אַיך ווּיְס ווּאַס אַיך רָעָד, ... פָּאַסְרִט האָט דִּי דָאַזְיָגָעָן גַּעַשְׁכָּטָעָן, מִיט אַכְטָעָן דְּרִיסִּים יְאָהָר קָרִיחָה, בָּאָלְד בִּי מִין אַנְגּוּמָעָן אַין מַאְנְטִירָאָל, אַיך בִּין דָעַסְטָמָאָל גַּעַוְעָן לְאַלְיִיכְמָן אַגְּרִיסְעָר אַרְעָמָאָן, הַגָּמָן ווּאַס עַס פְּעָלָת מִיר נָאָר אַיצְטָן צו אַ רקְעַפְּלָעָלָר אַדְעָר אַמְּרָגָאָן, מִעַן מִיר זִיך דָאָס אַלְעָוְוִינָעָן צו פֿאַרְמָאָגָעָן, אַלְאָ-נָאָר-וּאַס-דָעָן, ? דָעַסְטָמָאָל, ניט אַיצְטָן גַּעַדְאָכָט, בִּין אַיך טָאָקָע גַּעַוְעָן דָעָר רִכְטִיגָּעָר אַבְּיָוֹן: אַקְבָּצָן אַין זְיבָעָן, פֿאָלָעָס, גַּעַוְיִזְטָהָאָב אַיך, זָאָל אַיך קִין גְּנָאִי נִטְזָעָן, אַין אַלְטָעָן, פְּאַלְאָצָן" ווּאַס אַין עַנְגָּלִישָׁה האָט מִעַן עַס וּרְיִפְּעָעָן "שְׁעַנְטִי", דָעָר פְּאַלְאָצָן אַיז גַּעַשְׁטָנָעָן אַין הָאָרָץ. פָּוֹן אַידִישָׁעָן מַאְרָה... פֿאָרְוִוְתָה הַנְּטָעָר אַגְּרִיסְעָן בִּילְדִּינְגָּ, וּוּלְכָעָר הָאָט אַונְז גַּעַשְׁיִצְטָן" פָּוֹן זָוָן אַלְיכָט, ...

אַחְזָן האָט גַּעַפְּרָעָגָט אַרְבָּ, אַחְזָן האָט גַּעַפְּרָעָגָט אַרְבָּ, מִעַן שְׁטָעָהָט "וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת", וּוּיְקָעָן מִעַן זְעָהָן אַקְול, ? אַז דָעָם האָט דָעָר גַּעַנְטָפְּעָרָט: - בָּאָלְד וּיְיָאָחְזָן עַפְּעָנָט זִיְן מַיִל, אַונְ מִעַן הַעֲרָט זִיְן גּוֹל, זְעָהָט מִעַן ווּאַס פֿאָר אַבְּלִי עַרְדָה אַיְצָט"!

נאכ'ן דאוונען האט מיך דער טאטעה ניט געפיהרט, נאר געשלאַ-
פֿטּ אַהֲיָם, אֹיפְּנֵן ווועג זִיְּנָעַן מִיר דִּי חֶבְרָה יִנְגְּלָעָךְ נַאֲכָעַלָּא-
פֿעַן מִיטּ גַּעֲלַעֲכְטָעָרּ, אֹזְן מִיטּ פְּרִילִיכְעָ אֹיסְעַשְׁרִיעָן,
"הָרָאּ" ! מַפִּירְטּ הַמְּנֻעָן צֹ דַעַר תְּלִיהּ ! מַיְּזּ קִינְדִּישּׁ
הַעֲרָצָל אִיז מִיר צַעֲרִיסְעָן גַּעֲוֹוָרְעָן פֿוֹן צַעֲרָ אֹזְן פֿוֹן
וּוַיְתָאָגּ — נִיטּ פָּאָר דַעַר שְׁטְרָאָףּ, וּוֹאָסּ הַאֲטּ זִיְּהּ אַגְּגָעָ-
רוֹקְטּ אַוְיָחּ מִיר, נָאָר פֿוֹן חַרְפָּהּ אֹזְן בּוֹשָׁהּ, וּוֹאָסּ מִינְעָ-
טְּעַגְּלִיכְעָן חֶבְרִים הַאֲבָעָן זִיְּהּ אַעֲפְרִיְּטּ אַוְיָחּ מַיְּזּ בְּרָאָהּ
צַוְּעַקְמָעָן צֹ אָנוֹזְעָרּ הַוִּזְהָאָטּ דַעַר טְאַטְּעָן צַעְטְּרִיבְעָן
אַלְעָ אַינְגְּלָעָךְ, חֹזְעָ צְוּוֹיּ פֿוֹן זִיְּהּ הַאֲטּ עָרּ אַרְיִינָגְעָנוֹמָעָן
מִיטּ מִיר אִין הַוִּזְהָאָטּ אַרְיִינּ אֹזְן עָרּ רַופְּטּ זִיְּהּ אַזְּנָן צֹ זִיְּ :
— הַאֲלָטּ אַיְהָמּ צֹ, נָאָר שְׁטָאָרָךְ ! פֿוֹן גְּרוֹיסּ שְׁרָעָךְ בֵּין אַיְדַּיְוּ וּוּיְ
פְּאַגְּלִיוּוּעָרְטּ גַּעֲוֹוָרְעָן, אֹזְן מִיטּ צִימְעָרְנִישּׁ הַאֲבּ אַרְךְ
גַּעֲוֹוָרְפָּעָן אֹיפְּנֵן טְאַטְּעָן אִיְּ בְּלִיקּ פּוֹלְמִיטּ תְּחִנּוּנִיםּ, דּוֹרְכְּגָעָוּיְיָיְקּ
מִיטּ רְחִמּוֹנּוֹת גַּעֲפִילְעָן, דַעַר טְאַטְּעָן הַאֲטּ מַיְּזּ בְּלִילּ
אַוְיָחּ גַּעֲבָאָפְּטּ אֹזְן הַאֲטּ אַיְהָמּ וּוּטּ פְּאַרְשְׁטָאָנָעָן, אַהֲןּ
וּוּרְטָעָרּ אִין עָרּ אִיז אַרְוִיסּ גַּעֲגָנָגָעָן אִין קָאָמָעָרּ,
כְּנָאָרּ אִיְּ קָאָנְטְּשִׁיקּ, מְסַתְּמָאָ. קָלְעָרּ אִיךְ בְּיִי זִיְּרָ), —
יעַדְעָרּ מִינְטָא אִיז פָּאָרּ מִיר גַּעֲוָעָן אַזְּ אַיְבִּיגְקִיטּ, —
אֹזְן וּוּיְ עַרְשְׁטוֹינְטּ בֵּין אַיְהָגָעָן וּוּעָן דַעַר טְאַטְּעָן
אִיז אַרְיִינָגְעָהָמָעָן מִיטּ אִיְּ שְׁמִיְּכָעָלּ, אֹזְן הַאֲטּ אַרְיִינּ
גַּעֲטָרָאָגָעָן אִיְּ גְּרוֹיסָעָן "הַמְּנֻן טָאַשּׁ", דּוֹרְכָּגָעָפְּרָעָגָעָלָטּ
אִין האָנִיאָגּ אֹזְן טְרָאָגָטּ מִיר צֹ מִיטּ דִּי וּוּרְטָעָרּ,
"נָאָ דִּירּ מַיְּזּ קִינְדּ, דִּינְעָ שְׁוֹנָאִיםּ אַוְיָחּ צַעְפּוֹקָעָנִישּׁ !"
— אֹזְן צֹ דַוְּ צְוּוֹיּ אַינְגְּלָאָךְ הַאֲטּ עָרּ אִיְּ גַּעֲשָׁרִיּ גַּעֲטָאָן :
— אַרְוִיסּ פֿוֹן דָּאנָעָן, שְׁקָצִים ! —
אֹזְן מִיטּ אַזְּ אַיְצָעָהּ הַאֲטּ זִיְּרָ פְּאַרְעַנְדִּיאָטּ דַעַר טְרִיעָלּ
אַבְּעָדּ מִיר, אֹזְן נָאָרּ עַדְ הַיּוֹם, שְׁוֹיְן אַזְּ עַרְךְ
אַרְיבָּעָרּ 55 יָהָרּ, וּוּעָן מִינְסּ אִיְּ קִינְדּ פְּאַרְצִינְדִּיאָטּ
זִיְּרָ מִיטּ עַפְעָסּ גַּעֲהָעָן מִיר, אִיז אִין דַעַר מִינְוֹתּ
פֿוֹן מַיְּזּ טְיִפְסְּטָעָרּ, אַוְיִפְרָעָנוֹנוֹגּ, דּוּרְמָאָן אַרְ זִיְּרָ אִין
מַיְּזּ פְּאַטְּעָרָסּ הַאַנְדָּלוֹנוֹגּ, וּוֹאָסּ אַרְ נַוְעָ אָוִיסּ
אַוְיָחּ צֹ מַיְּזָעָן קִינְדּ עָרּ

א חכם גזקתו תמיד אין בוקה

קלינגד זי דער וואמ וויסט זיין פלאז

ווען איר בין געווין א בחור פון אכטיאהָר, האט מיר דער
טאטע זל מיט גענומען אין טויהָל אַריין, פורס אין דער
פריה דאונגען אונ הערען די מגילה, ער האט מיר געהָ
אלטען נאהענט נעהָבָען זיך איז איר זאל דאונגען מיט
פונהָ, אונ עיקר זיך אט צו הערען צום ליינען די מגילה,
די גאנצע צייט פון דאונגען האב איר זיך אגנטאָן א כה
אונ בײַן געשטאנגען נאהענט צו איהם – נאר איז מען האט
אנגעפאָנגען ליינען די מגילה, אונעס האט שעוּן געהָ
אלטען נאהענט צום (קאָפֿיטעל גֶּ) בין איר שעוּן געהָ
שטאנגען "אוּף שפֿילקָעָס", צו קלאפען המן צוֹר הײַדים!
אונ כאָטש דער טאטע האט מיר גוט געהָיט, האט
אבער מיין געדולד געפלאָצט, אין מיר איז געלונגען
זיך אַרְויִס צוֹגְּבָּזָעָן פון איהם אין פֿאַלִּיש אַרְיִין,
צודאמען מיט מיין חבר דוד'ל, וועלכער האט
געהָאט א גוטען אונ שענהָנעם גרענער, אונ איר האב
באיַן ברירה, זיך באָוּאָפֿעָנט מיט א פֿשׂוּט עַן
האלץ, אונ מיר האבען זיך מאַין געווין – ווען טוועט
דערמאָגען, דעם פֿאָרְפֿלוּכְּטָעָן נאמען. המן. איהם
מקִים פֿסְקָ זִיּוֹן כְּדַת וּכְדִין. דאס פון העס פֿאָלָוש
פארמְנָעָן פון דעם פֿאַלִּיש איז באָשְׁטָאנָעָן
פון אין אלטען פֿאָרְגָּעָסְנָעָם עַמּוֹד פון דורות. –
מיט סמנִים פון לאָנוֹ אַיסְגָּעָרְעָנְטָעָן חַלְבָּנָעָ לִיכְטָ
אַנאָקְעָטָעָר טִישׁ, טִיט אַלאָגָעָר באָנק אוּף זְרִיּ
פֿיסְלָעָקָה: אַז אָוּמְגָעָוּ אַרְפֿעָנָעָר סְטָעָנְדָעָר אוּף
וועלכָּעָן עָס זִינָעָן, אַז אָוּמְאָרְדָּנוּגָה, גַּעֲלָעָן אלטען
האלב-צעריסענע פֿאָרְשָׁטוּבְּטָעָ ספרִים,
אַפְּאָר סְלִיחָות, הַנִּיחָות אַז גָּלָאת אַזְוֵי, אַיְנְצִיגָּעָ פֿאָרְגָּעָל
בְּטָעָ פֿאָרִית, מְטָעָ בְּלָעְטָלָעָה: שִׁירִים פון צוּוּי
טוֹזְעָדָנָט יָאָרִיאָעָן אִידִישָׁעָר פֿיְסְטָעָרָעָר לְאָנוֹגָעָר
גָּלוֹת נְאָכְטָה! – ווען דער בָּעֵל קָרְאָה האט אַיסְגָּעָרְפָּעָן
דעם נְאָמָעָן "הַמּוֹן", האב איר גָּלִיךְ דער לאָנָגָט אַז
דעם אָרְמְנָעָן טִישׁ, אַזְוֵי וּוּי עָרָ וּאָלָט שָׁוְלְדִּיָּג גַּעֲוָעָ
אַזְדָּעָר אַזְיָרָה פון דעם צוֹרְדָהָיִודִים, – אַז וּוּאָס וּוּיְטָ
אלָז שְׁטָאָרְהָעָר, אַז שְׁטָאָרְהָעָר. אַז ווען דער טִישׁ האט
גַּעֲבָעָר נִיט אַיסְגָּעָה אלטען. אַז האט אַיסְגָּעָצְיָאָעָן זְדִי
פֿיסְלָעָקָה, האב אַז זְיךָ צּוֹגְעָרְהָט צום עַמּוֹד אַיִן האב
עַנְוָמָעָן אַרְבִּיטָעָן מִיט אַזְאָה תְּפָעָלוֹת, אַז מִיט אַז
ברָעָן, אַז אַיר האב נִיט בְּאָמְעָרְקָט, וּזְדָעָר אלטען
שְׁכָנָה. זְדָעָר שְׁמָשׁ, אַז צּוֹהָלָאָפָעָן צוֹמִיר מִיט
אַגְּוָאָלָד, מִיךְ אַגְּעָכָאָפָט בְּיִ בְּיִדְעָ אַקְסָעָל, אַז
מִיךְ אַזְוֵי עַטְרִיְסְעָלָט, בִּזְזָעָרָה צום טאָטָעָן, דער טאָטָעָן
ニכטערט, אַז גָּלִיךְ צּוֹגְעָפִירָט צום טאָטָעָן, דער טאָטָעָן
האָט אוּף מִיר נָאָר אַיִן קָוָג גַּעֲטָאָן, אַז גַּעֲוָעָן
גַּעֲנָג פֿאָר מִיר צוֹ פֿאָרְשָׁטוּיִין וּוּאָס מִיךְ גַּעֲוָוָטָעָן

זכרון פון מינע קינדערטען

אֲרַב אִיז גָּעָגָומָעָן צוֹ אֲדָעַנְטִיסֶט אֲמָעַמְבָּעָר פֿוֹן זִיְּז
רְשָׁוָהָל, זִוְּקָה אַרְנוֹיסְרִיְּסָעָן אֲצָהָן, אֲזָדָעָר דָעַנְטִיסֶט הָאָט
אֲפָגָעָטָאָן זִיְּז אַרְבִּיְּטָ אָוָן עָס אִיז גָּעָגָומָעָן צָוָם בָּאַצְּאַלְעָן
זָאָגָט עָרָ צָוָם רָב, — .. אַזְוֵי זָוֵי עָס אִיז דִי וּוּאָךְ פֿוֹן חָנוּכָה.

זאל עס זיון מײַזן חנוכה פאר אַיְזֶן. —
דער האט אָ שמייכעל געטאָן אָוֹן גַּעֲזָאָהָט : —
זאגט עס אבער ניט קִיינעם פֿוֹן דֵי אַנדַעַרַע בָּעַלְיַי
בתיס. פֿוֹן שוהל. — יעדער פֿוֹן זַיִן גַּעַם נאָך ווועלען פֿוֹן
מיר. אָז אֵיך זאל אַרוֹיסְרִיעַסְעַן אָ צָאָהָן פֶּאָר חנוכה גַּעַלְטַ

אמאל איז אַ רײַכָּעֶר יְשׁוֹבְּנִיהָ, קְרַאנְק גַּעֲוָוָאָרָעָן,
אוֹן עָר הָאָט גַּעֲשִׁיגָּט רַופָּעָן דַּעַם רַב צָו שְׂרֵיְבָעָן
פָּאָר אַ'ס אַ צְוָואָה, — — — רַבִּי, שְׂרֵיְבָט אַהֲנָן
פָּאָר מַיְזָן קְלֻעָּנְסְטָעָר זָוָן.... צְוָוי מַאֲל אַזְוִי פִּילָּ
ירֹושָה, וּוּ דַעַם עַלְטַסְטָעָן זָוָן ...

טוט זיך דער רב אַ קנייטש אונז זאגט אים:
— אבער דער שלחן-ערור זאגט דארך, איז דער
בכור, איז בארכטיקט צו צווי' חלקיים. ניט דער מוזיניא
— ווערט דער ישוב'ז'יק איזו כעס אונז זאגט! —
איז דער שלחן ווועט שרייבען אַ צוואה, — ווועט ער
טאָן ווּ ער וויל: אויף מאין געלט בין איד באלעבאָס!

אין אַ הִיכּוֹשׁ שְׂטָעַדְטָעַל אַיְזַ גְּעוּוּנַ אַ בָּעֵל-עֲגָלָה ,
וּאֵס אַיְזַ אַיְפָגָעַרִיכְטַ גְּעוּוֹאַרְעַן , אָוָן וּוּי דָעֶר שְׂטִיגָעַר
הָאָט עֶר אַנְגָּעָהוַיְבָעַן זְוַכְּעַן . כְּבָוד אָוָן עֶר הָאָט זְזַבְּ
אַיְנָגָעַהָאַנְדִילְט אַ שְׂטָאַדְט אַיְזַ סְאַמְעַן מְזַרְחַ וּוּאַנְטַ
אַמְאַל אַיְזַ גְּעַקְוּמְעַן אַיְזַ שְׂטָעַדְטָעַל אַיְדַ פָוַן דָעֶר
דָפְרַעְמַד , וּאֵס הָאָט גְּעַקְוּאַנְט דָעַם בָּעֵל עֲגָלָה . פָוַן דִ
פְּרִיהַעַרְדִיְגַע יְהָרָעַן , זְעַהַט עֶר וּוּי דָעֶר אַמְאַלְיָגָעַר
בָּעֵל עֲגָלָה זִיצְט אַוְיְבָעַן אָזַן מְזַרְחַ , - אַיְזַ עֶר אַיְבָעַר
דָעַם גְּעוּוּנַ שְׂטָאַרְקַ פָּאַרְוּוֹאַנְדְעַרְט , אָוָן פְּרַעְגַט - ?
- סְטִיטַש . וּוּי קְוֻמְטַ עָס , אַז בִּי אַיְזַ זָלְעָס פָּאַסְיְרַן
עַנְטְפָעַרְט אַיְהַס דָעֶר גְּבָאָה - וּאֵס זְוַיְדְעַרְט . אַיְהַ
זְזַבְּ אַזְוִי ? בִּי אָנוֹז זִיצְעַן אַיְזַ מְזַרְחַ פְּעַרְד , דָאַרְחַ
מְעַן צַו זַיְיַ האַבְעַן אַ בָּעֵל עֲגָלָה . . . . .

פאפינו :::: אוייף לײַיכטע אױסצולינגען, אַיְזַ האָב זִיךְ צוֹזָאמָען
געֶרֶעֶט, מּוֹיט עַטְלִיכְעַנָּעָרִינָעָו יונְגָעָ לֵיטָא אַז מְעַן זָאל אַרְאִיסְגִּין
היַין פֿאַפִּינוּ, אַזְוִי זַוִּי דִי „מְרָגְלִים“, אָוָן מִיר צַעֲנָעָם גַּעֲגָאנָעָם אַלְעָ
צּוֹ פּוֹס, „שְׁבַת“ וּוֹאלְטָ מְעַן אַזְאָ מְהַלְּן“ נִיט אַעֲמָעָט אַיְזַ,
וּוַיְלָ עַס אַיְזַדוּ מְעַהְרָ וּוּי „אַתְּחָום שְׁבַת“, דְּעַר גַּאנְצָעָר וּוְעוֹה אַיְזַ
נִיט גַּעַוְעָן קִיְּן אַיְזַ הּוּיוֹן, פּוֹן מְאַנְטְּרוֹילְבִּיזְ פֿאַפִּינוּ, ...

בְּאַתָּה

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ – ופָנִינוּ היתה תהו ובורה, ו„כמעט קין לעבדיגען נפש“ האט מען נית געווען פְּנֵז ד'סיפייאר טרעם, האט זיך אנטגען פְּנֵז, ווילדע גראזען. און אילדער וואלד, און מיט גרויס שטיינער. אבער אין מעלה, איז געוווען, און דעם שטייך לאנד, וואס עס האט מתייה געוווען גאנע מאנטיעיאל, מיט הווענות און מיט גוטען סכֶּה אויף סוכות. זענען מיר אלע געוווען. אינשטי מינג, תור כדי דובר, האט זיך יעדערעו אשטייקעל קרייע געהויפט) און יעדער פון אונז האט גלייך צו דער זיך גענומען, אַרְבִּית „**אחינו בני ישראל**“ זענען געוויר געוווארען פון דעם „**סוד**“ איז עס האט באלאד אנטהויבען צו שטראמען אידען. „**מארבע פינות**“ מאנטראעל, וועלכע האבען זיך אנטהויבען, באדעצען איז כראח פָּנִינוּ, ... (עד פאן הקפות,) שנות חמישת אלףים ושש מאות שנים ישן ראש חודש סיון

אין אויב עס ווועט איינעם ווועלען אינשער אסירען זיך
וואס איז געוווארען, מיט דעם „פרח“ פא芬יו,
זיטשין מוחל. און הערט איבעה דעם „פנקס“ אויף
דעך רעכטעה זייט, ווועט איהר שוין האבען אבעגען
וואס עס מײנט אידע שער? קיבץ אין אנאייע מדינה

הערט. רַבּוֹתִי דָעֵר וְוָאֵס וְוָעֶט לִי נָעֵן דָעֵם פְנָקֵס,
זָאַל נִיט חֹזֶה האבעען אַיּוֹ גַעֲדָאנָק אַיְךְ האב געטְרִיבִי
דָעֵם פְנָקֵס גַעֲשִׂרְבָּעֵן, עַל מִנְתָה לְהַגְּבֵל פְרָס . . .
אוֹן אַיְהָ נִיט, מַעֲשָׂה יִדְיָה לְהַתְפָּאָר, עַרְאוֹ
גַעֲשִׂרְבָּעֵן גַעֲוָאָדִין מִיטָמִין אַיְגָעָנָעָם רַצְיוֹן
וְהַיְאֵל בָּן ר' מַנְחָם מַעֲנְדִיל הַזְדָאָה

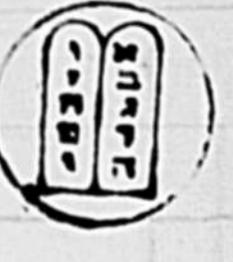
אֲשֶׁר אָמַר בְּחִזְקָה כְּתֻבָּה גַּעַת אֵין אַדְּרָפָי, גַּעַת עַסְפָּן
גַּעַט בְּיִם שְׂוֹעֵר, אֵן אַרְעַנְדָּאָר. אַרְאָפָ פָּוּן דִּי גַּעַסְטָה, הַאָט עַר
גַּעַפְּינְטָה, אַקְרָאָם, עַס אֵיז אַבְּעָר גַּעַגְּאַנְגָּעָן, שְׁלַעַכְּטָה, אֵיז עַר אַוְועָה
צָום רְבִ'ן אֵין שְׁטָאָטָה, אֵין הַאָט זִיךְ פָּאָר אַיִם בְּאַלְלָאָהָט, אֵיז עַס אַיְזְנִים
דָּא גַּיְן פְּרָנְסָה, נָאָר אַיְרָה דְּעַנְהָ אֵז מְעַן גַּיִיט מְאַכְעָן אַקְלוּסְטָעָר,
דָּעָר וּבְיִ הַאָט עַמְּמַבְּטָה אַעֲוָעָן, אַזְעָר וּוּעָט מְאַכְעָן אַפְּיָן לְעַבְעָן,
אֲשֶׁר גַּעַל צִוְּיָה אַרְוָם, גַּוְמָט עַר וּוִידָּשָׁר צָום רְבִ'ן גַּאָט זָאָל
רְחַמּוֹנָת הַאָבָעָן, מְעַן לְלוּבְּטָה זִיךְ שְׁוִיּוֹן בַּיִ אַיְזְבּוּעָן אַבְּיַת מְזָרָעָט

ד' הַגּוֹרָה אֲזִין דְּבַר אִידֶּעָן

מיט דעם סטאָק, וואס מיר אידען האבען, נימאכט
פִּינְדָּעָם אַמְּגָלִיגָּעָן גְּלוּמִיךְעָל, אָונְעָם שְׁיעַפְּטָזִיךְ
גָּאוֹר נִיט אָזִיס. אָונְעָם קְוָמְטָן נִאְךָ צָוָאַלְעָן מְעוֹרָאַן
מְעוֹרָאַן, וַיְיֵל (אַרְוָבָה מְאַרְצָה מְדָה, וְרַחֲבָה מְנִי יִם),
דִּתּוֹרָה אַיְזָה לְעַנְגָּעָר פִּינְדָּעָר עַרְד, אַיְזָה בְּרִיטָעָר פּוֹןִים,
אַלְעָא אָוּמָות, אַטְדִּי, וּוּלְכָעָה האבען אַמְּגָלְזָעָם
רְבּוֹנוֹ שְׁלַעְלָה אַוְסָעְלָאַכְטָה אַיְזָה האבען זִין מְתָנָה
צְוִירִיגְּגָעְווּזִין, אַונְזָעָרָעָה אַסְטָאַמְעָרָס,
דִּי האבען זִין רַעַת תּוֹרָות גְּעֻבָּוּת אַיְזָה פְּרִינְצִיפְּעָן
פִּינְדָּעָם אַונְזָעָר תּוֹרָה, זִין האבען גְּעֻנוּמָעָן פִּינְדָּעָם
דַּעַפְּאַרְטָמְעָנָט סְטָאָר, אָונְזָה בַּי אָונְזָה אַיְזָה גָּאָרָן
וּלְעַנְגָּעָר גְּיוּוֹאָרָעָן, דָּאָס האבען גְּעַהָּאַנְטָה בָּאוּיְזָעָן
אַיְדָעָן, בִּזְנָעָם פְּעַרְיָהָעָמָעָן מְעַנְשָׁעָן אָונְזָה אַטְחָם
וּבָנָן, וּוּנְעָן דִּי תּוֹרָה פְּאַלְטָה אַרְיָין אַיְזָה גְּוַיְאַיְשָׁעָן
הָעָנָט וּוּאַלְטָעָן זִין נִטְגָּעָהָעָט פִּינְדָּעָם אַיְדָעָמָעָן
דָּאָס וּוּאָס זִין יַעַצְתָּה, אַיְדָישָׁעָן נִעְזָעָר האבען
בָּאָלְדָה דַּעַרְשָׁמְעָהָט, אָז אַיְזָה דָּעָם קְלִינְעָם גְּלוּמִיךְעָל,
מִיט וּוּלְכָעָן גָּאָטָהָט גְּעַפְּעַדְעָלָט, רַיְגָטָהָט
מִתְהָנָה טּוֹבָה צְוָעַנוּמָעָן אָונְזָה אַלְעָא אַיְזָה גְּוֹלָל
מִזְלָה בְּרָכָה, אָונְזָה האבען עַמְעַט צְוָעַכָּאַפְטָה אָונְזָה
גְּעַשְׁעַפְטָאַל פִּינְדָּעָם אַרוֹפְּגָעָאַרְבִּיָּט, מַעַן האט עַס
שְׁוִין פְּיַעַל מָאַל גְּעוּוֹאָלָט אַוּעַקְנָהָמָעָן בַּי זִין,
אַפְּבָר אַמְּפָה ! עַפְעָס רַעַכְתָּס לְאַזְטָה אַיְדָה
נִטְאָרָוִים פִּינְדָּעָם זִין האנד, אָונְזָה וּוּנְעָר עַס אַהֲנָד
אָונְזָה וּוּנְעָר עַס האט אַגְּאָפָה, לְעַגְתָּה עַפְעָס צָו אַיְזָה
דָּעָר גְּרוּסָעָר הַיְלִיגָּעָר קְרָאָם אָונְזָה זִין וּוּרָט,
פְּעַסְטָעָר אָונְזָה שְׁטָאַרְקָעָר, דִּי אָוּמָות הַעֲוָלָס צָו
לְהַכְּנָיס, דַּעַרְמָהָנָט זִין, וּוּפְעָל קְעַנוּוּפְעָדָס,
אָונְזָה קְלִוְרָגָס מִיר האבען יַעַצְתָּה אַיְזָה אַונְזָעָר
הַיְמָעַלְשָׁעָר דַּעַפְּאַרְטָמְעָנָט סְטָאָר !
דָּעָר מַהֲנָט זִין, וּוּפְעָל מְעַנְשָׁעָן צִיהָעָן חַיְנָה
פִּינְדָּעָם אַיְזָה תּוֹרָה, פִּינְדָּעָם אַונְזָעָר אַמְּגָנָה !
עַס אַיְזָה דָּאָךְ יִטְאַפְּצָוְשָׁאַצְעָן אָונְזָה נִטְמָשָׁא
צָו זִין וּוּפְעָל מִיר האבען, אָז עַזְנָה הרָע .
מְאַדִּים, דְּרָשָׁנִים, רְעוּרָעָנִים, מְרָהָלִים, שְׁוֹחָטִים,
סְנָפָרִים, מְלָמְדִים, תְּזִזְנִים, מְשָׁאַמִּים, !

אָונְעָר הָאָט זִין גְּעוּוּנְדָעָט צְוָדָעָם עַמְּחָבָם וּנְבָזָן
- צְוָדִי אַיְדָעָן. אָונְזָעָלָאָךְ האבען דָּאָס גְּלִיְיָעָן
תּוֹרָהְלָעָבָאַטְרָאַכְטָה אָזְדִּי האבען בָּאָלְדָה פָּאַרְשָׁטָנָעָן
אַיְהָר וּוּרָט. אַגְּמָרָת קְעַפְעָל אַיְזָה נִטְגָּיִן
פִּיְעַרְשָׁעָרָה קְאָפָה, וּוּאָס אַיְזָה הָאָט שְׁכָל אַיְזָה זִין
מִינְדָּסְטָעָן נָאָגָעָל. הָאָט עַס נִטְגָּיִן אַנְדָּעָרָעָר אַיְזָה זִין
גְּאַגְּצָעָן לְיִבָּה אָונְזָה לְעַבְעָן, דִּי אַיְדָעָלָאָךְ האבען
אַיְנָעָדִי אַנְדָּעָרָעָה אַרְיִינְגְּגָעָשְׁוָהָקָעָט אָזְדִּי אַזְעָרָעָן
לְבָאָלְוָוָאָנְסָהָעָה קְעָפָה ! פָּאַשְׁטָאַפְטָעָה מוֹחָות !
הָאָבָעָן אָזָה טְיִעְרָעָן אוֹצָר אַרְוִיְסָגָעָלָאַזְטָה פִּינְדָּעָן
זִין עַרְעָה הָעָנָט, דָּאָס אַיְזָה דָּאָרָה אַמְּזִיעָת הַמְּחִזְיָה
אַתְּ הַמְּרַזְבָּה). אַגְּלִינְעָה זָאָךְ וּוּאָס עַנְתָּהָאַלְטָה פִּיעָל,
דָּאָס אַיְזָה דָּאָרָה וּוּרְקָלִיךְ אַמְּגָוֹר הַחַיִּים), אַגְּוָאָל
פִּינְדָּעָן ! דָּאָס אַיְזָה דָּאָרָה אַזְטָגְלָל וּוּאָס לְאַזְטָגְלָל
פָּאַרְבְּרִיְּטָעָרָעָן, פָּאַרְגָּרָעָסְעָדָעָן גָּאָר אָהָן אַסְוָף !
לְאַמִּיר, בְּרִידָעָה, פָּאַרְמָאַכָּעָן דִּי אַיְגָעָן אָונְזָה
צָו כָּאָפָעָן מִיט בִּיְדָעָה הָעָנָט. זִין האבען דִּי
מְתָהָנָה טּוֹבָה צְוָעַנוּמָעָן אָונְזָה אַלְעָא אַיְזָה גְּוֹלָל
הָאָבָעָן זִין אַוְיְסָגָעָשְׁרָיָעָן : גְּלִישָׁה וּנְשָׁמְמָעָן
דָּאָס האט פָּאַטְרָט דָּעָם זְעַקְסָטָעָן טָאָג אַיְזָה
חוֹדְשָׁה סְיִוּן פָּוֹן יָאָהָר תְּמִיתָה לְאַלְטָה הַשְׁלִיטִיָּה
אַלְזָא מִיט 25.3. יָאָהָר צְרוּיקָה, אַשְׁעָהָן בִּיסְעָל
יָאָהָרָן, הָאָ ? אַזְמָיר אַזְיָדָעָן הָאַלְטָעָן זִין
נִאְךָ בַּי דָּעָרָה פִּיעָרָעָה מְתָהָנָה, וּוּאָס דִּי אָוּמָות -
הַעֲזָלָם, הָאָבָעָן נִטְגָּעָלָט גְּעַהָמָעָן !
אָונְזָה זִין, דִּי אָוּמָות הַעֲזָלָם. אַזְיָדָה צְוָפְּגָנִישָׁ, אַיְזָה
פִּינְדָּעָה דָּעָרָה קְלִינְגָּד תּוֹרָהְלָעָה אַוְיְסָגָעָוָאָגָסָעָן
אַגְּוָאָלְיָגָעָה, אַגְּרִיסָעָה תּוֹרָה אָונְזָה זִין הָאַלְטָה
נִאְךָ אַזְטָגְלָל, וּוּאָס אַקְצָד וּוּאַלְטָגְעָהָאַנְטָה
קְלִינְעָם גְּלוּמִיךְעָל, וּוּאָס אַקְצָד וּוּאַלְטָגְעָהָאַנְטָה
טְרָאָגָעָן, אַיְזָה אַוְיְסָגָעָוָאָגָסָעָן אַזְטָגְלָל
אַגְּרִיסָעָה דַּעַפְּאַרְטָמְעָנָט סְטָאָר, אַגְּרִיזָעָן גְּעַשְׁעָפָט
וּוּאָס האט מַאְגָזָיָעָן אַזְטָגְלָל, אַזְטָגְלָל וּוּאַלְטָגְעָהָוִיָּעָר
דִּי גְּרָעָסָעָן שְׁטָאָט וּוּאַלְטָה מַעַן גְּעַקְעָנָט אַגְּפִילָעָן

וְאֶלְתָּנוּ מֵיר גַּעֲדָרֶפֶט לְעִגּוֹן דִּי צִיּוֹן אֹיֶף דִּי פָּאַיְצָעַם
דָּאוּרִיךְ אַיְזָעַס דָּאוּרְעַשׂוּ! דָּאוּרִיךְ אַיְזָעַר אַפּוּעַר
קִיּוֹן וּוּרְטַפְּין אַזָּאָפְּנַאֲפָרְשְׁטַעַהַט עַר נִיטַּע, עַר
קוֹהַט נָאָר עַס זָאָל זִיּוֹן אַיְפְּזַן אַרְטַּא אַהֲלַלְאַטְּ
פָּאַרְקְּוּקָעַן אֹיֶף דָּעַר צּוּקָנוֹפְּט, דָּאוּרִיךְ אַיְזָעַגְּיַיְן שְׁכַּל
נִיטַּאָ! אַיְזָמְתָּנוּ הַאַט עַר זִיְּרַא אַרְומְגְּנַעַזְעַהַן,
אַז דָּאוּרַט שְׁטַעַהַט **לֹא תַּרְצַח**
אַזְּזִי נְכַפָּה הַאַט אַיְהַם פְּשָׁוֹט צּוּגְעַבְאַפְּט!
וּיְאַזְּזִי קָאָן אַזָּא **בְּאַמּוֹלָא**, אַזָּא גְּרָאַבְעַר
נְפָשַׁעַבְעַנוּ אַהֲן רְצִיחָה? וּיְאַזְּזִי קָאָן עַר
אוֹסְקָוּמָעַן אַהֲן הַרְיָגוֹת, אַהֲן פָּאַגְּרָאַמְּעַן?
הַיְּטַלְּעָרָס מְשֻׁפְתָּה יְמַשְׁׁ, — **פָּאַשְׁאָל!** — הַאַט עַר
אוֹזְזִיּוֹן קָאַצְּפִישָׁעַן לְשׁוֹן אוֹסְגָּעָשְׁרִיעַן — אַזְּ
דָּאוּרַנְּטַאְזַן אַזָּא סְחוּרָה! אַזְּזַן נָעַם עַס נִיטַּע!
אַזְּזַעְלִיכְעַן אַיְפְּנָאַהְמַעַן הַאַט דָּעַר

רְבּוֹנְלַיְלַעַט נְזַוְּלָם

גַּעֲהַאַט **פִּין יְשַׁמְּנָאָל** אַיְזָעַן אַגְּדָעַרְעַ אַוְמָות,
קִיּוֹן אַיְנְדִּידָעַן, קִיּוֹן פָּאַרְזְּכָעַרְוָנָג, קִיּוֹן וּאַרְנוֹנָג.
אַז זַיְיָ וּוּלְעַן שְׁפַעְטָעָר חַרְטָה הַאַבָּעָן, אַזְּזַעְנָעַ
טָעָנוֹת הַאַבָּעָן נִיטַּעַהְלָפְעָן, אַלְעַהְלָפְעָן
אוֹסְגָּעָעָצְטָה חַסְרוֹנוֹת אַזְּזַעְנָרְעַהְלָפְעָן
גַּעֲוָאַלְטַעַט נָעַמְעַן, אַזְּזַעְרַבְזָאַרְעַעַט
הַאַט גַּעֲזִיפְצָט אַזְּזַעְנָרְטַעַט דִּי בַּאַשְׁעָפָנָם
וּוּאַס עַרְהַאַט בַּאַשְׁאַפְעָן אַיְזָעַן זִיּוֹן גַּעֲשְׁטָאַלְטָה
אַזְּזַעְלַעַט זִיּוֹן הַאַבָּעָן פָּאַרְשְׁטָאַפְטָעָן מְזֹהָות
בְּהַמּוֹת אַזְּזַעְלַעַט זִיּוֹן פָּאַרְשְׁטָהַעַן נִיטַּעַדְעַט וּוּרְטַעַט
פִּין אַזְּזַעְלַעַט אַזְּזַעְלַעַט אַזְּזַעְלַעַט, וּוּאַס עַרְזָאַלְעַט זִיּוֹן
אוֹזְזַעְלַעַט זִיּוֹן

מִיטַּפְּילַע יְאַהֲרָעַן צְוִירַק הַאַט דָּעַר
בּוֹרָא עַזְלָם אַרְאָפְּ-גַּעֲזִינְדָּעַרְט פִּין דִּי הַמְּלָעַן
אַיְזָמְתָּאַט גַּעֲמַאְכָט אַשְׁפָאַצְיָר אַיְבָעַר דָּעַר
עַרְדַּמְּתָאַט אַקְלִיְיָן קְלוּמִיקְעָל אַינְטָעַרְזָן אַרְעָם
דָּאָס אַיְזָעַן דִּי **תּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה**,
וּוּלְכָעַרְעַהְלָפְעַת גַּעֲוָאַלְטַעַט שְׁעַנְקָעַן אַמְתָּהָה
צְוִידָיְמָעַן. עַר הַאַט גַּעֲקָלְאַפְט אַיְזָעַט דִּי טִירַעַן
פִּין כָּל אָוֹמָה וּלְשָׁוֹן אַיְזָעַר הַאַט גַּעֲזָאַגְט —
בְּנֵי אָדָם, אַיְזָעַט אַיְזָעַט אַסְחָוָרָה, אַטְיִעְרָעַן
אַנְטִיקְעָל וּוּאַס אַיְזָעַט עַלְטָעַר פִּין דָּעַר עַרְדָּ, פִּין יִם,
פִּין דָּעַר זָוָן, פִּין דָּעַר לְבָנָה, אַזְּזַעְלַעַט
אַזְּזַעְלַעַט וּוּאַס אַיְזָעַלְעַגְעַן אַיְזָעַגְעַן אַזְּזַעְלַעַט
זִיּוֹן צְעַהְנְדִּילְגָּע טְוִיזְעַנְדָּע יְאַהֲרָעַן, אַזְּזַעְלַעַט
וּוּאַס קָעַן נִיטַּעַת וּוּעְרָעַן מִיטַּגְּאָלָד, פְּעַרְלָל,
בְּרִילְיאַנְטָעַן, נָעַמְטָעַס, אַיְזָעַט שְׁעַנְקָעַס אַיְזָעַט
אַזְּזַעְלַעַט, דָּאָס וּוּעַט זִיּוֹן אַבְרָכָה אַיְזָעַט הַיְּזָעָה
דָּאָס וּוּעַט אַיְזָעַט שְׁאַפְעַן עַשְׁירָות אַזְּזַעְלַעַט אַרְיכִּתִּים
דָּאָס וּוּעַט אַיְזָעַט בְּרַעְגָּעַן בְּבָזָד אַיְזָעַט אַכְטִינְג,
כָּאַפְט אַרְיָין אַזְּזַעְלַעַט נָעַמְטָעַס צְוָאָן אַיְהָרָוּ וּוּעַט מִיר
דָּאַגְּבָאָר זִיּוֹן, — אַזְּזַעְלַעַט
פָּאַנְאַנְדְּעַרְבִּינְדָּעַן דָּאָס קְלוּמִיקְעָל, עַר הַאַט דִּי
סְחוּרָה בָּאַטְרָאַכְט אַזְּזַעְלַעַט זִיּוֹן אַיְזָעַלְעַאְכָט,
שְׁעוֹהָנוֹעָ פְּרָנָסָה - הַאַט עַר גַּעֲזָאַגְט - קָאָן מְעַן
דָּעַרְפָּוֹן הַאַבָּעָן! שְׁעוֹהָנוֹעָ אַרְיכִּתִּים גָּאָן מְעַן
דָּעַרְפָּוֹן עַרְוּוֹאַרְטָעַן! שְׁעוֹהָנוֹעָ כְּבָזָד קָאָן עַס
בְּרַעְגָּעַן! אַיְזָעַט פִּיצְעָלָס, אַבְרַעְקָעָלָס,
נִיטַּאָס אַיְזָעַט צְוָאָן קָוְהָעָן! מִיּוֹן גַּעֲזִינְדָּעַל
אַיְזָעַט אַגְּרִיסָעָן, אַיְזָעַט מִיר זָאַלְעָן זָוְכָעָן
חִוְּגָה פִּין אַזְּזַעְלַעַט קְלִיְיָן פְּעַקְעָלָעָן,

פאר רחמנויות

אַז עַם אֵיךְ גָּעַמְעַן דִּי צִיְּטַ רַ' חִיאָ זָאל גַּעַוּן פָּזֶן
דָּעַר וּוּלְטַ, הָאַט דָּעַר מְלָאָךְ-הַמוֹת צַו אֲהָם נִשְׁטַ
גַּעֲקָעַנְטַ צּוֹטְרָעַטְעַן, פֻּרְשָׁטְעַלְטַ זִיךְ דָעַר, מְלָאָךְ
הַמוֹת פָּאָר אָן אַרְוָמָאן, קְוָמָט צַו רַ' חִיאָן, קְלָאַפְטַ
אָן אֲהָם אָן טָהִיר אָוֹן בָּעַט זִיךְ : טָרָאָגַט מִיר
אַרְוָיס אַשְׁטִיקָעַל בְּרוּיט, טָרָאָגַט מַעַן אֲהָם אַרְוָיס
אַשְׁטִיקָעַל בְּרוּיט, רַוְפְטַ זִיךְ אָן דָעַר מְלָאָךְ-הַמוֹת,
צַו רַ' חִיאָן : אַוְיָף אָן אַרְוָמָאן הָאַסְטוּ יָאָרְחָמְנוֹת,
הַיְמַט פָּאָר וּוָסְטַ זָאלְסָטוּ אַוְיָף מִיר קִין רְחָמְנוֹת
נִשְׁטַהְבָּעַן ? אָוֹן דָעַרְבַּי בְּעוּוֹזְטַ עַר אֲהָם
אַפְּיַעַדְגָעַ רִיט, רַ' חִיאָה הָאַט נַאֲכָדָעַם בְּאַלְדַ
אַבְּנָרָגָעָבָעַן דָעַם מְלָאָךְ-הַמוֹת דִי נַשְׁמָה זִינָעַ,
מוֹעֵד קְשָׁן זַרְכָה

דָעַר נָסַן אַיְן בָּאָגַט אַוְיָבָעַן

אַלְעַ ערְבָ שְׁבַת פְּלָעַגְטַ רַ' חַנִּינָא בָנַן דָוְסָאָס וּוּיְבַ,
גָלְיַךְ מִיטַ אַלְעַ שְׁכָנוֹת, אַיְנָהְיִצְעַן אַיְן אַוְיָבָעַן אָוּן
אַרְיַינוֹאַרְפָעַן אַהֲיַן אַנְפָגָעַבָּרָעַנְטַ רְוִיבָעָרִים
שְׁיַטְעַלְתַ הַאלְיַין, אַיְזַ דָאַרְטַ גַּעַוּעַן אַיְגָעַ אַ
שְׁלַעַכְטָעַנְשְׁכָנָה, טְרָאַכְטַ זִיךְ זַרְבָּזָן, וּוָסְטַ הַיְסַט עַס,
אַיְזַ וּוּיְסַ דָּאַךְ אַזְזַיְהַ אַבָּעַן גָאַר נִשְׁטַ אַוְיָף שְׁבַת.
מַעַדְאַרְךְ אַרְיַינָעָהָן חַאַפְעַן אַקְוָק, צַו וּוָסְטַ הַיְצַט
זִיךְ דָאַרְטָעַן, גַּעַהְטַ זִיךְ אָוֹן קְלָאַפְטַ אַיְן טָהִיר,
וּוָרַעַטַ רַ' חַנִּינָאָס פְּרוּי שְׁטָאַרְקַ פֻּרְשָׁעַמְטַ אָוּן
בְּעַהְאַלְטַ זִיךְ אַיְן צּוּוֹיְטָעַן חַדְרַ, גַּעַשְׁעַהְטַ אַנְסַ,
אָוּן וּוּיְ דִי שְׁכָנָה אַיְזַ אַרְיַין, גַּעַפְוָנָטַ זִיךְ דָעַם אַוְיָבָעַן
פּוֹלְ מִיטַ חְלוֹתַ אָוּן דִי מְוֹלְטָעַרְ פּוֹלְטִיגַ.
הַוִּיבְטַ זִיךְ אָנְרָפָעַן : "דוֹ, דוֹ ! חַאַפְגָעַרְ דִי לְאַפְאַטְעַ
דִי חַלְהַ וּוּרַעַט צּוֹגָעַבָּרָעַנְטַ, עַנְטָפְעַרְתַ יְעַנְעַ פָּוּנָם
חַדְרַ : דָאַס בֵּין אַיְךְ טָאַקְיַ גַּעַהְאַעַן נַעַמְוָעַן .."
פָוּנְתְּלַטְוָדְ תְּעַנְתָּ זַד

מַעַן דָעַרְצָעַהְלַט אַוְיָף הַלְלַ - הַזְּקָן - אַז פָּאָר
אַיְנָעַם אַלְיִטְשָׁעַן אַרְוָמָאן אַיְזָרְדַ, הָאַט עַר
גַּעֲקָעַכְטַ צַו לְוִיפָעַן פָּאַרְאָוִס, אַיְנָמָאלְ וּוּעַן הַלְלַ
הָאַט נִשְׁטַ גַּעַפְוָנָעַן פָּאַרְן אַרְוָמָאן קִין לְוִיפָעַר, אַז
עַר אַלְיַין פָּאָר אֲהָם פָּאַרְאָוִס נַעַלְאָפָעַן גַּעַנְעַעַדְרַ"

הַלְלַ - הַזְּקָן, הָאַט אַיְנָמָאלְ פָּאַרְבָּעַטָעַן אַז אַסְטַ
צּוּם מַאֲהַלְצִיתַיְט, וּוּיְ זִיכְעַן בְּיַסְטַ קְוָמָט
אָז אַרְוָמָאן, שְׁטָעַלְטַ זִיךְ אַוְוָעַק בְּיַדְרַ טָהִיר,
אָז אַגְטַ : הַיְגַט אַיְזַ בְּיַסְטַ טָהִיר חַוְפהְ טָאָג, אָז
אַיְרַ האָבַגְאָרְגָאַרְגָטְ אַז אַטְעַדְרַ עַרְשָׁטָעַרְ סְעַדְהַ
נַעַמְטַ הַלְלַס פְּרוּי, אָז אַטְטַ אַוְוָעַק אַגְגָאַנְצָעַן
דִי סְעַדְהַ אַיְרָהָן, דָעַר נַאָרְ פְּעַרְגָּנָעַט זִיךְ אָז אַנְדָעַר
טִיגַ, אָז שְׁטָעַלְטַ צַו אַבְעָרְנִיס אַטְאָפְטַ אַז פָּאַרְטִיגַ
גַּעַמְאַכְטַ אַפְּרִישַׁעַ סְעַדְהַ : אַז זִיךְ הָאַט דָעַרְלָאַנְגַט
צּוּסְטַ טִישַׁ, פְּרַעְגַט זִיךְ הַלְלַ : - טָאַכְטָעַר, וּוָסְטַ
הָאַט עַפְסַ הַיְנְטִיגַס מַאֲלַדְסַ דָאַס דָעַרְלָאַנְגַעַן גַּעַדְוִיעַרְטַ
מַעַהְרַ וּוּיְתְמִידַ ? - דָעַרְצָעַהְלַט זִיךְ אֲהָם דִי גַּאנְצָעַמְעַשְׁתַ
- אַוְיָסְגָעַהְעַרְטַ זִיךְ, זָאַגְטַ אַיְרָהָן הַלְלַ : - יָאַמְיַין
טָאַכְטָעַר, אַיְךְ הָאָבַגְזַ זִיךְ שָׂוִין אַלְיַין גַּעַשְׁטָוִיסָעַן. אַז
דָאַז עַפְסַ בְּיַסְטַ דִּיר גַּעַוּוֹן אַמְצָהְזָאָן, וּוָסְטַ דַוְ
טָהָוָסְטַ, וּוּיְסַ אַיְנָגָנְזָוָט, אַיְזַ אַלְעַסְטַ לְשָׁםְשָׁמִים :
מַסְכַתְ כָּלָה פְּרַחְ תְּשִׁיעַי

הַלְלַ אָז שְׁבָנָא זְעַנְעַן גַּעַוּוֹן בְּרוֹדְעַרְ ,
פְּלָעַגְטַ הַלְלַ זִיכְעַן. אָז אַרְוָמָקִיְט אָז לְעַרְנָעַן
תּוֹרָה, אָז שְׁבָנָא הָאַט זִיךְ פְּעַרְנוּמָעַן מִיטַ מְסַחַר
אָז פְּנַעַדְיִנְטַ, אַיְנָמָאלְ, אַז שְׁבָנָא הָאַט שָׂוִין מַעַהְרַ
גַּעֲקָעַנְטַ צּוֹזְעָהָן זִיְן בְּרוֹדְעַרְסַ אַרְוָמִיקִיְט, קְוָמָט עַר
צַוְלָן אָז לְעַגְטַ אֲהָם פָּאָרַ : "בְּרוֹדְעַרְ, פָּאַלְגַ
מִירַ, שְׁטָעַהַ-צּוֹנְמִירַ פָּאָרַ אַשְׁוֹתַף אַיְזַ גַּעַשְׁעַפְטַ,
מִירַ וּוּעַלְעַן בִּידְעַ אַרְבְּטַעַן אָז וּוָסְטַ גַּאַטְ וּוּעַט
גַּעַבְעַן וּוּעַלְעַן מִירַ זִיךְ טָהַיְלָעַן" - הַלְלַ אַבְעַרְ
הָאַט דָעַרְפּוֹן אַפְיָלוֹ נִשְׁטַ גַּעַוְאַלְטַ הַעֲרָעַן . - !
אַטְ וּוָסְטַ לְיַבְעַן צַוְלָן הַיְסַט ? - אַיְזַ אַרְוָיסְ אַבְתְּ-
איַן פָּאַלְגַ

"מַעַג אַיְזָרְגַעַן
זִיְן גַּאַגְזַ פָּאַרְמָעַגְעַן
פָּאָרַ דָעַרְ לְיַבְעַן
לְאַכְטַ מַעַן אֲהָם אַוְיָס".

בעלך טרייקענטש אײַך אײַן
מען דערצעעהלט אויף דעם "שאָגַת אַרְיָה", אֶז עֶר האט
קִין צוֹרֶת מְטוּבָע נִיט גָּעוּוַיסְט, דִּי שְׁכִירֹת וּוֹאָס דְּעָר
שְׁמֵשׁ פְּלֻעָגֶט אַיהֲם בְּרַעְנָגָעָן יַעֲדָע וּוֹאָךְ, הָאָט מְעָנוֹ
אַיבָּעָרְגָּעָגָעָבָעָן דִּי רְבִּיצְיָן, אַיְּזַן מַאֲלָל רְוֻפָּת אָוִיס דִּי רְבִּיצְיָן,
סְטִיטָשׁ, עַס פְּעָהָלָט דָּאָךְ אָגִילְדָּעָן צָו דִּי שְׁכִירֹת? אָס
פְּרַעָגֶט דְּעָר "שְׁאָגַת אַרְיָה": וּוֹאָוַהְאַלְטָסְטָוּ דָּאָס
גָּעָלָטְיַי – אַיְּזַן דְּעָר קְאַכְלָעַ. (אָוְאַרְיִמְעַט פְּלָאָז אַיְּזַן
אוּיוּעָן) – עַנְטַפְעָרֶט דִּי רְבִּיצְיָן. אָוְבָ אָזְוִי, אָז שְׁ
עַס גָּאנְצַן פָּאַרְשָׁטָעַנְדְּלִיךְ. דָּאָס גָּעָלָט הָאָט אַיְּנְגָעָטָרִי
קָעְטָט – זָאָגֶט דְּעָר גָּאוֹן.

ניט קיון למדן
אין שטעטעל איז געוווען אַ גרויסער עוישר. וועלכעך
פלענט געבען געלט פאר אלע אינסטיטוציעס, ווען ער
האט דערזעהן אַ איז, אַ קאליקע, פלעגט ער איהם
אגעבען אַ היבשע נדבה, דאגעגען צו אַ למדן איז זיין
באציהונג געוווען אַ גאנץ קאלטע, אַ איז. אַ גוטער פרײַזע
~~טְבִעָה~~ האט איהם געפרעגט דעם של דערפין,
ויל – האט דער עוישר געונטפערט – אַז אַז זעה
אַ קאליקע, רַחֲמָנָא לצלון, האב אַה מורה, טאמער
עברעה אַה אַ פּוֹס, אַדער פַּאֲרֵלִיר אַ האנט, אַבער
אַ למדן – דאס וועל אַה שוין קִיּוּמָאַל ניט ווערען .....

ער האט פאקי באויזען א גאנז

אַ מְשׁוֹלָת אִז אַמְּאָל אַרְיֵין צוֹ אָנוּ עֻוּשֶׂר ווּאָס הָאָט
גַּעֲהָאָט אַ שְׁם פָּאָר אַ אַרְוִיסְעַן קְמַצֵּן, ווֹי יַעֲדָעָנוּ אַיְגָעָם
הָאָט דַּעַר קְמַצֵּן זִיר עַנְטוֹזָאנְגַּט אַיְהַם צוֹ גַּעֲבָעָן אַנְדְּבָה,
— מַיְר מָזַט אַיְהָר אַבְּעָר גַּעֲבָעָן — אִז דַּעַר מְשָׁלָח
נִיט אַפְּגַּעַטְרָאַטְעָן, — ווֹיֵיל אַיְךְ קָעֵן בָּאוּיְיזָעָן, אַז
אַיְךְ בֵּין נָאָר גַּרְעָסְעָר פֵּין מְשָׁה רְבִינּוּ, .. דָא אַיְזְשָׁוִין
דַּעַר קְמַצֵּן גַּעֲוָוָרְעָן פָּאַר אַיְנְטָעָרְעָסְיָרְט, — גַּטְטָט מִיד אַיְעָר
נְדָבָה אָנוּ אַיְגָוּ וּוּעָל עַס אַיְךְ בָּאוּיְיזָעָן. — הָאָט דַּעַר
מְשָׁלָח אַיְהַם אַונְטָעָר גַּעֲגַּעַבָּעָן חַשָּׁה, .. דַּעַר קְמַצֵּן
הָאָט זִיר שְׁוִין נִיט גַּעֲקָעָנְט צְוִרִיקָה האַלְטָעָן אָנוּ אַיְהַם
גַּעֲגַּעַבָּעָן אַנְדְּבָה. — טַעַט אַיְצָט וּוּעָל אַיְךְ אַיְךְ זָאָגָעָן.
הָאָט דַּעַר מְשָׁלָח דַּעַר קְלָעָרְט: — מְשָׁה רְבִינּוּ, הָאָט
פֵּין אַ שְׁטִיּוֹן בְּלוּזְגַּעַנְט אַרְוִיסְבָּאַקְוּמָעָן ווּאָסְעָר,
אִז הָאָב אַבְּעָר פֵּין אַ פָּאַר שְׁטִיּוֹנְעָרְטָעָן מְעַנְשָׁעָן
ווֹי אַיְהָר אַרְוִיסְבָּאַקְוּמָעָן גַּעַלְט .....

און וועליכער אין ניט דירעקט, אדען אנדירענט
פאבונדען מיט דער גרייסער דעפארטמענט סטאר
וואס האט ברענטשעס אין דער גאנצער וועלט?
אין אלע זינען באשעפטיקט צו מאכען, צו זיכען
פֿרְנָסָה, ווען ניט די תורה הקדשה, וואלטען מיר
קײַז יומים טובים ניט גיהאט! אין אויך קײַז
צווּי שורלען ניט גיהאט;... (וואָרי לחשפה)
ודי לחשפה בְּרִמֵּיזָה, אקליגע פֿאַדְשְׁטִיט אַפְּעָנוּוֹנָה

דערפֿאָר טאָפּע זִינְעַן די אָוּמֹת הָעוֹלָם אָונֶז שׁוֹנָאים,
די זִינְעַן זֵיר מַתְקָנָא אָן אָונֶז, אָונֶז עַס פָּאָרְזְּדִיסְטַּ
זיַיְדִּי גַּאנְצָע מְעֻשָּׂה, וּוְאָס מִיר האָבָעָן אַיכָּאָפְּטָ
אָזָא מְצִיאָה ! וּוְעָרָה האָטָזִי גַּעֲהַיִיסְעַן זֵיז
פּוּיעָרִים ? וּוְעַן זֵי האָבָעָן נִיט גַּעֲוָאַלְטַן נַעֲמָעַן די

ארטילירקרט

איהם אויש פִּינְגַּט, וויא אָגָּוִ גְּרִימֶט זִיגְנָאָל אָ
אַידָּעָן - דָּאַס אַיזְגָּרְנִישָׁט ! .... גַּעֲתָט דֵּי מַאֲמָע אַיָּה
גַּוְיִפְעָם אַטְלִיתָל מִיטָּא שִׁינְעָע יָרְמַעְלָהָע, צֹו נַעֲעָן
אַפְּיַקְטָשָׁע, אַיְנָשִׁיקָעָן קִין, יָאָרָאָפּ, צֹו דָעָר מַשְׁפָּתָה
פָּאוּרְוָאָס עַפְעָס גָּאוֹר אַטְלִית אַלְיָין ? פְּרָעָג אַגְּרָיִי
; נָא אַיְן תְּפִילִין ? דָאַס אַיזְדָּאָה דָעָר עַיְקָר, עַר וּוּרְטָ
דָאַה אַשְׁלָשָׁבָר מַצּוֹה, דָאַרְךְ עַר דָאַה אַנְהִיבָעָן
לְעַגְעָן תְּפִילִין ! — נַעֲוָעָר מַיְינְד "תְּפִילִין, זָאָגָט זִי"
עַר דָאָרָף קִין תְּפִילִין, נִיבָעָן, עַרְשָׁתָעָמָה וּוּעָטָ
עַר סִי וּוּי קִין תְּפִילִין נִיט לְיִגְעָן, אַיְנָ צְוּוִיְתָעָנָס אַיָּ
דָא בִּי אַיְנוֹ אַיְן הַוִּז אַפְּאָר נַיְעָן תְּפִילִין, וּוּאָס מִיר
הַאֲבָעָן גַּעַקְוִיפָט נָאַה פָּאָר אַיְנָעָר עַלְסְטָעָן זָוָהָן
צֹו זִיְן בָּר מַצּוֹה, הַאֲבָעָן מִיר זִי שְׂוִין דָעָר נָאָה
גַּעַיּוֹזָט "אַוִּיְגָ פָּאָרָן צְוּוִיְתָעָן בָּאִי, אַיְנָ אַיְצָבָט וּוּלְיָ
זִי יְזָעָן" פָּאָר אַיְהָם אַזְיָג, זִי זָעָנָעָן נָאַה שְׁפָגָעָלָן
מַהָאָט זִי אַפְּיָלוֹ אַיְן מַאְהָל נִיט אַגְּגִיטָעָן .....
אַבְעָר אַטְלִיתָל, מַזְעָן שְׂוִין הַאֲבָעָן אַנְיִיעָם
צֹו נַעֲהָמָעָן, אַפְּיַקְטָשָׁוָר" אַזְעָן צֹו גַּעַהַן שְׁבָת אַיְן שְׁוָהָלָן
, אַזְעָן אַיְהָר וּוּאַלְטָזִיג גַּעַמְגָט, פָּאָרְגָּנָעָן זָעָהָן וּוּאָס עָס
טוּט זִיגְדָּעָס שְׁבָת אַיְן שְׁוָהָלָן, מְחִוְתָנִים, פָּעַטְעָרָס
אַזְעָן פְּרִיּוֹט פָּאָהָרָעָן צֹו מִיטָּזִיגְעָר אַוְיָטָא מַאְבָלָעָן
פְּרָאָנָק אַזְעָן פָּרִיּוֹט, בְּרָעָגָעָן אַרְיָין מִשְׁקָה מִיטָּלְעָקָעָר
מִיטָּפְרִישָׁע גַּעַבָּאָהָעָנָע קְוָגָלָעָן, אַיְנָ דִי גְּבָאָס,
כָּלִי גְּזָדָש אַזְעָן גְּלָאָט שְׁעָהָנָע אַיְדָעָן טָאנְצָעָן
אַרְיָם זִי אַזְעָן גַּעַבָּעָן זִי אַפְּ גְּרוּסָפְבָז, אַזְעָן בָּאָלָד
מַאְכָעָן,, בְּעָבוֹר שְׁנִידְרָס".....
אַזְעָן שְׁמִיכָלָעָן צֹו זִי, עַפְעָס דָאָרָף מַעָן דָאַה,,
אַיְהָר וּוּאַלְטָזִיג גַּעַמְגָט פָּעָרְגָּנָעָן הַעָרָעָן, אָ.
הַפְּטוֹרָה מִיטָּא. אַסְפִּיטָשׁ "פָוָן דָעָס בָּר מַצּוֹה, אָ
מִמְשׁ וּוּי אַפְּיִיגְגָּי" זָאָגָט עַרְנָאָה דִי וּוּרְבָּעָר וּזָ
דָעָר רְבִי הָאָט מִיט אַיָּה אַיְנָגָעָחָזָרָט פָוָן בִּגְעָלָן
, הַוִּיכָע דִיְתְשָׁמְעָרִישָׁע וּוּרְטָעָר, וּוּאָס עַר הַוִּיבְטָנִיט
אַזְעָן צֹו פָּאָרְשָׁטָעָהָן אַזְעָן צֹו וּוּסָעָן וּוּאָס דָאָם מַיְינְטָ
אַזְעָן וּוּעָן דָעָר רְבִי זָאָל נִיט שְׁטָעָהָן אַוִּיחָד דָעָר בִּימָה .
אַזְעָן עַהָם פָּאָרְזָאָגָעָן שְׁטִילְעָרְהִיט פָוָן בִּבְעָל ..
וּוּאַלְטָעָר פָּאָרְקָאָכָעָן. אַזְעָן אַלְףְּהַשְׁשִׁי אַרְיָין,
אַזְעָן סְפִּיטָשָׁען - סְפִּיטָשָׁען וּוּעָגָעָן הַוִּיכָע אַדְעָאָלָעָן,
אַזְעָן וּוּעָגָעָן גַּאֲתָהִיט. אַזְעָן דָאָנְקָט זִינָע לִיבָע אַזְעָן
גַּיְתָרִיָּע עַלְטָעָרָעָן פָּאָר דָעָר גּוּטָעָר אַזְיִשְׁעָר דָעָרְצִיאָנָג
וּוּאָס זִי הַאֲבָעָן אַיָּהָם גַּעַגְעָבָעָן .... (אַזְעָן אַיְהָר אַוִּיחָד הַיְתָלָעָן)
אַזְעָן עַר זָאָגָט, בְּפִנְיָן כָּל עַס וּדְרָה. צֹו גַּעַהָן אַיְנָ דָרָגְהַיְשָׁר
אַזְעָן זִיְן גַּיְתָרָאִי עַר זָוָהָן צָוָם אַיְדִישָׁעָן פָּאָלָה, אַזְעָן
לְעַרְנָעָן דִי הַיְלִיקָעָטָה, (אַטְיִעְרָעָר מַתְמִיד) ?

מאנְטְּרִיאָלָעָר

אַדְרָשָׁה הַיִּסְטָה דָאָם, וּוּאָס דָעָר בָּרְמַצְוָה בָּחָור דָאָרָה
דָאָרְשָׁנָעָן פָּאָרְוָלָס שְׁבָת אַיְנָשָׁהָל, אַיְנָדָעָר נָאָה
דָאָס אַיְבָרְחָרָעָן זְוָנָטָאָג אַזְעָקָטָה, אַיְדָעָר נָאָה
טָוָטָמָעָן ? דִי צִיְתָה אַזְעָקָטָה שְׁוִין קְרוּזָה, בְּסָרְהַפְּלָאָיָן ?
יָאָהָר, אַיְנָאָרְבִּיטָה דָאַזְיִוְפִּיל, ! שְׁקָטָמָעָן רְוּפָעָן אַיְדָעָן
מִיטָּא סְדוּרָה, אַדְעָר אַהֲבָעָן שְׁוֹחָתָה, אַיְנָמָעָן זָאָגָט
אַיָּהָם : הַעֲרָט, דִיְתָה מַוחְלָל, רְבִי, אַטְדָּעָר בָּחָור דָאָרָה וּוּעָרָעָן
בָּרְמַצְוָה, מִיזְעָר גַּעַנְעָן אַוִּיסְזָאָרְטִיָּגָעָן אַשְׁהָנָעָם מַפְטִירָה.
אַיְנָאָוִיסְגָּנָאָקָעָן מִיטָּא גְּרוּסְאָרְטִיָּגָעָן, סְפִּיטָשׁ ? קְעָנָטָה
זִיךְאָונְטָעָרְנָהָמָעָן צָו „מַאְכָעָן דָעָס דָזְשָׁאָב“ אַיְנָאָהָר
צִיְתָה, ? שְׁטָעָהָט עַר נַעֲפָעָן, דָעָר אַיְזָמִיטָן סִידָרָה, אַדְעָר
דָעָר הַאֲלָבָעָר שְׁוֹחָתָה, אַיְנָיְשָׁבָט דִזְקָה וּוּאָס צָו עַנְטָפְעָרָעָן,
פְּרָעָגָט עַרְבָּה : גַּעַן עַר שְׂוִין כָּאַטְשָׁ אַבְּסָעָל, עַבְּרִי ? וּוּאָלָט
הַעַ ? זָאָגָט דִי מַאֲמָע-וּוּעָן עַר זָאָלְקָעָנָעָן .. עַבְּרִי ? וּוּאָלָט
עַר שְׂוִין לְאַגְּגָעָוָעָן אַרְאָבָי ? אַיְנָמָאָנְטְּרִיאָל, אַדְעָר אַיְנָאָמָעָן
גָּאָ, וּוּאָס טָוָט אַיְדָיָט צָוְלִיבָרָעָן דָעָס פְּרָנָה, נַעֲמָט עַר זִיךְ
נַעֲבָעָקָעָר אַיְנָטָעָר אַוִּיסְצָוְלָעָרָעָן דָעָס בָּרְמַצְוָה בָּחָור,
דָעָס מַפְטִירָה מִיטָּא דָעָר הַפְּטוֹרָה מִיטָּא בָּרְכּוֹת אַיְנָמָעָן
אַסְפִּיטָשׁ ? הַפְּלָלָכְמָהָגָדָה, מַדְינָה, מַאְנְטְּרִיאָל, מַאְלָט אַיְיךְ
נִיטָאָזִיךְ גַּזְזָעָט זִיךְ וּוּסְרָעָדְטָזִיךְ, נִיטָאָאָיָהָם וּוּאָס
מַקְנָאָזִיךְ זִיךְןָ, דָעָס אַיְדָעָן מִיטָּן סִידָרָה ! ...
אַטְזָעָלָעָן טְרָאָפְעָנָס שְׁוֹוִיסָס זְעָצָעָן פִּין אַיָּהָם אַרְוִיָּם
זִיכְעָנְדִיָּג מִיטָּן בָּרְמַצְוָה בָּחָור בִּיסְטִישָׁ, רְעָדְהַיְינְטָ
רְעָדְמָאָרְגָּעָן, אַזְעָס אַיְזָיְוִי אַיְנָאָרְבָּעָס אַיְנָדָעָר וּוּאָטָ
אַזְעָטָקָאָפָּעָט זִיךְ גָּאָרְנָעָן צָו גַּעַדְעָקָעָן עַפְעָס !
אַיְהָר אַיְטָעָס בְּעַסְעָר אַבְּאָל וּוּעָטָ אַיְהָר זָעָהָן וּוּנְדָעָר ?
יְעָצָטָה הַוִּיבְטָה עַר זִיךְ צְוָדִינָעָן מִיטָּן, רְבִין וּוּפְיִילְלִיְינָס,
עַר זָאָל אַפְּזָאָגָעָן אַיְנָסִידָרָה, פִּינְגָלִיְינָס - זָאָטָעָר אַיְיךְ
פָּלָעָנְטִי ? אַלְרִיְט, עַר וּוּעָט ? אַטְזָבָה, טָוָהָה, טָוָהָן דָעָסְרָבִין,
אַיְנָעָר וּוּעָט זָאָגָעָן נָאָר אַיְזָיְנִין, אַיְנָדָטָס-אַלְיָן
עַר גַּעַן דָאָר נִיטָאָוָעָקָעָעָן זִיךְ גַּעַנְעָעָר פְּרִיעָע צִיְתָה פָּאָר
הַבְּרוֹ ? שְׁטָעָהָט זִיךְ בִּיְבָיִן דָעָר זִיְיִטָּה אַזְעָלָט
אַיְנָשְׁעָפָט נְחָתָה, פִּין אַיְהָר זָוָהָן דָעָ, תְּכַשְּׁיט, דִי
מַאֲמָעָה הַיִּסְטָה דָאָס, : אַיְנָדָעָס מִיטָּן מִיטָּן דָעָס
סִידָרָה צָאָפָט זִיךְ נַעֲבָעָר בְּלָוָט, אַבְּעָר. וּוּאָס
זָאָל עַר טָאָן ? דִי רְבִי ? צִין גַּוְקָט שְׂוִין ? אַזְיִי אַרְוִיָּם
אַוִּיחָד זִיךְ פָּאָרָן טָאָלָעָר, וּוּיְלִזְיִדְעָה זִיךְ נַעֲבָעָר
הַאֲבָעָן, אַיְנָדָא, מַפְּמָשָׁא שְׁטִיחָה הַאֲלָעָן !
עַמְּהַוְּגָט ? גַּרְגָּרָה ? אַיְנָדָעָס כָּאַטְשָׁ ? אַיְנָדָעָס
שְׁוֹנְאִים ? אַיְנָזָוְגָּט ? אַיְנָגְמָט ? אַיְנָקְמ

מאנתרופיאלאַער אַידְלִשְׁקֶיט

אין אַמָּאַל פֿאַרְשְׁפֿילְטַן מְעֵזָה מִתְחַבְּרִים אֵין מְעֵן פֿאַרְגַּעַטַּן
גָּאַר אַיְגָאַנְעַן אֹז סְאַיזְדָּא אֲמַנְהָה אַיְנָמְרִיב אַיְף דָּעַר וּוּעַלְטַן.
אַיְנָאָךְ אַזְעַלְכָּעַ עַבְּרָהָלָאָפְּנַן וּוּעַלְכָּעַ אַמְעַנְשַׁעַן זִיךְ
קְיַינְמָאַל נִיט אַוְסְהַתְּעַן, אָמְעַנְשַׁאָזְדָּאָפְּנַטְמָהָר וּוּי
אַבְּשָׂר וּדְם, אַיְנָאָטַן קְיַין מְלָאָךְ, וּוּזְאַגְּטָאַירְטַן, נִיט אַזְוִי?
בְּקִיצְוָר, דָּאָס בְּרַמְצָה וּוּעַרְעַן אַזְגַּעַוּעַן בְּיַיְם אַיְדִישַׁעַן
גִּינְד אַגְּרוֹיסְעַן וּוּיכְטִיגְעַן גַּעַשְׁעַהָעַנִּישַׁ אֵין זִין לְעַבְּעַן,
וּוְיַל נָאָר דָּעַר בְּרַמְצָה וּוּעַרְעַן, אַזְעַר שְׁוִין גַּעַוְוָאַרְעַן
אַמְעַנְשַׁאָזְטַלְיַיְתְּעַן גְּלִיכְגַּג, אָזְצְוַיְישַׁעַן אַזְעַן...
דִּי בְּרַמְצָה אַזְיָא, אַלְזָא, גַּעַוְוָעַן אַיְנָרְגַּעַלְעַן, אַיְנָדָעַר
גַּרְוִיסְעַר אַיְדִישְׁעַר, קִיְטַן.

געַהַמְטַ-זְשָׁעַ אַבְּעַר דָּא אֵין אַיְיָעַר

מְאַנְטְּרִיאַלְאַיְטְשָׁקָעַ, וּוּאָס פֿאַרְפֿנִיס הָאַט דָּא בְּאַקְוּמְעַן
דָּעַר גָּאַנְצָעַר עַנְיַן פֿיַן בְּרַמְצָה? נִיט מְעַהָר וּוּי חֹזֶק
גַּעַמְאַכְטַן פֿיַן זִיךְ אַלְיַיָן, וּוּאָרִים פֿאַרְגַּעַסְטַן נִיט, אַז דְּרִי
פֿעַרְטָעַל פֿיַן אַונְצָעַר אַיְדִישַׁעַקְיַינְדָעַר לְעַרְנָעַן קְיַין
אַיְדִישַׁעַקְלָחְלָוּטַיַּן נִיט, אַיְנָקְעַנְעַן אַפְּיַלוּ נִיט קְיַין...
עַבְּרִי", אַיְנָאָר דָּעַר פֿאַטְעַר, אַיְנָאָט דִּי מְוּטְעַר
זְאַרְגָּעַן זִיךְ וּוּעַגְעַן דָעַם, וּוּאָס גַּעַהָט עַס זַיְן, וּוּאָס?
זַיְן דָאַרְפָּעַן אַיְהָם דָעַן מְאַכְעַן פֿאַר אַרְבָּאָגְגַן וּוּיְסַט
אַיְהָוּן זַיְן דָעַרְמָאַנְעַן זִיךְ אֵין זַיְעַד זָוְהָנָס אַיְדִישַׁקָּה
זַיְן וּוּעַן עַרְוָתְאַרְוָם. 2/ שָׁנָה. אַיְהָ, דָעַן דָעַרְמָאַנְטַמְעַן
פֿרָאוּעַן צַוְיַין דְּרִיכְעַהָן. 3/ עַהְרִיגְעַן גַּעַבְוַרְטָסְטָאָג,
וּוּעַנְעַר וּוּעַט וּוּרִין בְּרַמְצָה. אָפְּאַרְטִי אֵין אַיְנְעַם
פֿיַן דִּי גְּרַעְסָטַע הָאָלָם, מִיטַּמְזִיק, (כְּלִי זָמָר בְּלָעָז),
מִיטַּפְּוִיקָעַן אֵין מִיטַּטָּאַצְעַן אֵין מִיטַּטָּעַן,
אַעֲמָה, אַגְּדוֹה, דָעַרְזָוָה, אַיְזָבְּרַמְצָה גַּעַוְוָאַרְעַן,
פְּרַעְגַּט אַיְהָם בְּחָרָם, וּוּאָס בְּרַאַצְוָה? וּוּעַרְבָּרַמְצָה
צִיגְעַן זָאַלְעַן אַזְיַיְזִיסְעַן צַוְשְׁפְּרִינְגָעַן אֵין פְּרַעְמָדָע
גַּעַרְטָנְעַר, צַוְוּיְסַט עַר אַפְּיַלוּ וּוּאָס דָאָס מִינְטַן.
אַז בְּסָרְבָּהָלְוּ וּוּיְסַט עַר נָאָךְ אַפְּיַלוּ קְיַין צְוָרָת אַלְפַּנְטַן
אַיְנָאָתְלָמְדָה תּוֹרָה, האַבְּעַן דִּי עַלְטָעַרְעַן קְיַינְמָאַל גַּעַשְׁקִים
אַיְנָאָזְזִיךְ קְעַן עַר דָעַן? דָאַוְנוּנָעַן גַּעַוְעַרְנָמָט
דָעַם טָאַטְעַן אַלְיַיָן האַט עַר נָאָךְ קְיַינְמָאַל אֵין זַיְן
לְעַבְּעַן נִטְגַּזְהָאָמָן דָאַוְנוּנָעַן אֵין טָלִית אַיְזְפִּילְיָן,
אֵין דָאָפְּלָזִים בְּרַמְצָה! עַפְעַס אַקְלִינְגִּיקִיט מִיטַּ
וּוּאָס דָאָס שְׁמַעְקָט! עַפְעַס דָאָרָף מְעַזְזָאָס אַוְסְלָעְרָנִיס
דִּיבְּרָכוֹת פֿיַן דָעַר תּוֹרָה, אַזְיָא אַוְסְוּעָנִיגְ, הַיְנָטַן דִּי
הַפְּטוֹרָה אַוְסְזִינְגְּמָטַן מִיטַּן טְרָאָפַ, אֵין אַסְפִּיטַשְׁ,

הַעֲרַט אַיְהָר וּוּאָס אַיְךְ וּוּעַל אַיְיךְ זָאָגָעַן. וּוּעַן מְשָׁה
רְבָנָוְזָאַל אַוְיְפַשְׁטָעַהָנוּ פֿיַן קְבָר אֵין אַקְוְגַּעַבְעַן
אַזְיָאָפְּנָעַל. וּוּאלְטָעַר דִּי לְחֹתְשָׁוִין מְעַהָר נִטְצִיבְרָאָנָעַ
אַונְטָעַן בְּאַרְגַּג, נִיְזַן, עַר וּוּאלְטָעַמְטַיְזַן יַיְעַסְעַר גַּעַפְלָעַט
דָעַם גָּאַפְּדָעַר מְאַנְטְּרִיאַלְעַר אַיְדִישְׁקִיט אֵין דָאַצְאָל?
גַּעַעַפְּטָרְטָמַן אֵן עַסְקָה, אַיְהָר פֿאַרְשְׁטָהָתְצִי נִיְזַן? סְאַיְזָ
דָאַקְפְּשָׁוּטָמַן אַחֲרָפָה אַוְנְבָשָׁה. עַס פֿלְאַמְטָדָאָר
פֿשְׁוּטָמַן צַוְעַהָן אַזְיָאָפְּנִיט אַיְדִישְׁקִיט אֵין מְאַנְטְּרִיאָל
אַזְיָאָוְעַגְעַשְׁטָעַלְבָט גַּעַוְוָאַרְעַן. טָאָהָעָוּי מְעַזְזָגָט אַזְיָאָ
הַנְּגָרְשָׁעָ פֿיַסְלָאָקְ, מְשֻׁעְלָיוּנִים לְמַטָּה וְתְּחִתּוּנִים לְמַעְלָה,
מִיטַּן גָּאַפְּ אַרְאָפְּ אַוְנְמִיטַּן דִּי פֿיַס אַרְוִיְחָ.

זְאַגְּטָאַמְּרִידְבְּעַט אַיְיךְ, צְוַיְשָׁעַן אַזְיָאַרְדְּעַנְדִּיגְ, הָאַט דָאָס
בְּרַמְצָה וּוּעַרְעַן פֿיַן אַיְדִישְׁ אַינְגַּעַל אֵין דָעַר אַלְטָעַר
הַיְיָס אַזְיָאַגְּטָאַגְּעַן אַזְאָאָבָאַקְטָעַר וּוּיְדָאָ אַיְנָאַיְעַר
(אַמְעַרְטְּשָׁקָעְ) מְאַנְטְּרִיאָלְבָלְעָזְ? אַיְדִישְׁעַ בְּחָוְרִים
הַאַבְּעַן דָאַרְטָעַן גִּילְעָרָעַנְטָא אֵין דִיְחָדְרִים "בְּיַגְמָרָא
מְלָמְדִים חַוְמָשְׁ מִיטְרָשְׁ" אֵין פְּסָוק אֵין גַּמְרָא אַיְטָחְסָפָות
אֵין אַמְּאַל אַשְׁטִיקָעַלְעַמְרָה" שָׁא אַזְיָאָ, דָאַוְנוּנָעַן הָאַט מְעַן
גִּינְעַנְטָוְאַהָסָעַן אַוְנְרָצְיָגְעַן גַּעַוְוָאַרְעַן אֵין אַמְתָעַר
אַיְדִישְׁעַר אַיְדִישְׁעַר אַיְדִישְׁעַר אַיְדִישְׁעַר אַיְדִישְׁעַר אַיְדִישְׁעַר
הָאַט נִטְגַּעַהָן פֿאַר זִיךְ קִינְעַעְפָּאַלְשְׁקִיטָעַן אֵין זַיְן
אַרְוְמִינְגָעַן לְעַבְּעַן, אַלְעַס אַזְיָאַגְּעַן נָאַטְרִילָעַעַ, דָעַר טָאַטָּע
הָאַט שְׁבַת פֿאַרְמָאַכְטַדְיָה. אַדְעַר דָעַם וּוּרְקָשְׁטָאָט,
דָעַר טָאַטָּע הָאַט אַלְעַעַל פֿרִיהָמָאַרְגָּעַן גַּעַדְאַוְעַנְטָא אֵין
טָלִית אֵין תְּפִילִין, אֵין דָאָס קְיַינְד הָאַט שְׁוִין מִיטַּגְרָס
אַוְמְגַדְוָלָדְרָ אַרְוִיסְגַּעַקְוָגָט, אַזְעַר זָאָל שְׁוִין דָעַרְלָעַבְעַן
דִּי צִיְעַט עַר זָאָל שְׁוִין אַזְיָאָ, אַזְיָאָ אַנְפָאַגְגָעַן
לְעַגְעַן תְּפִילִין אֵין וּוּעַרְיָן אַזְעַנְשָׁמָעַט לִיְתְּעַן גְּלִיכְגַּג.

אַזְיָאָגְּדוֹלָה, אַזְיָאָגְּדוֹלָה, אַזְיָאָגְּדוֹלָה, כָּאַטְשָׁע עַר הָאַט גְּוּט
גַּעַוְוָאַרְעַן אַזְיָאָפְּנִיט מִיטַּגְרָס פֿיַסְעָס. אַקְלִינְגִּיקִיט
נִעְמָעַן אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן דִּי שְׁטָרָאָפְּ פֿאַר יַעַדְעַר קְלִינְגָר
עַבְּרָהָלָעַ, מִאַזְיָאָדָעַר נִטְמָהָר וּוּי אַזְעַנְשָׁמָעַט. אַ
בְּשָׁר וּדְם, אַזְיָאָנָאָךְ אַיְנָגְעַר צְוִיכְקָדְעַר צְוִיכְקָדְעַר צְוִיכְקָדְעַר, עַס גְּלָוְסָט
זַיְקָאָמָל. אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן אַזְיָאָ, אַמְּאַל הַיְפָעָרְטָמָעַן
אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן אַזְיָאָ, אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן אַזְיָאָ, אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן
זַיְקָאָמָל. אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן אַזְיָאָ, אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן אַזְיָאָ, אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן
זַיְקָאָמָל. אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן אַזְיָאָ, אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן אַזְיָאָ, אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן
זַיְקָאָמָל. אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן אַזְיָאָ, אַזְיָאָזְיָאָלְיַיָן אַזְיָא

אַפְּסִירָה לְפָרָה

שטעטלט מען אויך אוועך גֶּרְיסְטְּמָעַס בְּוֹמֵעַר מִיטַּה
קָאַלְרָעַנְדִּיְאָע בְּאַנְקָעַלְאָק אַזְּנַטְּ רְוִיטָע לְעַמְפְּלָעָק,
אוֹן לְיְהָוִדִּים הִתְהָא אָוֹרָה בְּשִׁמְחָה . . . .
נָא, זָאָגַט דָּעַם אֲמַת, הָאָט אַיְהָר זִיךְ גָּרְיכְּט אַיְיךְ אָזְאָ
אַיְדִּישְׂקִיְּט. עַזְּהַעַת אַיְזְנִזְעָמָן צָוָם מְאַנְטְּרִילָעָר
יּוֹם טָבָן וּוֹאָס אַיְזְנִזְעָמָן צָוָם צָוָם מְאַנְטְּרִילָעָר
בְּיַנְעָר, אַיְהָר וּוֹילְטָן וּוֹיסְעָן וּוֹיְזִיְּדָעָר יּוֹם טָבָה הַיִּסְטָט
מְשָׁה דְּבָנו זָאָל אַוְיְשְׁטָעָהָן פָּוֹן הַבָּר אַזְּנַטְּ זָאָל
אַגְּוֹג טָוָה אַיְחָד, מְאַנְטְּרִיאַלְעָר אַיְדִּישְׂקִיְּט, וּוֹאלְטָעָר
זִינְעָר לְוָחוֹת שְׁוִין מְעָהָר נִיט אַוְוָלְגָעָוָאַרְפָּעָן אַיְנְטָעָרָן
בָּאָרָג, נָאָר עַר וּוֹאלְטָעָר זִיךְ גָּעוֹוָאַרְפָּעָן קָאַלְאַמְבָּסְעָן
אוֹן גָּאָפְּ אַרְיִין . . . וּוֹאָס זָאָגַט אַיְהָר, נִיט אַעֲוִיְּזָה

רְבִּי לוֹיְזָה בְּעַרְדִּיטְשְׁעֻוּעָרָס וּוֹיְבָ, דִּי רְבִּיעָצָן, אַיְזָאָמָאָל
עַקְוּמָעָן צָוָם אַרְטִיגָּעָן בִּיתְ-דִּין מִיט אַזְּנַטְּאָע, בְּאַשְּׁר
דָּעָר מִזְּאָן גִּט אַיְהָר נִיט אַיְיךְ אַלְעָבָעָן צָוָם מִזְּאָבָעָן,
אוֹן פִּיהָרְטָן נִיט אַוְיָס דָּעַם אַפְּמָאָר, וּוֹאָס שְׁטָעָהָט
אַזְּנַטְּ דָּעָר כְּתוֹבָה: "אַיְיךְ וּוֹעַל אַיְהָר שְׁפִּיְּזָעָן כְּדָרָךְ
וּבְרִין יְהָוָדָאָזָן", ! אַיְהָר וּוֹיְסָט – הָאָט רְבִּי לוֹיְזָה
דָּעַרְיוֹף גַּעַנְטְּפָעָרָט – בְּאַלְדָּן אַזְּנַטְּאָע וּוֹרְטָעָר
אוֹן דָּאָק צְוָגָעָגָבָעָן "דִּימְפְּרָנָסְיָוּ לְנוֹשְׁיָהָן בְּקוּשָׁתָא".
אַז מְפָרָנָס זִין דָּאָרָךְ מַעַן מִיט אֲמַת, אַהֲן שְׁוּוִינְדָעָל
מִיט עַוְרְלִיךְ פָּאַרְדִּינְט גָּעָלָד, אַהֲן פָּאַלְשָׁקִיְּט. !
אוֹן אַזְּאָגָעָלָד, פָּאַרְשְׁטָעָהָט אַיְהָר מִיךְ הַיְּנְטִיגָּע
צִיְּתָעָן צָוָם פָּאַרְדִּינְעָן אַיְזָה נִיט פִּין דִּי לִיְּכָטָע זָאָכָעָן . . . .

דָּעָר זְעַלְבִּיגָּעָר "ברָרוֹק שְׁפָטָרִי"

גָּלְמָן. וּוֹיְסָטוֹ, זָלְמָן. אַז אַזְּנַטְּיָגָע הָאָט מַעַן
עַדְאָרְפָּט עַנְדָּעָרִין דָּעַם "ברָרוֹק שְׁפָטָרִי" וּוֹאָס אַ
פָּאַטָּעָר זָאָגַט וּוֹעַן זִין זָוָהָן וּוֹעָרָט בָּר מַצְוָה . . . .
זָלְמָן – וּוֹאָס הַיִּסְטָט עַנְדָּעָרִין. עַזְּגָלָן, – אַנְשָׁטָאָט
דָּעָר פָּאַטָּעָר. זָאָל עַס זָאָגָעָן זָאָל דָּעָר בָּר מַצְוָה אַלְיָזָן
עַס זָוָגָעָן, זָלְמָן – פָּאַרְוּוָס דָּעָן. עַזְּגָלָן – גָּאָר
פְּשָׁוֹט, אַמְּאָהָל פְּלָעָגָט דָּעָר טָאָטָע עַס זָאָגָעָן. וּוֹיְלָ
עַר אַיְזָה פְּטוֹר גַּעַוְוָאַרְעָן פָּוֹן זִין זָוָהָן סְעִבְרוֹת,
אַיְצָט דָּאָרָךְ עַס דָּאָס אַיְגָעָל זָאָגָעָן, וּוֹיְלָעָר וּוֹעָרָט
פְּטוֹר פָּוֹן לְעַרְנָעָן אַיְדִּישְׂקִיְּט. אַזְּנַטְּ אַיְזָה פִּין
זִין פָּאַטָּעָרָס אַבְּעַרְזִיכְּט אַיְיךְ זִיךְ . . . .

נִיט צְוָלִיבָּה דִּי הַגָּדָה, וּוֹיְלָ פִּין דָעָר הַגָּדָה מְאַכְּטָזִין דָעָר
"אַלְדִּזְעָן" אַיְיךְ אַקְלִינְעָם צִימְעָס . . . .
הַיִּנְטָט וּוֹאָס זָאָגַט אַיְהָר עַפְּעָס וּוֹעַגְעָן דָעָה שְׁפָאַגְעָל נִיְּעָם
יּוֹם טָבָן וּוֹאָס אַיְזְנִזְעָמָן צָוָם מְאַנְטְּרִילָעָר
אַיְדִּישְׂקִיְּט. עַזְּהַעַת אַמְּעָדָה: אַרְיִין הַרְיסְטְּלִיכְּעָרָר מִזְּאָה אַיְדִּישָׁע
יּוֹם טָבָן, אַבְּעָרָעָר עַרְכִּיכְּט אַרְיִין טִיף טִיף אַיְזְנִזְעָמָן
בְּיַנְעָר, אַיְהָר וּוֹילְטָן וּוֹיסְעָן וּוֹיְזִיְּדָעָר יּוֹם טָבָה הַיִּסְטָט
קָרִיםְטָמָעָס הַיִּסְטָט דָעָר יּוֹם טָבָן, נָא וּוֹיְפָעָל
אַיְיךְ עַפְּעָס אַטְּדָעָר יּוֹם טָבָן פָּאַתְּ אַונְזָן. וּוֹיְזָאָגַט
אַיְהָר עַזְּהַעַת אַיְהָר דָעָה עַזְּהַעַת אַיְהָר זָעָנְטָדָאָה
אַיְיךְ עַפְּעָס אַטְּפָרָה אַיְדִּישְׁקִיְּט". גַּעַדְנְקָט אַיְהָר
דָאָה מְסִתְמָאָה וּוֹאָס דָאָשָׁאָזָה אַעֲוּעָן פָּאָר אַיְסָט טָבָן
"רָאַזְשָׁעַסְטָוּאָה" מִיטָּדָעָר "בְּלִינְדָעָר נְאַכְּטָה".

גַּעַדְנְקָט אַיְהָר דָאָה מְסִתְמָאָה אַז מַעַן הָאָט אַזְּנַטְּ
בְּלִינְדָעָר נְאַכְּטָה נִיט גַּעַטְאָרָט לְעַרְנָעָן. עַפְּעָס
אַזְּדִּי נְאַכְּטָה גַּעַוְוָעָן, פִּינְסְטָעָרָר וּוֹיְאַלְעָזָן אַגְּנָעָן
יָאָר, אַסְּמִבָּאָל פָּוֹן דָעַם פִּינְסְטָעָרָן אַיְדִּישָׁע
גְּלָוְתָּה, הַאֲבָעָן דָאָרָט, פְּרָעָג אַיְיךְ, אַיְיךְ אַיְנְזָעָרָע
אַיְדָעָלָה גַּעַטְאָנְצָט אַיְיךְ אַפְּרָעָמְדָעָר חַתּוֹנָה אַזְּנַטְּ
גַּעַהְוְלִיעָט אַיְיךְ וּוֹאָס דִּי וּוֹעַלְתָּהָט שְׁטָעָהָט. עַזְּהַעַת
וּוֹאָס אַיְיךְ, פְּרָעָג אַיְיךְ. מִיט אַונְזָן דִּי שְׁמָהָה מִיטָּדָעָן
גְּדוֹלָה דָאָ. אַזְּנַטְּ אַיְעָר אַמְּעָרִיטְשָׁהָע, עַזְּהַעַת זָאָגַט
אַיְיךְ, הַעֲרָט אַיְהָר, אַז סְאַיְזָהָט אַחֲרָפָה
אוֹן אַשְׁאַנְגָּעָן, צָוָם זָעָהָן וּוֹיְזִיְּדָעָן אַיְדִּישָׁע גָּמָם,
דִּי אַיְדִּישָׁע הַיִּזְעָר זִינְעָן דִּי יוֹם טָבָדִיג גַּעַשְׁטִימְסָטָע
אַזְּדִּי טָעָג פָּוֹן "גַּרְיסְטָמָעָם". אַזְּנַטְּ אַיְזְעָזָר סְאַיְזָע
גְּיוֹוָרִין בְּמַעַט אַיְדִּישָׁע מְנָהָג, צָוָם קוֹיְפָעָן פָּאָר
קִינְדָעָר, אַזְּנַטְּ אַיְינְעָר דָעַם צְוָוְיָטָעָן מַתּוֹנָת,
גַּרְיסְטָמָעָס פְּרָעַזְעַטְעָן הַיִּסְטָט דָאָס, אַפְּשָׁר
מִינְטָט אַיְהָר אַז דִּי אַיְדִּישָׁע גַּנְדָּעָר וּוֹיְסָעָן כָּאַטְשָׁע
אַזְּסָנָה גִּט מַעַן חַנּוֹפָה גַּעַלְתָּ, עַזְּהַעַת אַיְהָר
בְּמַחְיָה אַגְּרָוִיסָעָן טָעוֹת, אַזְּנַטְּ אַזְּגָלָן, טָוָט זִיְּגָלָן
אַיְיךְ טְשִׁיקָאָוּעָס אַפְּרָעָג וּוֹעַגְגָּעָן "סָאנְטָא קְלָאָד"
וּוֹעַט אַיְהָר זָעָהָן וּוֹיְזִיְּדָעָן דִּי אַונְגָּלָעָד פָּוֹן דִּי
אַיְדִּישָׁע מְשָׁהָה לְאָרָ, אַזְּנַטְּ שְׁלָמָה לְאָרָ, הַיִּבְעָן
בְּאַלְטָט צָוָם שְׁמִיכְלָעָן. וּוֹיְסָט אַיְהָר פָּאַרְוּוֹאָס. עַזְּהַעַת
וּוֹיְלָ אַחֲרָיָהָט דָעַם וּוֹאָס דִּי עַנְגְּלִישָׁע סְקָול
פָּאָר גּוֹיְעָשָׁט דִּי אַיְדִּישָׁע הַיִּסְטָט. דִּי אַיְדִּישָׁע
קְוָמַט דָעַרְנָאָק אַלְיָזָן, אַזְּנַטְּ אַנְדִּיגָּעָן דָאָס וּוֹאָס דִּי
עַנְגְּלִישָׁע סְקָול הָאָט נִיט פָּאַרְעַנְדִּיגָּט, מַעַן
קוֹיְפָט זִין קָרִיסְטָמָעָס פְּרָעַזְעַטְעָן, אַזְּנַטְּ אַזְּנִזְעָן
שְׁמִיסָּט אַפְּיָלוֹ, אַזְּנַטְּ אַסְּפִּיְּ אַיְדִּישָׁע הַיִּזְעָר

אַפְפָלָה נִשְׁרָאֵל

אוֹסֵר אֹוּב אַיְהָר וּוֹעֶט בְּרָאָתָעָן, אַיְהָר מִיט וּוֹאָס מַעַן
הַאֲלָט אֹוִיַּח אִזְּדִישְׁקִיט אָוָן ..... אַיְהָר טְרָעָפְט! ..
אַיְהָר קְוַיְתַּ מִיה אָנֵן פְּאָרוּוֹאַנְדָּעָרְט, אָנוֹ שְׁנוֹהָל אָוֹפְּ
אַיְן מְלָקָם קְדוּשָׁ, מְאַכְּטַ מַעַן אַפְּאָרְטִי מִיט לְעַקָּאָל אַיְן
בְּרָאָנְפָעָן, אַיְן "גְּאָרָטָעָן", דָּאָסְהִיסְטַ מַעַן שְׁפִילְטַ אַיְן
קְאָרָטָעָן בְּיַיְזָן וּוּיְסָעָן טָאג אַרְיִין, אָנוֹן דִּי הַכְּנָתָה גַּעֲהָת
פְּאָרְדִּי שְׁוָהָל, נָנוֹ וּוֹי גַּעֲפָעָלְטַ אַיְהָר עַפְעָס, אָנוֹן אֹוִיַּח
נִיט, מְאַכְּטַ מַעַן גַּאֲרָאָן אַנְדָּעָר, "פְּאָרְטִי" מִיט מִזְוִיחָ
אַיְן מִיט טְעַנְּץ, אָנוֹן אַזְוִי וּוֹי עַס אַיְזָא וּוּיְבִירָשָׁע בִּזְנָעָס.
פָּאָדָעָרְטַ מַעַן, אַיְהָר אַיְשָׁתְּ חִילְ, זִי זָאָל אַמִּזְרָעָן
דֻּעָס גַּאֲנָצָעָן עַולְם. אָנוֹן צָוּ מְאַכְּעָן לְאַכְּעָן, עַס אַיְזָ
פְּשָׁוֹט אַחֲילָל הַשָּׁם, אָנוֹן אַחֲרָפָה צָוּ הַנְּדָעָן, ..
אָנוֹן אַז אַוְהָר וּוּילְטַזְיָה גּוֹט צָוּ קְוַקָּעָן, זְוּעָט אַיְהָר
זַעַהַן וּוּיְדָעָר וּוּרְדִּיְגָעָר אַדְזָן הַפְּרָעָזִידָעָנָט. פִּינְ אַגְּרָוִיסִ
שְׁוָהָל, אָוָס רָאָשָׁה הַשָּׁנָה פְּאָרְטָקִיעָות, אָנוֹן מַאֲכָטָ
אָנוֹ פִּילְ פְּאָרְדָּעָר אֹוִיַּחְ האַלְטָוָנָג אִזְּדִישְׁקִיט בְּכָלְלָ
אָנוֹן פִּינְ זִיְזָן שְׁוָהָל בְּפָרְטָ, אָנוֹן מַאֲהָנָט בְּיִי עַולְם
בְּמִזְוְמָנִים, טָאָקָעָ, גַּעַשׂ"מִאָשָׁ, עַס בְּלִישְׁטָשָׁעָן
דִּי אֹוִיגָעָן פִּינְ כְּרָעָזִידָעָנָט וּוּאָס עַרְהָאָט גַּיְמָאָכָט
אַזְאָגְרָוִיסָעָן "סּוֹקָסָעָס" זְוּעָט אַיְהָר דָּאָה כְּרָעָגָעָן
וּוּיְאַזְדָּעָר רַב פִּינְדָּעָר שְׁוָהָל, עַרְהָאָט פְּלוּעָים
נִיט גַּעַסְטָאַיְעָט, פִּינְדָּעָר שְׁוָהָל, וּוּאָהָיָן אַזְזָעָר,
עַרְהָאַפְּלוּצִים נְעָלָם גַּיְוָאָרִין, זְוּעָר וּוּיָם זְוּעָן
פִּילִיכְטָן הַאָטָא אַיְהָם דָּעָר כְּרָעָזִידָעָנָט גַּעַהְיָסָעָן
מְכִיְן" זִיְזָן צָוּ דִּי תְּקִיעָות, אַיְהָר פְּאָרְטָקִיעָת
צָוּ נִיְזָן, זְוּעָט וּוּיְסָט וּוּאָס נָאָה עַס פְּאָרְנָעָהָמָט, אַ
וּכְטִיגָעָן פְּלָאָזָן אָנוֹן מַאֲנְטָרִיאָל אַזְאָ (גַּעַנְעָדָעָ, בְּלָעָ)
דָּאָס אַיְדִישְׁקִיט, פִּינְדָּעָר מְאַכְּעָן דָּא, אַזְאָן, מִיט
כְּפָרוֹת צְוִוִּישָׁעָן רָאָשָׁה הַשָּׁנָה, אַזְאָן יּוֹם הַכְּפֹור, אַזְאָז
עַס אַז מִמְּאָשָׁה הַיְמָעָל עַפְיָן זִיְהָ! מַעַן לוּיְפָט.
אַרְוָס אָנוֹן מַעַן זּוֹכָט צָוּ קְוִיְפָעָן נָאָר וּוּיְסָעָפְרָוִת
אַזְאָן וּוּיְסָט אַיְהָר זְוּעָן, שְׁבָתָת תְּשֻׁוָּה, פִּינְדָּעָר הַאֲלָט
מַעַן דָּא נִטְזָעָר שְׁטָאָרָק, פִּינְ וּוּאָס דָּעָן הַאֲלָט
מַעַן דָּא, אַזְאָ פִּינְדָּעָר "אַכְּלָה", פִּינְדָּעָר יּוֹם טּוּבְדִּיְגָעָ
מַאֲכָלִים הַיִּסְטָ דָאָס, זְאָלָט אַיְהָר זַעַהַן וּוּיְאַזְוִי מַעַן
פָּאָרְגָּעָסָט נִטְזָבָוָהָת פְּרָאָוָעָן מַיְלָכִיגָעָן קְנִישָׁעָן
אַזְאָז עַס קְוִמִּטָּ, פּוֹרִים, פְּרָאָוּעָט מַעַן דִּי סְעָזָת
פּוֹרִים בְּדָת, וּוּיְגָאתָהָט גַּיְבָאָטָעָן, אַזְאָפְּלָוִ
דְּרִיְעָקָעָדִיגָעָה, המָן טְאָשָׁעָן פְּעַהְלָעָן אֹוִיַּח-נִיט
חַלְילָה וְחַס, אַזְאָ פְּסָחָ, צָוָס, "סְדָרָ", שְׁמִינִיסָט מַעַן
שְׁוִוִּין נִיטָן, קְוִיְמָעָן זִיְהָ צְוִונִיָּה אַלְעָן קְיַנְדָעָר מִיט
דִּי אַיְנִילָעָה צָוּ דִּי עַלְטָעָרָעָן,

דער נאר קימט די רעסעפטען, די בר מצוה פרטוי
מייטן גויסען קעיק, מיט די דרייצעהן ליכטלאה, כלוי.
זמר שפילען בייזן וויסען טאג אריין, מען הילעת אין
מען טאנגעט איז פגערת אוש אロיך, אגדולה, א שמחה,
דער זוהן איז בר מצוה גיווארין! עפעס א קליניגקייט אַ
בר מצוה! .... און אווי ווי אגרויסען. האל זיינען פאראן
אַסְפָּעָם ערען פאר חתונות, בר מצורה'ת, און אנדרע
שמחות, אַיְזֶנְדִּי גערופגענע געפט זאלין ניט בלאנציגען
אייז אועגעגעשטעלט געווארען בֵּי דער טיר, פֵּין אַיְזֶן
צימער אַסְיַּזֶּן, מיט גויסע אַותְּיוֹת! בר מצוה...
אייה לאכט, הא, אַזְּ אַגְּ אַזְּ ווּהָ צַו אַזְּ גַּעֲלַעַטָּעָר
און צו איז סארט אידישער דערציונג און מאנתרופיאל,
אייה וויס אַפְּילָו וואס אייה ווועט מירדאגען. אַזְּ סַאַיְזֶן אל רײַיט
סַאַיְזֶן בעסער ווי גאר ניט, עס בליבען אַיבָּרְבִּי קִינְד
זכרון צו זונען דער בר מצוה צערמאנייע, אַיְזֶן זַאֲגָה אַבָּעָד:
לא, מיט אַגְּוִיסָעָן אַלְּחָה! אַזְּעַלְּעַכָּע זְכוֹרָנוֹת זְעַנְּעָן
ווערטה אַז אַיסָּאַבָּלָזָעָן, אַיְזֶן מִינְטָדָס אַז דָּאָס
אַדִּישְׁקִיְּת אַז אַינְזָעָרָה מִדִּינָה שְׂתָהָט אַוְיָחָדָה
פִּסְלָעָר.... וויסט אייה וואס נַאֲגָה, עס אַז דָּאָס.
גויסער עַיְקָר אַז מאנתרופיאלער, קְדִישׁ זַאֲגָעָן,
און מִזְכִּיר נִשְׁמֹות זַיִן, אַיְהָר זַאֲלָט זַעַהָן ווּעַם שְׁטָעָה
זַיְהָ אַוְעָק, קְדִישִׁים, דָס הַיִסְטָה קְדִישׁ זַאֲגָעָר, אַיְזֶן
אַשְׁוָהָל, יְוָגָעָן, פָּעָטָע, מִיטָּרוּתָעָה קָרְקָעָס, שְׁטָעָלִין,
זַיְהָ אַוְעָק, גְּנָאָקָעָן. דָעַם קְדִישׁ נַאֲגָה זַיְעָרָעָעָלְטָעָרִין
הַיְיָז, עַבְרִי, גְּעַנְּעָן זַיִן נִיט, פֵּין קִיְּזָן טָלִית אַיְזֶן תְּפִילִין ווּוִיסָעָן
זַיִן נִיט, דִי תְּפִילִין וואס זַעַרָעָעָלְטָעָרִין עַלְטָעָרָעָן,
הַאָבָּז גַּעֲקוֹיפָט צַו זַיְעָרָעָבָרְמַצְהָסָהָס הַאֲטָה דִי דִינְסָט
שְׁוִין לְאָנָג אַרְוִיסָעָוָאַרְפָּעָן, מִיטָּן, שְׁמוּעָן, ווּאָסָדָעָן
יאַז, – מען שְׁרִיבְטָזִי אַוְיָחָדָעָם, קְדִישׁ מִיטָּעָגְלִישׁ
אַותְּיוֹת, אַז אַזְּגָעָן דָס מִיט, אַעֲגָלִישָׁעָן אַקְצָעָנָט,
אַז עָס צְעַגָּהָט זַיְהָ אַיְזֶן יְעַדָּעָן אַבָּר, אַיְסָגָאַדָּאָל,
וְאַיְסָקָאַדָּאָש, רַאֲבָא, בְּעַלְמָא, די טְשִׁירָוְסָעִי,
וְיַאֲרִמְלָוְטָש, מַאֲלָטְשָׁוְסָעִי, גְּעַטְשָׁאָעִיטָשָׁאָן, אַז
אַזְּוִי ווּיְמָעָר, אַז אַזְּעָס קְוָמָט, יָמָטָה לְעַגָּט, מען
אַוְעָק, די אַרְבִּיט, אַדְעָר, די בִּזְנָעָס, אַוְיָחָד ווּיְלָעָן
אַזְּ מַעְן לְוִיפָט, אַז שְׁוָהָל אַרְיָין מִזְכִּיר נִשְׁמֹות זַיִן.
אונ דְּנָרְמִיט, צַו טָהָן, אַטְּוָבָה די עַלְטָעָרָעָן,
אונ ווּר שְׁמִוּסָט אַז מַעְן שְׁטוּפָט נַאֲגָה אַרְיָין.
דָעַט פְּרָעָזְיַדְעָנָט, אַזְּ דָעַרְהָאַנְטָא אַרְיָין אַדְאַלְעָר, פָּאָר
דָעַר שְׁוָהָל, אַזְּ מַעְן דָאָגָה גָּאָר אַפְּינָעָר מַאֲן, עָר
אַז אַיְנָעָר, פֵּין די וואס האַלְטָעָן נַאֲגָה אַדִּישְׁקִיְּת,
אַז אַגְּ אַזְּ ווּהָ צַו דָעַט אַדִּישְׁקִיְּת, אַז מַעְן דָאָרָה
עָס אַוְיָהָאַלְטָעָן .....

דער עולם איז געלומען מיט פולער יומ-טיב'זינער פראנט
מייט די סאמעטעןעה היטלען איז קאפלען, די אטלעסענע
קאנפאטעס און גארטלען, די שפצען פון רויטע, ניע,
אויך וומ-טוב, געקוייפטעה פאטשיילעס ארויסגעשטעהט
פונ דיעגעגענס, גלייד פארקעמעט בערד און פאות
און שיינעדיאע פענימער, דער עולם פארלאזט
זיך ניט אויף משה ליבס ריניקען,, נאר יעדער
באזינדער שטעלט זיך אועעה מיט שטייהלעך
גלאז און מאעהמיט זיך קראצען די ברעטער,
אויך וועלכע מאוועלהערט די מצות, און די ווענגער
העלצער, גערב פסח דארפ מען שעין אפגעהיט זיין
אפילו מיט אַ מה-شهו און עס דארפ דרייבור
זיין אַ כשרות יתרה, מהאט איז לanga געקראזט
און גערײַניגט, ביז דער רב איז ארײַנגעלאגען,
און דעםאלט האט מען פארמיישט די ערשטעה מירע
אידען גזיט מבטל די פֿרורוֹת (ברעהלע)

האט אַרוֹיס-גָּעֲרֹופֿעַן, לִיְזָעַר, אַבְרָהָם לִיבְסֶס, אַ
חַסִּידִישׁ שָׂעַר יוֹנָגָעַרְמָאָן. מֵיט אַקְלִיּוֹן הַלְּ-בָרוּין
בְּעַרְדְּעַלְעַ, וּוּלְכָעַר אִיז גַּעַשְׁטַנְעַן אַוְיבָּעַנְאָן אָונְן גַּשְׁנִיטַעַן
די שְׂטִילְלָעַךְ טִיגָּא פָּאָר דִּי וּוּלְגָעָרָס, מֵיט בְּ וּוּלְגָעָרִין
האט דָּעַר עַולְם אַנְגָּעָהוּבָעַן צָו זָאָגָעַן הַלְּלָ בְּצֻוּבָוּ;
מְגַנְעַט, מְוּלְגָעָרָט אָונְן מְזַאַגְט, -- -- אָונְן פָּוּן
צְוּוּיִטָּעַן צִימָעָר, וּוּאוּ עָס אִיז פָּאָרָאָן דָּעַר אַוְיּוּעַן,
דָּעַרְהָעָרָט זִיךְ דָּאָס אַלְטָעָ פָּאָרְשְׁטִיגְטָעָ קְוָלְ פִּינְ
אַלְיָהָוּ פִּיְיּוּנָל דָּעַם מְוּלִיאָר, וּוּלְכָעַר אִיז נָאָפָ
גַּעַוּעַן אַמְּצָה שִׁיבָּעָר, בִּים אַלְטָעַן אַמְּשִׁינָאָוּעָר
רְבִין -- -- וּוּי עָר זִינְגְט זִיךְ הַאלָב פָּאָרְמָאָטָעָרָט,
פִּינְ דָּעַר אַוְיּוּעַן הַיְץ : מְהַקִּימִי מְעַפֵּר דָּל, מְאַשְׁפּוֹת יְרִים
אַבְיָוּן" אָונְן דָּעַר עַולְם פָּאָרְגָּעָסְט זִיךְ וּוּאוּ מְאִיז אַיְן
דָּעַר וּוּלְטָ, דִּי הַעַנְטָ אַרְבִּיטָעָן פְּלִינְק אָונְן אַהֲתִילְהָבּוֹת
יְגָעָר הַלְּלָ-גַּעַזְאָגָה הַאט זִיךְ אַוְיִפְגָּעָהוּבָעַן הַעֲכָעָר אָונְן
הַעֲכָעָר..... אַוִּיס דִּאָגָזָת הַפְּרָנָסָה, אַוִּיס גַּלוֹת,
אַוִּיס גַּעַטָּאָן פָּוּן דָּעַר גַּאנְצָעָר וּוּלְטָ, אַזְוִי זַעַנְעַן

וואווען די עטליכע נשמה-יתירה-די גע אידען, א羅יס
בעון פשטיות אוון ארײַן אָין שלימות, אָין קדושת יומטָבָּן
תוֹן אלע צויאמען האבען אָפָגָעָגָעָנָן אָדָאנָה, אוין אָ
לוֹיב צום, בורא עולם זינגענדיג × × × × הַלְלוֹן אָת

און דער עילם כאפט אונטער מיט ג'וּראַשׁ, און מען שעפֿט
די וואסער, און איז עס אָעֻקְומָעַן צום.
אהבתי כי ישמע ד אַת גּוֹלִי תְּחִנּוֹנִי זִין-עַזְוִין עַמְּלֵר גַּעֲוָעַן
פּוֹלֶן, און די שעהנע פראצעעסיע פִּינְדִּי יּוֹסְטּוּבְּדִיגָּעַ אִידָּעַן,
וועכלכע האבען געטראגען אויף די אַקְסְּלָעַן, מיט שטאנגען
עמערם וואסער, האט זִיגָּאַנְגָּהוּבָּעַן צו רִיחָרָעַן,, שׂוֹין נִיט
מיט דעם זעלבען וועג, ניט געוואלט מיטמא זִין די וואסער
מיט פֿאַרְבִּי-גּוֹהָן דעם קְלוּיסְטָעַר,,,
בְּצָוְרִיָּה אֵיז מען געהאנגען דורך דעם קְלִיְנָעַם הַילְצָעָרָנוּן
בריקעל, דורך וועכלכען מעוברת'דִיגָּעַ ווייבער פְּלָעָגָעַן
מודרא האבען חורכצוגעהן אהן פֿאַרְטּוּכְעָרַ צוֹלִיבְּדִי
לצימַּבָּם, אַיִן סְפִּטְמָמַּבָּם פֿאַרְשְׁאַלְטָעַן נִשְׁמָוֹת, וועכלעכַּע
לייגען דארט באַהֲלָטָעַן און זוכען אַ וועג וואו
ארײַן צוגעהן אַיִן אַ אַידִישָׁעַן אוֹף כְּדִי אַזְוִי צַוְּאַּאַ
תקוֹן דורך פֿאַרְכְּשָׁפָאַצְּרָטַּה, אַיִן אַנדְעָרָעַן וועג,
און אַגְּעָסְעַל, וואו עס האט געווינט משא-ליַּבָּ
דער סְטָאַלִּיאָר, און צו משא-ליַּבָּז אַיִן פֿאַדְעָרוּזָז
האט מען אַרְיִינְגָּעָטָרָגָעַן דאס וואסער, אַבְּעָרָגָעַ
דעהט מיט אַ נִּיעָם פֿוּיְרָשָׁעַן לִיְוָעָנַט, אַיִן שנעַל
געגאנגען אַיִן בֵּית-הַמִּדְרָשׁ דָאוּעָנָעַן מִנְחָה אַוְן מְעִזָּ
כְּעַלּוֹת הַבּוֹךְרַ, בָּאַלְדַּ נַאֲכַזְמָעַן דָאוּנָעַן, האט
זִיךְרָוּן משא-ליַּבָּ דער סְטָאַלִּיאָר אַנְגָּהוּבָּעַן מִכְּזִין
זִין צו די ערְבָּ פֿסְחָדִיגָּעַ מצוֹת, צַעַטְפָּאַלְטָעַן די
גראבַּע שְׁטָעַאַפְּעַס אוֹף דִּינְעָרָעַ, אַנְגָּעָנְרִיָּט אַסְאָרַ
הַנִּגְעָעָה האַלְזָ אַוְיף מאַבָּעַן פֿיְעָרַ, אַוְיסְגָּעָרַיְנִיאַט
די ברעטער אַוְן די וואַלְגָּעָה העַלְצָעַר
צַוְּדָעַ אַרְבִּיְּטָם לְאַזְטָ מַעַתָּה לִיבָּ, קְיִינָעַם נִיט צַוְּ
די אַרְבִּיְּטָ טַוְטָ עַרְאלִיְּזָ, דָאס האט עַרְ נַאֲרָ אַ
חַזְקָה, אַבְּעָרָגָעָנוּמָעַן בִּירְוָשָׁה פּוֹן זִין שְׁוּעוֹרַ
עַלְיוֹ-הַשְּׁלוֹם, דעם אלטָעַן אַבְּרָהָם-בָּעָר יְעַנְּגָאַז,
(דָאס האט מַעַן אֵיהֶם גַּעַרְפָּעַן, ווֹילְעַרְ פְּלָעָגָט זִיךְרָ
שְׁטָאַרְקָ פֿאַרְהִיקָּעַן בְּיִסְרָעָדָעַן, אַוְן פֿאַרְקִיְּזָ
שְׁוֹם גַּעַלְדָּ, אַיִן דער ווּעַלְטָ האט עַרְ דִּי אַרְבִּיְּטָ נִיט גַּעַוְאַזְטָ
אוּעַקְעַבָּעַן אַנדְעָרָעַ, גַּרְ אַרְוּס צְוּוֹעָלָה אַזְיִינָעַר
ערְבָּ פֿסְחָ, האט דער עַולְםָ אַנְגָּהוּבָּעַן אַנְצָוְהָמָעַן
בְּסַלְעַכְוֹיִזְמָעַן, מיט די שְׁקָאַדְמָעַצְלָעַר אַוְן לִיְוָעָנְטָעַן
זְעַלְאָקָ, שְׁמִירָה-מַעַהָלָ,

ערשת איצט האבען די בידע לומדים זיך א אף געט און
און זיך געגאנען מאכין זיין צום אוועך האעהן.

די כָּלִים,, פְּרִישָׁע, פֶּסְחָה דַּי גָּעַז עֲמֹעָרָס. נֵאִיעַ - -
גּוּאַטִּיר לְעָנָה, אָוּן אַ פָּאָעָד. לְאַנְגָּע שְׂטַעַק עָנוּס צָוָם
טְרָאָגָעָן דִּי עֲמֹעָרָס מִיט וּוּאָסָעָר, זִיְינָעָן שְׂוִין גַּעֲזָוָן
אַנְגָּעָגָרִיךְ פָּוּן פְּרִיה הָעָרָה, מִ'הָאָט זִי אַיבְּעַר גַּעַגְעָב
צָוָם יוּגָּנוּוּ אָרָג, בִּיתְהַמְּדָרָשׁ בְּחָוְרִים אָוּן דַעַר עַוְלָם
מִיטָּן רָב אָוּן שְׁוַחַט אַיְן דַעַר שְׁפִיעָז, זִיְינָעָן גַּעַגְגָּאַנְגָּגָה
נָאָה מִים שְׁלָנוּ, מְצָה-וּוּאָסָעָר * * * * *

געגאנגען איז דער עולם פארלאכוויז און
געטעוועסט, ווער איז לערנווען, ווער עם האט ניט
געקענט ערנווען, האט דער צעהלט חסידישע
מעשווית איז התנהגותן פון רביעים, איז איז באיסלאכוויז
ניט באמעריךענדיג, איז מעז שוויז אויף יונער זיט
קלואיסטער, אונטערן שטאדט, ארוייס אויף די לאנקעס
צווישען וועלכע עס האט זיך געהערט אַ גערוייש
פין זעהר ווית, פויעריזען (שיקסעס) בארוועסער-
היט, די גלייזלעך פארהטעןערט ווית איבער די
הণיען, זענען געתטאנווען און געקלאלפט גראט,
די פרײַשען לופט וואס האבען גישמעקט פון זידיגראזען

האט דעם עולס געמאכט מיגטער, און אַ
חסידישער געזאג האט זיך דערהערט איבער זי
פויילישע פטען לאונקעס, אַ שבח והזדאה צוּה
בואר אַזְלָס, און דער געזאג איז געווארין העכער
אונ העכער ביז מאיז אַריבער (מדיבור למעטה)
פין זינגען צום טאנץ, און יעדער האט דערפיהרט
ווער אליין וואלט געוווען און זיך צוגעזעהן צו דעם
גריסען נס פון יציאת מצרים, וואס איז געוווען
דער ערשטער עטאָפּ פין באָרייטען אַידישען פאלק

ונגעשעפט דער רב און דערמיט האט זיך אנטעהויבען
דער הלל-געזאג גוּרְשָׁם זיך מבורך מעתה ועד עולם
צעלאזט זיך הירש-בער דער גאנצֶב, וועלכע
זעהט איכער אויס צו זיין אַמלִיד אין ישיבה,
אַ איז מיט אַ באַתנְט שטימעלע און אַ
גוטער דאונער - מיטז הילזיגען נונג,

ארום דריי איזיגער פארנאכט, אַ טאג פֿאָר ערְבּ פֿמָה,
האט שווין יודעל דער שווחט, אַ הויכער בִּינְעַרְדִּיגְעֵר אַיד,
שווין אויפֿגעַהַעֲרַט אַנְצּוֹנוּמָעַן עַוְפּוֹת צָוּם שַׁעַכְתָּעַן,

אנדרטער

אַטְקָע - האט זיך יודעל שוחט צום וויב - זאג זיין די
נשימים איז זיין זאלען קומען מיט די עופות נאר בדיקת
חמצץ, איד דארף געהן נאר מצה וואסער, געהן צו
מנחה ומעריב און דער נאר בודק חמץ זיין,
אנגעתאָן די שבת די גע קאפאטע, און דעם הויכען סאמעט
גע היטעל, איז יודעל שוחט אוועה, צום רב וואו עס איז
געוועזען דען זאמעל ארט וואו אלע חסידים, ואנשי
מעשה, זינען זיך צוזאמענו געהן מען, כדי פין דענקט
אוועק צוגעהן אלע צוזאמען, צום קלינעם וואסער -
שטראם, און געהמען "מִים טַלְנוּ" מצה-וואסערו

פאר די מארגענדיזיגע ערבע פסח' דייגע מצות,
ארײַנְגָּעַהוּמָעַן צוֹם רַבָּ, אֲ נִידָּעָרִיךְ, אַלְטָ אַיְדָּעָלָעָ,
מייט אֵ הַלְּיַין בְּעֶרְדִּיל אַיְזָ גְּרָאָהָעָ לְאָנוּגָעָ פָּאָזָת
אוֹן אֵ בְּלָאָס פָּעָנִיםְעַל וּוּ פִּינְ אַיְזָ אַלְטָעָר אַיְדָעָנָעָ,
איַז נָאָךְ קִיְּנוּר פִּינְ דיַיְבָּעָלִי בְּפִתְּחִים נִיטָּעָוָעָן,

פארשטייט זיך מ'וועט דארניט זיצען לייזיג, האט
הא מען זיך גענומען שמייעסגען אין לערנען מעניינִי
-דיומיא, אין איזו שמוסעדיג, האבען די בידע לומדרים

לִטְ בָּמַעֲרָהֶת וַיְדַס בֵּית-דִּין - הָוִי אֵז פֹּול גָּעוֹוָא
מִיט חַסִּידִישׁ עַדְעָן, וְעַלכֻּעַ זִינְעָן גַּעֲקּוּמָעָן
גַּעַנְזָן נָאָךְ מַצָּה-וְאַסְעָר, אָנוּ וְעַלכֻּעַ האַבָּעָן זִיךְ מַיְנָא
יָרָאת-הַכְּבוֹד אָנוּ דָּרָה-אָרֶץ, צַוְּגָעַה הַעֲרָטָן צָוּ דָעַם
פְּלַפְּוֹל פִּין זִיעָר רַב, מִיטָּן שָׁוְחָט. וְעוֹד וְיִסְטָן
וְיַלְאָגָג זִי וְאַלְטָעָן זִיךְ אָזְזִיךְ לַאֲגָג גַּשְׁפָאָרָט, וְעוֹן
סְוַאַלְטָן אֵין מִיטָּעָן נִימָט אָרִינְגָעַגְוּמָעָן מִיטָּן אָנוּ אַלְאָרָם
לִיְבָעָל הַעָר גַּעֲוָעָל. אִטְוּוֹאָרֶץ בְּעַרְדָּעָל, מִיטָּן
אַבְּסָעָל צְוַדְעַה טָעָן פִּיס, וְעַלכְנָעָר האַט נָאָר וְאַסְטָן
אַיְוָעָגָנְעָרִיכְסָוִי זִיךְ פִּין זִיְיָ�עָן פְּנוּוּרִיכָּה וְעַלְרָעָן זִיְיָ�עָן

וועטהאנען אַרְומָ זִיּוֹן הַזְּשָׁנָה, וְעוֹר אַוִּיחָד הַאוּעָן אֵיךְ
פָּעָר, וְעוֹר פָּאַרְיכְּטָעָן אֵיךְ וְוַאֲגָעָן, אָוֹן וְעוֹר נַאֲךְ אַוִּיס
צָו שָׁאַרְפָּעָן אֵיךְ, אַרְיָין אֵיז לִיְכָעֵל מַיִתְּ
גְּרוּסָן וְעַרְאָשָׁן אָוֹן אֵיךְ גַּוְשָׁרִי גַּעֲטָאָן: אִידָּעָן,
פְּאֵיז שְׂוִין שְׁפָעָט, דִּי זָוַן זְעַט זִיךְ שְׂוִין.
מְדָאַרְבָּה גַּעַהַן נַאֲךְ מַצָּה וְוַאֲסָעָר יְ

אם יש את נפשך לדעת כמה פעמים דרך, נמצאים בתורה

הקדושה: תשעים וחמש (וסימנים) בגמ' החיים הטוב. ז'ה. 59.

דברים	אשר דרכבה	פ'	Mashpetim	לשمرך בדרך	פ' בראשית
דברים	דרך סוף	פ'	Tsha'	סרו מהר מزادון	פ' לך לך
דברים	דרך מסוף	פ'	Tsha'	בן אלון בדורו	פ' וירא
דברים	דרך מדבר מואג	פ'	בhaulotk	אובדך רתקה	פ' וירא
דברים	מדרכ העינה	פ'	בhaulotk	ובדורך לאהיה	פ' חי שרה
דברים	בארכך בדרך	פ'	braulotk	דור שלשה ימים	פ' חי שרה
דברים	בדרכ אלך	פ'	braulotk	בדרכ יומ כה	פ' ויצא
דברים	ונעל דרך הבשן	פ'	braulotk	בדרכ יומ כה	פ' ויצא
אתחנן	בכל הדרכ	פ'	braulotk	בדרכ שלשה ימים	פ' ויצא
אתחנן	ובלכתך בדורך	פ'	braulotk	וכדרך יומ כה	פ' ויצא
עקב	וזכרת את כל הדור	פ'	braulotk	דרך ים סוף	פ' ויצא
עקב	מן הדור	פ'	chagat	בדרכ המלך נילך	פ' ושלוח
עקב	מן הדור	פ'	chagat	דרוך אתרים	פ' ושלוח
ראה	מן הדור	פ'	chagat	דרך ים סוף	פ' ושב
ראה	דור מבוא	פ'	chagat	בדרכ המלך נילך	פ' ושב
ראה	מן הדור	פ'	chagat	ויעלו דרכ הבשן	פ' ושב
שופטים	לשוב בדורך	פ'	chagat	ותקצר נפש העם בדורך	פ' מכאן
שופטים	תכין לך הדור	פ'	bel	בדרכ לשטן לו	פ' מכאן אשר תלכו
שופטים	רבה הדרך	פ'	bel	נצח בדורך	פ' צדה לדרכ
צא	נפלים בדורך	פ'	bel	מן הדור	פ' צדה לדרכ
צא	לפניך בדורך	פ'	bel	להטהה הדור	פ' אל תרגז בדורך
צא	ובמים בדורך	פ'	bel	דור לנוטות	פ' בארץ כנען בדורך
צא	בדרכ בצתתכם	פ'	bel	נצח בדורך	פ' בדור אפרת
צא	בדור בצתתכם	פ'	bel	ירט הדור	פ' נחש עלייך
צא	קור בדורך	פ'	bel	לගראתי בדורך	פ' דרכ שלשה ימים
תבואה	עור בדורך	פ'	bel	דרך כובב מיעקב	פ' והי בדור במלון
תבואה	בדרכ אחד	פ'	masui	דרך שלשה ימים	פ' דרכ שלשה ימים
תבואה	בדרכ אחד	פ'	zbarim	דרך הר שעיר	פ' וארא
תבואה	בדרכ אשר	פ'	zbarim	דרך הר האמרי	פ' בשלוח
וילו	וסרטס מן הדור	פ'	zbarim	הדרך געלה געלה	פ' דרכ המזרב
היום רוח, טבת שנת הדור ייכובה					
מצאותם בדורך יתרו זדרך אשר תלכו					
יתרו זדרך אשר תלכו					

אין ערָב פֶּשְׁתָּה דִּיגָּה בַּילְדָּן פֵּין אֲאַדְיִישׁ לְעַבְּרִין אָוֹן מֵיִזְמָרְטָן זְכַרְוָנוֹת פֵּין יְחִיאָל הַעֲמָאן

אָ אוֹי, ווֹאַס הָאַט שְׁטָאַרְקַ פִּינְצַ גַּעֲהָאַט אַיְדָעַן,
הָאַט־גַּעֲרִיְצַט מִיטֵּן אַיְדִישָׂעַן שְׁכַנְיָה, – אַוְיב
אַיְדָעַן זַעֲנַעַן טַאַקְיָ אַזְוֵי בָּאַלְיעַבְטַ בִּים רַבּוֹנוֹ שְׁלַעַולָּם
וַיְ אַיְהָר זַאֲגַט, טַאַפְאַר ווֹאַס ווֹאַרְפְּטַ עַר אַיְהָ נִיטֵּן
מִן כּוֹן הַיְמָעֵל, וַיְ עַר הָאַט גַּעֲטָאַן ווֹעַן אַיְהָ זַיִט גַּעֲוָעַן
אַיְן מַדְבֵּר? – גַּאֲרַפְטַוְתַ – הָאַט דַעַר אַיְדַ אַפְאַעֲנַטְפָּעַרְט
– אַיְן מַדְבֵּר אַיְזָ קַיְנָעַר נִיטֵּן גַּעֲוָעַן. נַאֲר אַיְדָעַן. אַיְן דַעַר
אוּבְּעַרְטַעְטַעְרַ אַז גַּעֲוָעַן זַיְכָעַר, אַז דַאַס ווֹעַט אַגְּלָמָעַן
בְּלוֹיז צַו אָונֶז, … דַאַקְעַנְעַן דַאַס אַבְעַר חַזְירִים אַוְיפְּעַסְעַן

אַיְדַ קְוַמְטַ אַרְיֵין אַיְן אַס סְפָרִים סְטַאַר אַיְפְאַר תְּפִילַץ.
קְוִיפְעַן. עַר הַעֲרַט דַעַם פְּרִיְז, אַוְן רַוְפְטַ אַוְיס, אַז עַס אַיְזָ
צַו טִיעַר. – לָאַזְטַ אַרְוָנְטַעְרַ פָּוֹן מַקְתַּח. – פַּאֲרַלְאַנְגַט עַר
פָּוֹן מַוְכֵר סְפָרוֹס. – מַוְתָאַהָר נִיטֵּן, זַאֲגַט יַעֲנָעַר, –
וֹאַס הַיִסְטַ מַעַן טַאַהָר נִיטֵּן? – ווֹאַנְדַעַט זַיְדַעַר
דַעַר קְוֹנוֹה, – עַס שְׁטַעַהַט "מַעַלְיוֹן בְּהֻודָשׁ וְלֹא-
מַוְרִידֵין", ב"י הַיְלִיגָע זַאֲכַעַן גַּעֲהָט מַעַן אַוְיכָרְוִיָּף,
אַבְעַר נִיטֵּן אַרְוָנְטַעְרַ …

תפלה לעני

אָ אִיד, אָ גְּרוֹיסָעֶר אַרְיָמָאָן, אָ מְטוּפֵל מִיטָּא פְּדוּי
אוֹן קִינְדָּעֶר, הָאָט זִיךְ אַיִנְמָאֵל פָּאָרְקְלָאוֹגָט פְּאָרְזָן רַב,
אוֹז דָּעַם רַאשְׁ-הַקָּהָל, דָּעַר גְּבִיר, פָּאָרְ-גְּלוֹסָט זִיךְ צַו
דָּאוֹנוּעַן יְמִיס-נוֹרָאִים פְּאָרְזָן עַמּוֹד, פְּרָאוֹוּעַן חַזְנוֹת. אוֹן
אַזְוִי אֲרוּם אִיז עַר אַיְהָס מַקְנָחָה פְּרָנָסָה, וּוֹאָס זָאַל עַר טַהָּאָן?]
? הָאָט דָּעַר רַבִּי גַּעֲלָאָזֶט רַוְּפָעָן דָּעַם רַאשְׁ-הַקָּהָל. אוֹן
אַיְהָס עַרְקְלָעָרֶט, אָז עָס זָעָנָעָן פָּאָרָהָאָן דְּרִיִּי-עַרְלִי
תְּפָלוֹת בָּי אִידָּעָן: "תְּפָלוֹת לְמַשָּׁה, תְּפָלוֹת לְדֹוד. אוֹן תְּכָלָה
לְעַנִּי." – דָּאָס וּוּעָסְטוּ גַּעֲוָוִיס מַזְדָּה זִיִּין, אָז דִּי מַצּוֹת כָּוֹן דִּי
עַרְשָׁטָע צָוּי" פָּאָרְמָאָגָסְטוּ אָוְדָאִי נִיטָן, בְּלִיּוּבָט דָּאָק נִיטָמָעוֹר
וּוֹי דִּי "תְּפָלוֹת לְעַנִּי" – נֹו. אָז דָּעַר רַבּוֹנוֹ שֶׁל עַולְםָ וּוּעָט
דִּיר הַעַלְפָעָן אַיְבָעָר אָיָהָר. אוֹן דָו וּוּעָסְטוּ זִיִּין אָז אַרְיָמָאָן,
וּעָסְטוּ רָאוּי זִיִּין צַו דָּאוֹנוּעַן יְמִיס-נוֹרָאִים בַּיִּים עַמּוֹד

ארינגעזאגט

עס ווערט דער ציילט איז ווען ד' חים בריסקער, איז
נאָ געווינַ אַ יונַג אַינְגעל, האָט עֶר גַּעַשְׁמַט אלעֶס
אַ גַּרְוִיסַעַר שְׂטִיכַעַר אָוֹן הַונְדֵס, אַיְזַ-מַאֲלַהַט אַיְהַם,
דעֶר שְׂטָאַטַּ-דִּין, שְׂטָאַרְקַ אַיְסְגַּעַמּוֹסְרַט:
זַעַי, חַיִּים, גַּעַ, דִּין פָּאַטְעַר רַבִּי אַשְׁר בָּעֶר אַיְז גַּעַזְעַסְעַן
יּוֹם וְלִילָה אָוֹן גַּעַלְעַרְעַנְטַ, תּוֹרָה, אַיְז עֶר אַיְסְגַּעַוּוֹאַקְסַעַן
אַ בָּאַרְיַמְטַעַר גָּאוֹן, אַבָּעַר דּוֹ, וּוֹאָס וּוֹעַט זִין דַעַר תְּכִלַּת
פּוֹן דִּיר, אַז דּוֹ לְעַרְנַסְט נִיט, ? אַ דִּין... — האָט ר'

הלו אט דּ כל גוים, שבחותו כל האומים כי גבר עליינו
חסדו ואמת דּ לעולם, הלויה,, אַאֲזָא אַפְגַעַבָאַקען
די מוצאות, ארינגעלעגט יעדער זיין פארציע איז די רײנע
צ'יכלעך וואס איטלאכער האט מיט געבראכט מיט זיך פין
דש הימס, האט מען געבראכט אַבִיסעל يوم טוב' דיגען בראנפֿן
מיט לעיגעך, אונ זיך אוועקגעזעצעט נעמען אביסעל משקה
צוזאמען, אן או חסידים טריינקען, משקה איזעס
ויט סטטס קייז „זויפרי“ ווידי ערלים, און בײַר שׂעַט
וועלכע גיבען אַגָּס אַרְיֵז מיט איז מאָל דאס
בראנפֿען, אונ קווקען צו עס איז נאָך פַּאֲרְבָּלִיבָּעָן
אויפֿן דּנאָ, מַעַן אַילְטַ זיך נִיט, מיט ישוב-
הַדָּעַת, מישמוסט. איז לערנען, מ'זאגט איבער אַ
שטייגעל תורה, מ'זינגעט אַזמר'ל און הכלל אַ
סעודת מרעים. בָּ – נאָטִירְלִיך איז יעדערער געוווען
פרילער, נו. זינג, "מלך שהלום שלו" – האט זיך
אַפְגַעַרְפָעָן דער רב צו הירש-בערן, אונ הירש-בער
האַט געזונגען אונ דער עולם מיט----- אַאֲזָא

אַ ווּאַרְיָמִידִיגָּעַ, עַרְבַּ פֶּסַח-דִּיאָגָע זָוֵן אַיז אַיז דְּרוֹנִיסָעַן,
אַ מְחִיה, דָּא אָוֹן דָּארְט שְׁטוּהָן נָאֵך עַטְלִיכָּע
פּוִירָעָם, מִיטַּזְיָרָע וּוּגְלָעָעַ וּוּלְכָעַ הַאָבָעָן גִּמְיָזָט
אַ טְעוֹת הַאָבָעָן, אַינְס אַיְדִישָׁעָן לְזָוח אָוֹן זָעָנָעָן
גַּעֲקּוּמָעָן עַרְבַּ פֶּסַח, נָאֵך הַאַלְבָעָן, טָאג אַוְיפָּן מַאֲרָק
אַרְוִיס, מִיטַּזְיָאָר אָוֹן עֻוּפָות, פָּאַרְגָּעָסָעָן גָּאָר, אַז
אַיְזָן דִּי אַיְדִישָׁעַ שְׁטוּבָעָן אַיז שְׂוִין, אָהָן עַזְנִיהָרָע,
אַלְעָס צְוָגָעָרִיט; בַּיְ אַרְטָשָׁע בְּעַקְעָר
אַיְן וּוּינְקָעַלְעָ, שְׁטוּהָן נָאֵך מִיטַּזְיָרָעָטָלָאָך
פָּאַרְבְּלִיבָעָנוּ, נִיט אַוִּיסְפָּאַרְקָוִיפָּט פִּיש, בַּיְ בְּעַרְלָע
קְאַצְאָפַּ, דָּא אָוֹן דָּארְט, לוּפָעָן נָאֵך אַיְדָעָן אַלְעַנְדִּיגַּ
-- וּוּרְ מִיטַּעַטְלִיכָּעַ פְּלָעָשָׁאָה וּוּיְיָן פָּאָר אַרְבָּעַ כּוֹסָא
-- וּוּרְ מִיטַּחְרֹוסָת, אַדְעָרְ כְּרִיְין אַוְיפָּ מְרוֹר, ..
אוֹן אַיְן מִטָּעָן הַעֲרָט זִיה דָאָס הַיְזָעָרִיגָּעַ הַוְּלָ
פִּין יַאֲסָעָל-זָוד, דָעָר שְׁמַעַן אַוִּיס גַּעֲרִיפָעָן

אין טהלה ארײַן גָּלְגָּלָל...

דער גבאַי פִּין שוהל, זעהענדִיג אָז דער מיגיד האלט צו
לאנג זיין דרשָה, האט ער באשלאסען איהם צו וויזען
דעַס זִיגָעָר, -- אויף דעם האט דער מיגיד, בליעז שנעל
גענטפערט -- דער זִיגָעָר אֵיז אַגְּטוּר, אַבעָר דער
וויזעָר. אֵיז אַשְׁלַעַכְתָּעָר -- -- --

תקינות שופר פארן פרייש (מעשה שהיה)

אין בית המדרש איז געונארען אַ גְּרוֹיסָעַרְטָוּמָעַלְ, עַפְעַם
אַ גְּלִינְגִּיטְ, גַּעַהַן בְּלָאֶזְעֵן שׁוֹפֵר פָּאָרְ, עַרְלִים טַמְאַיִם,
אַיְזָן אַ גְּוַיְאִישָׁעַ הַוִּז וּוֵי עַס זִינְעָן פָּאָרָאָן צְלָמִים
מִיטַּגְעַטְצָעַן. אַבְעַר דַּעַר רַבְ. הַאֲטַגְעַרְתָּן גַּעַהַיְסָעַן
מַעַן זָאַל דַּאֲוֹנוּנָעַן מַוְסָּף אָוָן נַאֲכָן דַּאֲוֹנוּנָעַן וּוּעַטְ מַעַן
זַוְכָּעָן אָן עַצְהָ וּוּאָסְ צַוְ טָאָן, ... טַיְיכָעָן טַרְעַהָרָעָן
זִינְעָן בִּיְיַעַנְעָסְ מַוְסָּף פָּאָרָגָאָסָעָן גַּעַוְאָרָעָן, מַטָּה
יַאֲסִיל אַלְיַיְן הַאֲטַגְעַטְצָעַן מִיטַּגְעַטְ אַזְעַלְכָעַן
בְּכִיּוֹת אָוָן יַלְלוֹתְ "אַז מַעַן הַאֲטַגְעַט אִיהָם נַאֲכָן דַּאֲוֹנוּנָעַן
אוּוּגְגַעְפִּיהָרֶט אַהֲיָם אַוְנְטָעָרְדָ זַיְהָעָנדְ, .
בְּאַלְדְ נַאֲכָן דַּאֲוֹנוּנָעַן זִינְעָן בְּעַלְיָ-הַבְּתִים אַוְועַקְ צָוָם
רַב אָוָן מַעַן הַאֲטַגְעַט אַפְגָעָהָאַלְטָעָן אַז אַסְפָה, מַעַן
הַאֲטַגְעַט אַבְעַר גַּיְזָן מִיטָעָל נַיְטָ גַעַפְינְעָן וּוּאַזְוִי מַבְטָל
צַוְזִין זַיְהָ שְׁרַעַקְלִיכָעַ אַזְירָה, וּוּיְלָ אַלְעָהָהָבָעָן
גַעַוְיִסְטָ, אַז גְּרָאָף יַאֲשֻׁוּסְהָיִ, וּוּעַטְ זִין וּוּאַרְטָ נַיְטָ
עַנְדְעַרְעָן, אָוָן אַזְוִי וּוּעַס אַז גַעַוְוָעָן זִיכָעָר, אַז אַוְיָבָ
מַשָּׁה יַאֲסִיל וּוּעַטְ נַיְטָ פָּאַלְגָעָן, וּוּאַפְ דַעַר פְּרִיעָהָהָטָ
אִיהָם גַעַהַיְסָעָן. הַעַן עַר נַאֲגָ, חַמְסָ וּשְׁלָוָם, פָּאַיְשָׁמִיטָעָן
וּוּרְעָעָן צָוָם טְוִיטָ, הַאֲטַגְעַט דַעַר רַב גַעַפְשָׁהָעָנטָ, אַז עַר
מַעַג גַעַהַן צָוָם גְּרָאָף אָוָן בְּלָאֶזְעֵן שׁוֹפֵר, אַפְיָלוּ מִיטָ
אַבְרָכָה, וּוּיְלָ פִּיהָחָה נַפְשָׁ אַז דַזְחָה אַלְעָסָ-זָיְ-
אַזְוִי מַאֲרָגָעָן. צַוְדָעָר בְּאַשְׁטִימְטָעָר צִיְיטָ, הַאֲטַגְעַט זַיְהָ
מַשָּׁה יַאֲסִיל גַעַלְאַזְטָ גַעַהַן אַז הוֹיָ אַגְגָעָטָאָן אַז
קִיטָעָל אָוָן טְלִיתָ אָוָן מִיטָן שׁוֹפֵר אַוְנְטָעָרְזָן אַרְעָם,
פָּאָר זִין אַוּוּגְגַעַהָן הַאֲטַגְעַט אִיהָם דַעַר דַבְגָעָבָעָנְשָׁטָ;
אָוָן גַעַזְאָגָט : > "רַ' מַוְשָׁה יַאֲסִיל, אַיְהָר זִיְיטָ עַרְשָׁטָ
אַזְוִי וּוּאַיְנָעָרָ פָוָן דַיְעַשְׂרָה הַרְוָגִי מְלָכָות, וּוּאָסְ מַעַן
הַאֲטַגְעַט גַעַפְיִהָרֶט צָוָם טְרִיאַנִּישָׁעָן גַעַנְיָג, גַעַהַט אָוָן גַאֲטָ
זָאַל אַיְהָהָהָעַלְפָעָן"; > אַיְמָעָרְלִיכָעָרְ גַעַוְיִיְזָן הַאֲטַגְעַט
אַיְסְגָעְבָרָאַכָּעָן אַיְן בֵּיתְהַמְדָרָשָׁ, אָוָן דַיְיַלְלוֹתָ פָוָן
מַשָּׁה יַאֲסָלָעָן אַלְיַיְן הַאֲבָעָן דַעַרְאָרְיִיכָט דַעַם זִיבָעָטָעָן
הַיְמָעָל, מַעַן הַאֲטַגְעַט מַוְסָּף דַאֲוֹנוּנָעַן אַפְגָעָלָעָגָט, אָוָן
כַמְעַט דַיְיַאנְצָעָ שְׁטָאַדָּט הַאֲטַגְעַט בָּאַגְלִיְיטָ דַעַם
אַרְיָמָעָן מַשָּׁה יַאֲסִיל בְּיַזְ צָוָם טְוִיעָרָ פָוָן גְּרָאָף יַאֲשֻׁוּסְהָ
הַוִּיָּה אָוָן מַעַן הַאֲטַגְעַט גַעַוְוָרָט בְּיַזְ עַר וּוּעַטְ צְוָרִיקָהָהָמָעָן
אָוָן דַעַר אַוְנְגָלִיקְלִיכָעָר, אַרְיָמָעָר מַלְמָדָ אַז אַרְיָיְן=
גַעַפְיִהָרֶט גַעַוְוָרָעָן צָוָם גְּרָאָף אַיְן זָאַל, וּוּזִין
גַעַנְצָעָ פָּאַמְלִיְעָ אָוָן פִּילָעָ גַעַסְטָ זִינְעָן גַעַוְוָעָן פָּאָר=
חַזְמָעָלָט, אָוָן מַעַן הַאֲטַגְעַט אִיהָם גַעַהַעָסָעָן זָאָגָעָן דַיְאָ
תְכָלָות, אָוָן בְּלָאֶזְעֵן שׁוֹפֵר, פּוֹנְקָטָ אַזְוִי וּוּעַר הַאֲטַגְעַט
גַעַכְבָּעָן גַעַטְאָזָן אַיְן בֵּיתְהַמְזָדָרָשָׁ, מִיטָ אַזְבָרָאַכָּעָן
הַאֲרָצָ, אַוְטָעַטְעָנָגָ אָוָן נַיְדָעָרָשָׁלָאַגָּעָן, הַאֲטַגְעַט מַשָּׁה
יַאֲסִיל אַפְאַעַזְאָגָט "לְמַנְצָחָ" מִיטָ גְּרָוִים גַעַוְיִיְן, הַאֲטַגְעַט
גַעַמְאָכָט דַיְבָרָכָה מִיטָ שְׁרַעַקְלִיכָעַ הַתְלָהָבוֹת, ..
וּיְלָעַר הַאֲטַגְעַט גַעַפְיִלְטָ אַז עַר גַעַהַט אַזְוִי, לִזְדוֹשָׁ הַשָּׁם,
אָוָן הַאֲטַגְעַט אַפְגָעַלְאַזָּעָן שְׁלַשְׁׁשָׁ קְולָוֹת מִיטָ אַיְן אַטְעָם,

דאָס איז געווינַן פונקט פאר תקיעת שופר, וווען מעה
אַסְיֵל האט אַגְּעוּהוּבָּעַן זָאָגָעַן „לִמְנֶצֶחָה“, דער פרײַז
אַיְזַּדְּ אַרוֹיף אַיְבָּעַן-אַזְּקָה. בַּיְמַתְּ מִזְרָחָה-וּוּאַט אָוּן האט
זָבָּה אַוּעֲקָגָעַנְטָעַלְתָּ גַּעֲבָּעַן רַבָּ, -בָּיְ, נְשָׁה יַאֲסִיךְ
הָאָרֶץ אַיְזַּדְּ אַמְּאָלָס גַּעֲוָיַן זָעָהָר צֻוְּבָּרָאָכָּעַן, גְּרָאָדָע
הָאָט עָרָ יְעַנְעַם זָמִן גַּעֲהָאָט זָעָהָר אַ שְׁלַעַכְתָּעַן „מַעַמָּדָה
אוּסְעַדְדָּעַם אַיְזַּבְּיַי אַיְהָמָּה אַ לִינְדָּקָרָאָנָּקָגָעַן,
אוּן דִּי צִיְגָ, לְהַבְּדִיל, אַיְזַּגְּעַפְּגָרְטָ, עָרָהָאָט דַּאְמָאָלָט
גַּעַזְאָגָט אַ „לִמְנֶצֶחָה“ אַזְּמָעַן הָאָט אַיְהָמָּה גַּעַמְעַגְטָ
אַלְעָן גְּלִידָעָר אַיְסָקְיְשָׁעַן, אַפְּיָלוּ דָעָרָפְּרִיאַז.
אַיְן עַרְלָטָמָאָ, אַיְזַּגְּעוּנָן בְּאַגִּיסְטָעָרָטָ, אַזְּעָרָ אַיְזָ
גַּעַטְאָנָעָן אַזְּיָי וּוּי אַ סְטָאָטוּעָ אוּן עָרָהָאָט זִיְקָ פָּוּן אָרָט
גִּיט אַעֲרִיהָרָט, אוּן וּוּעָן עָס אַיְזַּגְּעַמְעַן צְוּדִי תְּקִיעָות
הָאָט אַיְזַּבְּיַי בְּיַיְתְּ הַמְּדָרָשָׁ גַּעַהָעָרָשָׁט אַ הַיְּלִיגָע
שְׂמִילְהִיְיטָ, דָעָרָפְּרִיאַז, אַזְּיָי גּוֹטָ וּוּי דִי מַתְּפָלְלִים.
זִיְגָעַן גַּעַשְׁטָאָגָעַן מִיטָּגְרָוִסְעָרָעָ- אוּן אַעֲקָוָקָט
אוּפְּזָן תּוֹהָעָ. וּוּי עָרָ אַיְזַּגְּשָׁטָאָגָעַן אַוְיְפָן בְּאַלְעָמָעָר
אַגְּגָעָטָאָן אַיְזַּקְיְטָעָל אָוּן מִיטָּזָן טָלִית אַיְבָּעָרָן קָאָפָ
- אָוּן וּוּעָן עָרָהָאָט גַּעַמְאָכָט דִי בְּרָכָה „לְשָׁמוֹעַ קָוָל
שְׁוֹפָר“, הָאָבָעָן דִי הַגְּנָג-לִיְּכָטָעָר זִיְקָ אַגְּגָהוּבָּעַן
טְרִיסְלָעַן . . . . - דָאָזָן הָאָט עָרָ אַגְּגָהוּבָּעַן דִי
תקִיעָות, יְעַדְעָרָ תְּקִיעָה, יְעַדְעָרָ שְׁבָרִים, אַיְן
יְעַדְעָרָ תְּרוּעָה, אַיְזַּאְרוֹיְסָגְעַקְוּמָעָן צְוּ עַנְדָעָ
מִיטָּאַקְוִיטָשָׁ, אוּן עָס הָאָט אַיְסָגְעַוּזָעַן, אַזְּ
מְלָאָכִים זִיְגָעַן שִׁירָה, . . . / דָעַם פְּרִיאַז אַיְזַּדְּיִישָׁ
צְעַרְעָמָאָנָעָ זָעָהָר גַּעַפְּנָלָעָן גַּעַוּוֹאָרָעָן, אוּן עָרָ אַיְזָ
גַּעַשְׁטָאָגָעַן מִיטָּמָוְילָ אַזְּוִין אַוְיְרָעָן אַפְּעָיָן בִּזְזָנָהָךְ דָעָרָ
תקִיעָה גְּדוּלָה, וּוּאָס אַיְזַּאְרוֹיְסָגְעַקְוּמָעָן אַזְּוִין
גַּעַקְיִינְצָעָלָט, אַזְּוִין לְאָנָגָ אַיְסָגְעַצְוִיגָעָן, אַזְּ עָרָ אַיְזָ
נְבָהָל וּמְשָׁתָּוּמָס גַּעַוּוֹאָרָעָן, . . ! וּוּעָנוּ דִי תְּקִיעָות
זִיְגָעַן גַּעַוּוֹנָן צְוּ עַנְדָעָ, אַיְזַּדְעָרָ גְּרָאָךְ יְאַשְׁעָוָסָהָיָ
אַרוֹיךְ אַוְיְפָן בְּאַלְעָמָעָר, אוּן הָאָט גַּעַזְאָט צְוּמָתָוקָעָ:
„מַאֲשִׁיקָעָן“ מַאֲרָגָעָן אָוָס צְוּוֹלָף אַוְהָרָ, זָאַלְמָטָו
גַּוְמָעָן אַיְן פְּאַלְאָעָן מִיטָּדִי יְעַצְטִיאָגָעָ בְּגָדִים
וּוּאָס דִי טְרָאָגָסָט אַיְן מִיטָּזָן שְׁוֹפָר אָוּן דִי זָאַלְמָט
פְּרָאָוָעָן דִי זָעַלְבָעָ צְעַרְמָאָנָעָ פָּאָר מִיְּזָן פָּאַנְוִילִיעָן.
אוּן גַּעַסְט וּוּאָס אַיְךְ וּוּלְ אַיְנָלָדָעָן;
אַזְּוִין וּוּי אַדְיְנָעָר הָאָט אַלְיָמָעָן דִי זָעָזָה גַּעַסְרָאָפָעָן,
מְשָׁה יְאַסְיֵל אַיְזַּגְּבָּלִיבָּעַן שְׁטָעָהָן אַזְּוִין וּוּי גַּעַלְעָהָמָט
אוּן עָרָהָאָט מִיטָּזָן גְּלִיְדָן נִיטָּעָנָט רִיְהָרָעָן,
אוּן אלְעָן אַגְּגָעָזָעָנָדָעָן אַיְן בְּיַת-הַמְּדָרָשָׁ הָאָבָעָן
אַגְּגָהוּבָּעַן צִיטָעָרָעָן, דָעָרָפְּרִיאַז אַיְזַּאְרוֹיךְ
הָאָט זִיְקָ אַדְיְגָעָזָעָט אַיְן זִיְן קָרָעָטָעָן
אוּן אַיְזַּגְּעַנְטָעָן אַזְּגָעָטָעָן . . . .

א) מעשה שהיה

ער האט זיך קיינמאָל ניט אַכְאַעַה אַקְט אַין מִיטָּעַן, האט גַּיְן
מַאֲל. גַּיְן טֻוֹת גַּעַמְאַכְט, אָוֹן יַעֲדָר תְּגִינָה, שְׁבָרִים,
אַדְעָר תְּרוּעוֹה, עַס פְּלַעַגְט אַרְוִיסְגָּהָן אַזְוֵי גְּלָאַט אַזְוֵי שְׁעהָן,
אַזְעֵם אַזְיָא מְחִיה גַּעַוּעַן צָו הַעֲרָעָן, אָוֹן פְּלַעַגְט עַר
אַרְוִיסְלָאַזְעָן אַתְּקִיעָה גַּדְוָלה, פְּלַעַגְעָן מִמְשָׁדִי וּוּעַנְט
פָּוֹן בֵּית הַמְּדָרֶשׁ צִיטָעָרָעָן :: אַמְתָה, עַס פְּלַעַגְט אַפְּטָמָאַל
טְרָעָפִין אָז עַר פְּלַעַגְט זִיךְ אַזְוֵי אַנְבָּלָאַזְעָן, אָז עַר פְּלַעַגְט
גַּעַשְׂעָהָן. אָהָוִיבָּעָן שְׁפִּיעָן מִיט בְּלוֹט :: אַבְעָר אַזְיָא אַיְדִי וּוּ
מְשָׁה יַאֲסָעַל האט נִיט גַּעַקְוָקְט אַוְיָךְ אַזְעָלְכָעַ גַּלְיְנָגְיְטָעָן
מְהָ רְעָשָׁ, אָז עַס גַּעַתְּט אַפְּ אַבְּיַסְעָל בְּלוֹט? עַס אַז
עַפְּעָס דָא אַשְׁיְעָוָר וּוּפְעָל בְּלוֹט אַזְיָא זָאַל האַבְעָן?
אוֹן כָּאַטְעָא אַלְעָה האַבְעָן זִיךְ גַּעַקְוָוִיקְט מִיט זִיךְ
דָּאַוְעָנָעָן, אוֹן מִיט זִיךְ שְׁוֹפָר בְּלָאַזְעָן, אַזְיָא גַּהְל
קיַיְנָמָאָל נִיט אַיְנָגְעָפָאַלְעָן צָוּ זְעָהָן אַזְיָא מְשָׁה יַאֲסָיל
זָאַל האַבְעָן אַוְיָךְ יַוְמָה הוּצָאָות, מַעַן האט אַיְהָם
אַפְּיָלוֹ אַפְּלַעַשְׁעָל וּוּזָן, אַדְעָרָוּ בְּרַנְפָעָן אַיְיָךְ קִידּוֹש
נִיט גַּעַשְׂעָנְקָט. - אַוְיָךְ אַזְעָלְכָעַ האט מַעַן זִיךְ אַיְיָ
שְׁטָעָטִיל נִיט אַרְוָמָגְעָקְגָּט, אוֹן מְשָׁה יַאֲסָיל אַזְיָא
אוֹיָךְ נִיט גַּעַוּעַן דָעַר מַעַנְשָׁז צָוּ פָאַדְעָרָעָן, צָוּ
פָּאַרְלָאַנְגָּעָן עַטוֹּואָס פָּוֹן גַּהְל; .. אָז עַס אַזְיָא נִיט
קַיְיָן וּוּצְדָעָר, דָעַר רְבָבָ פָּוֹן שְׁטָעָטְטָעָל, דָעַר דִּיְן.
אוֹן דָעַר חַזִּין, וּזְאָס קַהְל אַזְיָא גַּעַוּוֹיָס אַמְּחֹובָ זִיךְ צָוּ
פָּאַרְזָאַרְגָּעָן מִיט חַיּוֹנָה, זִיךְנָעָן אַוְיָךְ גַּעַוּוֹנָן דָרִיָּ
גַּאֲרַעַנְדִּינָעָן קַבְצָנִים, דָעַר רְבָבָ האט גַּעַטְרָאַגָּעָן אַ
בָּגְדָמִיט אַוְיָסְעָרְבָעָן אַרְבָּעָל. דָעַר דִּיְן האט
קַיְיָן מַאֲלָהָן גַּאֲנָעָן פָּאַר שְׁטִיוּוֹעָל נִיט גַּעַהָאָט,
אוֹן דָעַר חַזִּין האט קַיְיָנָמָאָל נִיט פָאַרְמָאָגָט צָוּ
קַיְפָעָן זִיךְ אַיְרָמְעָלְהָע, מְשָׁה יַאֲסָיל פְּלַעַגְט
עַמְּ אַפְּטָמָאַל אַיְבָעָרְדָעָן, אָז אַקְ אָזְעָן וּוּעה. —
פְּלַעַגְט עַר זָאַעָן — צָו אַדְיִשְׁעָן פְּלִיְיְ-קָודְשָׁ
בְּיַיְגִּים אַגְלָח אַדְעָר אַזְיָגָעָר אַיְן קְלוּיְסְטָעָר
לְעַבְעָן וּוּדִי שְׁרוֹתָ, פָאַדוּיְנָעָן שְׁעהָן, עַסְעָן
גּוֹט, אוֹן פָאַהְרָעָן אַרְוִיס אַיְן שְׁעהָן בְּרִיטְשָׁגָעָס
מִיט טְיִיעָרָעָ פְּעָרָד, אוֹן אַזְעָנָר רְבָב, דָעַר דִּיְן
אוֹן דָעַר חַזִּין האַבְעָן נִיט פָוֹן וּוּאנָעָן צָוּלְעָבָן,
אַיִם האַבְעָן לִיב צָוּ הַאלְטָעָן זִירָעָכְלִי-הַוּדָש
בְּכָבּוֹד, צָוּ גַּעַבְעָן זִיךְ גּוֹט שְׁכִירָות, אוֹן בְּיַיְגִּדְעָן
אַיְזִי דִי זָאָךְ וּוּאַכְעָדִיָּג, אָז עַס אַיְזָשְׁוִין יָאַבְשָׁעָטָן
צָוּ זִיךְ אַפְּלִי-הַוּדָשְׁ-נִיקְ — פְּלַעַגְט עַר זָאַגְעָן אַיְן
שְׁפָאָס — זָאַל מַעַן זִיךְ בְּיַיְגִּים, אַוְיָךְ מְשָׁה יַאֲסָיל
פְּלַעַגְט דְּעַרְבִּי זִיךְ אַלְיָין אַוְיָךְ אַיְן זִיךְנָעָן האַבְעָן.
וּוּסָ מַעַן נִיט, ... אַיְנָמָאָל, דָעַם עַרְשָׁטָעָן טָאָג
רָאַשָּׁה השְׁנָה, פָאַרְגְּלִיסְט זִיךְ, דָעַם גְּרָאָף יַאֲשָׁוּסָרִי
צָוּ קְוּמָעָן אַיְן גְּרִיסָעָן בֵּית הַמְּדָרֶשׁ אוֹן זְעָהָן וּוּ
אַיְדָעָן. פָּרָאַוּעָם זִירָעָעָן תְּפָלוֹת, ..

דאָס אַיְזָגְעָוָעָן, אַיְן דָעַר צִיְטָ וּוּעַן דִי פּוֹלִישָׁעָ פֿרוֹזִיכִים
הַאַבְעָן גַּעַהָאָט דִי מִמְשָׁלָה, וּוּעַן זִיךְהַאַבְעָן גַּעַשְׁפִּילָט
דִי רָאַלְעָן פָּוֹן קְעַנְגָּעָ אַבְעָר זִירָעָעָ שְׁטָעָדָט אַוּן דְּעַרְפָּעָנִי
גַּאֲרָאָף יַאֲשָׁוּסָקִי, דָעַר פְּרִיאָן פָּוֹן שְׁטָעָטִיל. וּוּסִקִּיט.
אַיְזָגְעָוָעָן, אַיְרָעָנִק. אַמְשָׁוֹגְעָנָעָר אָוֹן אַקְאַפְּרִיזְנָעָר,
אַזְיָוָעָנִי וּוּאַלְעָן אַנְדָעָרָעָ רִיכְעָ פְּרִיצִים פָּוֹן יַעֲנָר צִיְטָ
הָאַט זִיךְ אַיְהָם פָאַרְוָאַלְט עַפְעָס אַזְקָרָ, הָאַט עַס גַּעַמְזָע
גַּעַשְׂעָהָן. הָאַט עַר עַפְעָס אַרְוִיסְגָּרָעָד פָּוֹן בְּרַפְּהָרְנָעָם
מוֹיל הָאַט שְׁוֹין אַנְדָעָרָש נִיט גַּעַקְעָנְטָ זִיךְיָין. —
עַר פְּלַעַשָּׁ, צָוּם בִּישְׁפִּיעָל, אַפְּטָמָאַל מִשְׁוָגָע וּוּעָרָעָן
אוֹן הַיְשָׁעָן, בָּעָרִיל דָעַם וּוּאַסְעָר-טְרָעָגָעָר גַּעַרְהָן אַ
גַּאֲזָצָקָעָ אַיְזָגְעָן גַּאֲסָ, אָוֹן עַר פְּלַעַגְט אַיְהָם
דָעַר פָּאַר צְוָאַוְאַרְפָּעָן. אַרְעַנְדָעָל, צְוּוֹי, אָוֹן אַמְּאַל
מְעַהָר אַוְיָךְ, מְעַנְדָיל דָעַר בִּיגָעָל-בָּעָקָעָר פְּלַעַגְט
אַפְּטָמָאַל בְּיַיְהָם כָּאַפְעָן אַפְעָטָעָמָבָעָ פָּאַר
גַּוְמָעָן אַיְזָהוֹף מִיט אַרְאָנוֹעָ בִּיגָעָל אַוְיָפְנָן הָאַלְזָ
אוֹן זִינְגָעָן „מָה יִפְתַּח“, הָאַט אַבְעָר אַיְנָעָר נִיט גַּעַוְוָאַלְט
מְמָלָאָ זִיךְיָין דָעַם פְּרִיצְשָׁעָן רְצָוּן, אַזְיָרְכָט גַּעַוְוָעָן
אַרְוִיסְצָוְרִיבָעָן אַיְהָם פָּוֹן דִּעְרָה אַדְעָר הַיְשָׁעָן שְׁמִיְסָעָן
— אַזְיָוָגְעָנָעָר גַּוְיִי אַיְזָדָס גַּעַוְוָעָן,
מְשָׁה יַאֲסָיל דָעַר מְלָמָד אַיְזָגְעָוָעָן אַפְרָוּמְעָר, עַהְרָלִיכְעָר
אַיְדָ, מַעַן קָעָן זָאַגְעָן — אַצְדִּיק תְּמִימִים, עַר אַיְזָגְעָוָעָן
אַנְדוֹמָאָן, אַזְעָנִי וּאַבְיָזִן גְּרוֹיס וּוּי שְׁבַת הַגְּדוֹלָה,
הָאַט גַּעַהָאָט דָרִיָּ דְעַרְוּוֹאַקְסָעָנָעָ מְוִידָעָן, חַתּוֹנָה
צָוּ מְאַכְעָן, אָוֹן הַאַלְבָעָן מַנִּין קְלַעַנְגָּרָעָ קִינְדָעָר
מְפָרְנָס צָוּ זִיךְיָין, אָוֹן זִינְגָעָ פָּאַדְיִנְסְטָעָן הַאַבְעָן
אַיְהָם קַיְיָנָמָאָל נִיט גַּעַטְרָאַגָּעָן אַוְיָךְ פִּילָ,
עַר הָאַט דְעַרְיְבָעָר "כָּל יְמָיו" גַּעַלְעָבָט אַיְן גְּרוֹיס
דְּחָקָות אַזְיָה אַטְיַיְהָם קַיְיָנָמָאָל נִיט גַּעַהָאָט גַּעַנוֹג אַיְזָ
אוּסְגּוּמְעָנִיס, דָעַר גְּלִיךְ אַיְזָגְעָוָעָן, וּוּסָ עַר.
מְשָׁה יַאֲסָיל אַלְיָין. אָוֹן זִיךְיָין וּוּיְבָ פְּלַעַגְעָן אַלְעָ
מְאַנְבָּאָג אָוֹן דְּאַנְעַרְשְׁטָאָג פָּאַסְטָעָן : וּוּעַן נִיט,
וּוּאלְט אָזְיָה אַזְיָה אַשְׁטִיקָעָל טְרַוקָעָן בְּרוּוֹט עַפְעָהָלְט
אַט דִּיזְעָר מְשָׁה יַאֲסָיל פְּלַעַגְט יִמְיָם הַנוֹּרָאִים
דְּאוּוּנְעָנָעָן שְׁחָרִיתִים. אָזְיָרְסָעָן בֵּית הַמְּדָרֶשׁ
אוֹן אַזְיָרְכָט גַּעַוְוָעָן דָעַר בָּעַלְתִּיקָעָ, עַר הָאַט
דְעַרְוִיָּה גַּעַהָאָט חַזְקָה, זִיטְעָן צְעַנְדְּלִיגָעָ יַאֲהָרָעָן.
אוֹן קִיְיָן אַנְדָעָרָה אַטְיַיְהָם קַיְיָנָמָאָל זִיךְיָין פָּלָאַזְיָ אַבְרָנוֹמָעָן
— עַר אַיְזָשְׁוִין גַּעַוְוָעָן אַיְדָרְבָּעָר שְׁשִׁים,
אַבְעָר זִיךְיָין דְּאוּוּנְעָנָעָן. אָוֹן זִיךְיָין שְׁוֹפָר בְּלָאַזְעָן
אַזְיָזְעָנָעָן אַזְיָזְעָנָעָן אַזְיָזְעָנָעָן וּוּי אַזְיָז

מען טאר אפילו ניט מלמוד חוב זיין אויך אידען, מען טאר אידען ניט באשולדיגען, אבער מיד דאכט, איז זעהר וויניג זענען פאראן אועלכען וואס זיינען פטור פון „אשמנו“ אונ די „על חטאַס“,

על חטא שחתנו בהרהור הלב

וידוי פון אַ פרומען אידען.

על חטא שחתנו לפניה בלב

אלול אין דרישען,

און איך הוויב אן טראכטן וועגען תשובההן

ויאיהר גוּהט מיר אָן, פִּין אֵיך, דאכט זיך, אָן אַמְתָּה
עהרליךער אַיד, ניט קִין הַוְלְטָאִי, חַלְילָה, ניט קִין
שַׁיְעַרְעָן אָן צוֹ פּוֹצָעָן – פָּאָר פֶּסְחָה רִינְגָטָן
אנְבָּן, ניט אַזְלָן, ניט קִין מַחְלָל שְׁבַתְּנִיק, ניט קִין עַקְרָן,
ניט קִין רְכִילָות טְרִיבָעָר, ניט קִין לְשׁוֹן-הַרְעָנִיק,
ניט קִין חֻנְךָ, ניט קִין צְוַיִּים פְּנִיסְדִּיגָּעָר, ניט קִין אָוכָל
טְרִפְּוֹת, אָן ניט קִין אֲפִיקְוּרוֹס, חַס וּשְׁלוֹם, ...
אֵיך בִּין אָ אַמְּמִין, אָ בָּעֵל בְּטַחְוֹן, אָ אַיד וּוּאָס
דָּאוּעָנְטָאָלָעָטָאָג, וּוּאָס לְעָגָט תְּפִילִין, וּוּאָס
טְהָאָגָט צִיצִית, וּוּאָס האָט מְדוֹזָהָת אָוִיָּס אָלָעָטְרָעָן
וּוּאָשָׁטְזִיךְ צָום עַסְעָן, וּוּאָס בְּעַנְעָט אָוּן
לִיְנָט קְרִיאָת שְׁמָעָ, וּוּאָס לְעַרְנָט אָלָעָטָאָג
אָ פָּרָק מְשִׁנְיוֹת, וּוּאָס זָגָט אָפְטָאָג אֲפִיטָעָל
תְּהָלִים – דָאָכְטָזִיךְ אָ גָלָאָטָעָ כְּשָׂרְעָ נְשָׁמָה,
פִּין דָעַסְטוּעַגְעָן. אָז אֵיךְ הַוְוִיב אָן זָכָעָן, הַאָב אִיךְ
גַּעֲנָג אִוְּפָּס וּוּאָס תְּשֻׁוָּה צָוְתָאָן. אָז אֵיךְ בָּאָרָעָכָעָן
זִיךְ גּוֹט, קְלִיבָּט זִיךְ אָן אָהִיפְשָׁ פְּעַקְעָל, ...
וּוְאָלָט אָזְוִי לִיְכְּטָ גַּעֲוָעָן צָוְ קְרִיאָעָן אַלְדָאָס גּוֹטָס,
וּוְאָלָט אָזְוִי לִיְכְּטָ גַּעֲוָעָן אַוְיסְצּוּבָעָטָעָן אָ גּוֹט יַהְרָר,
וּוּלִיְכְּטָ עַס אִיךְ אָיְדָעָן אַוְיסְצּוּגָעְפִּינָּעָן עַבְרִוּת.
אָ גְּרוֹשָׁעָ מְלָאָכָה בַּיְיָ אָיְדָעָן זִינְדִּיגָּעָן, !
אָ אִיךְ זִינְדִּיגָּט אָמָאל מִיטָּדָעָר מְחַשְּׁבָה, אָגָעָדָאָנָק
פְּלִיהָט אַיְהָם דָוְרָה אִין זִיְן גָּאָפָ, אָן עַד אִיךְ שְׁוִין
פָּאָרְטִּיגָּ, ! „על חטא שחתנו לפניה בהרהור הלב“
– זִי אִין מוֹיחָל, גָּאָטָעָנָיו, אִוְּפָּס דִי זִינְדָּה וּוּאָס מִיר
הָאָבָעָן גַּעֲגָעָן דִּיר גַּעֲזִינְדִּיגָּט מִיטָּן טְרָאָכָעָן,
מִיטָּן אִין זִינְעָן הָאָבָעָן, בְּעַטָּעָן מִיר אָלָעָטָיָס כְּפֹור,
– בַּיְיָ אִיךְ זִינְעָן אִיךְ מְחַשְּׁבָה כְּמוּשִׁי דְמָי – וּוּעָן מַעָן
טְרָאָכָט עַטְוֹוָאָס בִּיְזָעָס, אִיךְ אָלָעָן אִיךְ נָס וּוּי מַעָן
זָאָל עַס הָאָבָעָן גַּעֲתָהָן, הַיְנָט וּוּלְכָעָר מַעָן
קָעָן זִיךְ עַס אַוְיסְהִיטָעָן, פִּון בִּיְזָעָן מְחַשְּׁבָות. ?
„לֹא תַחְמֵד“ שְׁטוּהָט בַּיְיָ אַוְזָעָן אִין אִין
רַיְהָע מִיטָּן „לֹא תַרְצֵח“ „לֹא תַגְּבֵּן“ אָן אַנְדָּעָרָע
הָאָרְבָּע עֲבָרוֹת, דִי זָאָר וּוּאָס מַעָן טָאָר נִיטָּתָאָן,
טָאָר מַעָן אִוְּרָן נִיטָּן וּוּלְעָלָעָן, – אָבָעָר דָעָר וּוּלְעָלָעָר
וּוּיָס נִיטָּן, אָינָן וּוּלְלָעָן וּוּסָעָן, וּוּאָס מַעָן טָאָר, אָוּן וּוּאָס
טָאָר נִיטָּן, אִיהָר קָעָנט גְּכָעָר בְּאַקְעָמְפָעָן, אָ פָאָלִיסְמָאָן
אָ פְּרִיזְ פִּיטָּעָר, אָן זָאָגָאָר אָזְלָן, אָיְדָעָר אִיעָר
עֲדָאָנָק, אָן דָאָךְ אִיךְ עַס אָזְנָדָ, אָוּן אִיהָר
דָאָרְפָטָט דָעְרוֹף תְּשֻׁוָּה טָוָהָן, .

תביעת שופר פאר'ז פריעץ

א (מעשה היה)

עם האט געלאנט צייז נאר ערוגער

און עלטערער איז, וואס געהט אלע טאג אין שוהל
דאונגען, האט אינמאל פארשפערטיגט און איז אנגעלקומען
ווען מען האט שוין ועהאלטען בײ' "ברכו". האט זיך
דער איז דערפזון שטאַרְק געערגערט, מיט איהם
זאל איז אָן פֿאַסְרָעָן? עָר איז נאָז קִיְּנָמָאַל
נִיט גַּעֲוָעָן שְׁפָעָט צָוָם דָּאוּנָעָן! - דָּער שְׁמַשׁ
זהטעט ווי דער. האט צער, פרובירט ער איהם
טרײַיסטָען און זאָהט צו איהם: - נעמֶט זיך נִיט
צָוָם הָאָרְצָעָן. - עָס איז נאָז אלע בעסער אַנְצּוֹקוּמָעָן
צָו בְּרָכוֹ אִידָּעָר אַנְצּוֹקוּמָעָן צָו קִינְדָּעָר,

דועה גאזינועשייט דער האזענײַtsער מגיד

עס ווערט דערצעעהלט, איז וווען דער קאָזשעג'יער
מאיד ר' ישראל. איז אויפֿן לעצטען יאַהֲר פֿון זִיּוֹ לְעֶבְעָנוֹ
העשטאנגען בַּיִסְמִים עַמּוֹד צֹו (כָּל נְדָרִי) האט ער
צוה מענדיג צו (ויאמר ה' סלחתי כדבריה) אויפֿגעהויבען
די הענד צום הרימעל אויסצּוּטְעָנָהֵין זִיכְרָמִיתְעָן אויבערט.
טען. און ער האט איז אעדאָגָט, רבונּו של עולם!
קיינער חיין דיר. איז נישט אַים שטאנד צו וויסען ווי גראַיס
דיין שטארקִיט איז, – און חוץ דיר איז אויך קײַעַר נישט
אַים שטאנד צו וויסען ווי גראַיס מיין שׂוּוֹאַכְּלִיט איז,
אַז גוַיְסַמְּ דִי נְשָׁמוֹה הַאַלְטָזִיךְ אַיז מִיר. – פֿון דַעַסְטוּוּעָגָעָן
בֵּין אַיךְ גַעַשְׁטָאנַגעַן, אַגְאנַצְעַגְעַן חַדְשָׁאַלְול. – אַזְעַרְתָּ
יכַיְשָׁוְבָה בַּיִסְמִים עַמּוֹד, אַזְעַרְתָּהָבָ אַוְיסְעַגְאָסְעַן
פָּאַר דִיר מיין הארץ, אין תפלה ותחנונים,

כרגע איר דיד. רבונו של עולם – צי איז דאס איזא יושר,
איז איך דער גראנקער יישראאל מיט איזא גראקען גוּף
וויאיך פארמאה. זאל טראגען אויף זיך דעם עול
פון כל ישראל, איך זאל מיך גאנצע טעה דארפער
פ'ינגען איזו מתפלל זי' צו דיר פאר דינע קינדער
בשעת פאר דיר, וואס מיר זאגען – לך ה האדולה והגבורה
– זאל חיליה זיין איז שוערעו זאך, צו זאגען בלוייז, אט
די צוּוּ וווערטעו, (ס'חתה' כדבריך) נ – זאל אפשר
זיין די מניעה דער צו, וואס מיר האבען וויניג צדיקים
אויף דער וועלט לך האסטו דער פאר, איזא צדיק ווּ
ר' מענדעלע רימאנאווער, וועלכער איז שקול פנד כל
הצדיקים שבעולם ! – – זאל אפשר זיין די מניעה, וואס
מיר האבען ניט היין (נבואים, נ האסטו דאך ליבליינער
(חוזה) וועלכער זעהט מיט זיין אויג, מסוך העולים ועד פוט
לייכט אויף דער וועלט ווידען, אורחים ותומכים – –

זאל אפשר רײַין די מניעה וואס עס פעהלען היינט בעלייתשונ
ביז איז מיט מיין קראנקען גוף גרייט צו פאסטען
תריג בעניותים אוין תשובה צו טהון פארן האנטען
כל ישראל - בכוּ רבונע של עולם בעט איז דיך לאמיר
עוון הערען, ווי די וועסטע אדאָה מהוֹ דזונת

סלחתני פדבריך

ער איז בשלום אריבערען, אונ דיאָ פֿאַרְזָאַמְּלָטָע
האבען געפאטשט „בראואָ“ – – בּיִ דְרֵי פֿערְטָעָל
שטונדע צײַיט האט זִיךְ. משה יאָסִיל געזאמט אַין פֿלאַז
אַין ער אַיז נאָכְדָעָם אַרְוִיסָעָגָאנְגָעָן ווּינְעַנְדִּיגָ אֹיפֿז
קּוֹל, – זִיְן פֿרוֹי אַין קִינְדָעָר זִיְנָעָן אַיִם אַנְטְּקָעָוָעָן
גַּעֲלָאָפְּעָן מִיט אַוְיסָעָרְוּוּהַנְּלְכָעָ שְׁמָחָה, אַזְוִי ווּיְעוֹ
זָאַל גַּוְמָעָן פּוֹן יְעַנְעָר ווּוְלְטָ – – „משה יְאַסְעַלְעָאָ“!
„טָאַטְעַלְעָא. !“ – האבען זִיךְ גַּעַשְׁרִיעָן, אַין זִיךְ
אַרְוִיסָעָגָוָאַרְפָּעָן אֹיפֿז זִיךְ הַאַלְזָ, משה יְאַסְילָהָאַט
זִיךְ ווּיְבָרְצָוּצָהָאַטְזָטָ צַוְּזִיךְ אַין גַּעֲלִיפְעָטָ אַזְוִי ווּיְ
אַגְּלִיְןָ קִינְדָ, „וּאַסְזָעָ ווּיְנְסְטוּ, ?“ – האט
משה יְאַסְעַלְיכָעָ אַיִם אַעֲפְרָעָהָטָ – אַבְּיָ אַ
דָּאַנְגָּדָעָם, ווּאַסְלָעָבָטָ אַיְבָּיָגָ, אַבְּעָרָהָעָקָוָמָעָן;
„אַיְהָ ווּיְזָן עַרְשָׁטָ פּוֹן שְׁמָחָה“ – האט משה יְאַסְילָ
גַּעֲנְטְּפָעָרָט – אַדָּאַנְגָּ אַיְן לְוִיְבָרְצָעָם אַוְיבָּעָרְשָׁמָעָם
דְּעָרְפָּאָר, „ אַיְן רַעְדָעְנְדִּיגָ דִּיזְעָ ווּוְרְטָעָרָהָאַט עָרָ
אַדְיִיְן גַּעֲטָאָן זִיךְ הַאַנְדָ אַיְן בּוֹזָעָם קַעַשְׁעַנְעָ אַיְן האט
אַדוֹיסָעָנוּמָעָן אַ פְּעַקְעַלְעָ גַּעַלְזָ. – „זְעַהַסְטוּ, מַיְן ווּיְבָ
– האט ער גַּעַזְאָגָט ווּיְנְעַנְדִּיגָ – „פְּעַרְצִיגָ יְאַהְרָהָאַבָּ
אַיְדָ גַּעַדְאָוּעָנָט, אַיְן גַּעַבְלָאַזְעָן שְׁוּפָרָ פֿאַר אַיְדָעָן,
אַיְן אַיְהָ הַאַבָּ דְּעָרָ פּוֹן גַּאֲרָנִיטָ גַּעַהָאַט, אַיְן עַרְשָׁטָ
הַאַבָּ אַיְךְ אַיְנָמָאל גַּעַבְלָאַזְעָן שְׁוּפָרָ פֿאַר אַ� אוֹי, אַיְן
ער האט מִיר גַּשְׁעַנְקָטָ גַּאֲנְצָעָ צְוּוֹי הַונְדָעָרְטָעָר
נְדָזָ פֿאַר אַוְנְזָעָרָעָ טַאַכְטָעָר. ! עַס קַוְמָטָ שְׂוִין
טַאַקְעָ אַוְיסָ אַזְוִי ווּיְאַיְהָ זָאָהָ, אַז אַיְ פֿלִי-קוֹדְשָׁנִיק
זָאַל מְעָן נֹור זִיךְ בּיִ אַגְּוִי. – – –

אֵ ווַיְצַפֵּן הַעֲרָשָׁעַלְעַ אַסְטְּרָאַפְּאַלִּיעַ

הערשעלע, דער באריהטען וויצלינג, איז אמאהַל געקוּן
מען אין אַ שטעדטעל אוּף שבת, באנווערקע ער שבט
גאָכמִיטָאג ווי אַ אַיד רויַכעט אַ ציגאָר, פֿרְעָגֶט ער ווּער
אט דער אַיד אַיז, אין כוּן זאָגֶט אַיהם, אַז דאס אַיז דער
גבֵּיר פֿון שטעדטעל ווּעֲמַנְעָנָס נאָמָעַן אַיז אשכּוֹל,
אַ באָוּיסטער אַפְּיקּוֹרֶט, אוּף מַאֲרְגָּעָן זוֹנְטָאג, קומְט
הערשעלע אַרְיַין צוֹ אַט דעם גְּבֵּיד, אָוֹן הַוִּיבְט אָן רַיְיךָ
הוּאָקָא אַיְפָּן קָוְלָה; – אַ אַוט מַאֲרְגָּעָן דִּיר, אַיְשָׁכְּלָה;
וּאָס מַאֲכָסְטוֹ, הָיָה וְיַעֲהָט עַס דִּיר, הָיָה – וְיַנְדְּעָרָט זִיכָּר
יעַנְעָר, וּאָס אַט דער פֿרְעָמְדָעָר אַיד רַעַדְתָּ צוֹ אַיהם
וְיַעֲרָ וּוְאַלְטָ גַּעֲוָעָן זִינָעָן אָן אַלְטָעָר בְּאַקְאַנְטָעָר,
– וְעוֹר זִיְּט אַיהֲר, רַאַיְד, ? פֿרְעָאָט ער, – וּאָס הַיִּסְטָ
וּער אַיְבָּז, ? אַיְבָּז דָּאָה דִּין פֿעַטְעָר, ? – עַטְפָּעָרָט
הערשעלע, – מַיְיַין פֿעַטְעָר, ? – וְיַנְדְּעָרָט זִיכָּר דָּעָר אַבְּיַיד
– אַיְבָּז קָעָן אַיְבָּז דָּאָה אַהֲרָן נִיט, – וּאָס הַיִּסְט דָּו קָעָנסָט
מִיךְ נִיט, ? אַיְן שִׁיר הַשִּׁירִים שְׁטַעהָט דָּאָה
„אַשְׁכּוֹל הַכּוֹפֶר דָּוְדִּי לִי.“ אַשְׁכּוֹל דָּעָר כּוֹפֶר (אַפְּיקּוֹרֶט
אַיז מַיְיַין פֿעַטְעָר) –

סָאֵז שְׂוִין גָּאוֹר נִיט קַיִן וּוַיַּעַן

א "גרינער" קומט אריין אין
אין אמריקאנער בית-המדרש, און
ערבעו דארט עלטער עידען
דאונגענדיג. — און וואו זיינען
אייערע גינדר, ८-פרענט ער,
— גערט שעין, גערט, אירז זיט
א גריינער — ענטפערט מען איהם.
דא הומען ניט די גינדר דאונגען,
און אנדרטס מהאל גערט ער
ארײַן און שוהל, און זעהט נאר
זונגע ליט. — און וואו זיינען
איידע פאטעס. ८ — פרענט ער
— אירז זיט א גריינער. — ענטפערט
מען איהם — אויב איזער טאטעס
וואלטען ניט וועווען טויט און מיר
וואלטען ניט געדארפֿט זאגען
ה'ן קדיש, וואלטען מיר דא ניט
געווען,

תשליך איז א צו טיירער בעסן

מען האט אמאָל געפרענט א
הימישען משכיל. פארוואס ער
גערט ניט צום תשליך, ראש
השגה. ? איז דאר עפֿעס תשליך
א גוטע געלגענהיט פטור צו
זערען פון די עבירות ८ —
וואס פארשטיעהט אירז ניט ८ —
האט ער גענטפערט מיט א פראגע
אויף צוריך. — די עבירות האבען
מיר אפגעהסט א פארמאנגען, און
אירז ווילט, איז איז זאל זי אלע. מיט
אַמָּאָל אַרְיִנוֹוָרְפֿעַן אַיְזָן וּוְאַסְעַר אַיְזָן.

א-סצענע פון א אידענע ערברדאַרט הענה, אין א ספריט סטאי
צו קויפֿען א ניינט, רבונו של עולם"

איך בין צו איך, מיסטר געקומען נאך א ניינט "רבונו של עולם", איהר האנדעלט
דאך מיט הייליגע ספדים, האט איהר דאך מסתמא א "רבונו של עולם" איז;
איך הוּם אַדְשָׁ פּוֹן אַפְּ-טָאָן, דָּאָרֶט, וְוִי אַיְזָ וּוְאַיְזָ. קען מען עס ניט גריינען,
האט מען מיר געזאגט, איז בַּי אַיְזָ קען איז דאס קריינען, (קויפֿען)
מילא א גאנץ יאהר, ווי א גאנץ יאהר, אבער איצט איז דאך עפֿעס פֿאָר
ראַשׁ הַשְׁנִיה; אַיצְט גַּעֲהָעָן דאך עפֿעס אַזְעַלְכָּעָה הייליגע און מורה-דיינע טעה,
וְוָאָס אַפְּלָוֹ אַפְּ-שָׁ אַוְן וּוְאַסְעַר צִיטָעָרֶט, דָּאָרֶף מען זיך דערמאַהנְעָן. אַן
רבונו של עולם, און קויפֿען פון זיינ לְיִבְעָן נָאָמָעָן אַנְיַעַם "רבונו של עולם"
— אַן דער הַיִּם האָב אַיך גַּעֲהָאָט אַן אלטָעַן "רבונו של עולם", וְוָאָס אַיז
מִיר גַּעֲלִיבָעָן יְרוּשָׁה פון מִין מַאֲמָע, עַלְיָה. הַשְׁלָוּם, דִּי מַאֲמָע אַרְהָע
האט עַהַם גַּעַם יָרְשָׁעַנְט פון די באָבע, דָּאָרֶר אלטָעַר "רבונו של עולם",
אַיז מִיר גַּעַוּעַן בַּאֲלִיבָט, אַינְגַּעַבְאָקָעָן אַיז עַר מִיר גַּעַוּעַן אַין האָרְצָעַן,
אַיך האָב אַיְסָמִיט-גַּעֲבָרָאָכָט אַהֲרָד אַין גַּעַנְדָּע. אַבער מִינְעָן אַיְגַּעַנְעָן
קִינְדָּעָר, האָבָעָן בַּי מִיר דָעַם טִיעָרָעָן אַוְצָר אַוְועָקָגְעָנוּמָעָן שְׁטִיקְלָעְכּוּז
הָאָבָעָן זַי אַיְסָמִיט גַּעֲרִיסָעָן, פִּיצְלָאָכְוּזָה אַבָּעָן זַי אַיְסָמִיט גַּעֲצָוּפָט,
בִּזְיַיְזָהָאָבָעָן אַיְסָמִיט אַיְנָצָעָן פון מִיר גַּעַפְּטָרָט,
וְוָעַן זַיְהָאָבָעָן אַגְּגָהוּיְבָעָן רִיסָעָן, אַוְן צְוָפָעָן מִין אַלְטָעָן, רַבְוּנוּ שְׁעָן
וְוָאָס אַיך האָב מִיט גַּעֲבָרָאָכָט פון דָעַר הַיִּם, נִיט אַיְזָ מַאֲלָל
וְוִי זַי וְוָאָלְטָעָן שְׁנִיְּדָעָן מִין פְּלִישָׁ מִיט מַעְסָעָרָס. נִיט אַיְזָ מַאֲלָל
הָאָב אַיך אוּפְּ זַי אַלְיַיְזָ גַּעֲבָעָטָעָן דָעַם בְּטוּיט. וְוִיְלָ עַס אַיז מִיר פְּשָׁוּט
נְמָאָס גַּעַוְאָרָעָן דָעַר לְעָבָעָן, וְוָאָס הַיְּסָטָחָמָעָן מִעְן נְעַמְמָט בַּי מִיר
אוּפְּעָקָזָאָזָא טִיעָרָע אַוְן לְעָבָעָן זַאָך — אַרְשָׁעָ. ? אַיך האָב גָּאוֹר
נִיט גַּעַקְאָנָט פָּאָרְשְׁטָעָלָעָן. אַז אַיך וּוּלְ קָאָנָעָן אַוְיסְקָוְמָעָן אַהֲרָן אַרְשָׁעָ. ?
אַבער אַגְעָנָשׁ וּוּרְטָט צְוָוָינָט צְוָוָעָס, אַוְן אַיך בַּיְנָן דָעָרָצָו אַוְן
צְוָוָוָאָוָינָט גַּעַוְאָרָעָן... אַט אַזְוָי, מִין פְּרִינְד אַיז עַס אַגְּגָאָנָעָן וּוּי
אַמְזָמָר, בִּיסְלָעָר — אַוְן-בִּיסְלָאָכְוּזָה אַבָּעָן די גִּינְדָּעָר בַּי מִיר
אוּפְּעָקָעָגְלָעָט דָעַם אלטָעָן, "רבונו של עולם", — — —
... מִיסְטָעָר לְעָבָעָן, אַיך וְוִי זַי נִאָך אַבְּיִסְעָל אַפְּרָעָדָעָן, פָּאָר אַיך
מִין פָּאָרְבִּיטָעָרָט הַארְעָ... ! אַן אַרְיִמְעָן פְּלוּיְיָ בַּיְנָן אַיך גַּעַוּעַן
אַין דָעַר הַיִּם, אַפְּנִיסְטָרָע, וּוּסְטָע אַוְן עַלְעַנְדָע אַלְמָנוֹה,, די גִּינְדָּעָר
דִּיְנָעָן גַּעַוּעַן דָא אַין גַּאלְדָעָנָעָם לְאָנָד, אַוְן זַי פְּלָעָגָן מִיר פָּוּנְצִיט
צְוָוָיְטָעָט עַטְוּוֹאָס צְוָשִׁיקָעָן אַוְיכָחָנָה... אַבער וּוּי הָאָב אַיך גַּעַלְעַבְטָח
דִּי וְוָאָס וּוּנְשָׁעָן אַונְז בַּיִּז, זָאָלָעָן נִיט לְעָבָעָן בְּעַסְעָר וּוּי אַיך הָאָב
עַלְעַבָּט, וְוָאָס הָאָך אַיך גַּעַגְעָסָעָן? ? — די וְוָאָס וּוּנְשָׁעָן אַינְז בַּיִּז
זָאָלָעָן קִיְזָן בְּעַסְעָרָט נִיט עַסְעָן, — אַדְרָה הָאָב אַיך גַּעַהָאָט,
מַעְגָּ מעָן דָאָס אַוְיכָחָנָה אַונְזָעָרָע שְׁוֹנָאָט. אַבער פָּוּנְדָעָסְטוּוֹגָעָן
אַיז מִיר בַּאָקָ נִיט אַזְוָי שְׁלָעָכָט גַּעַוּעַן, וְוָעָן עַס אַיז מִיר אַגְּגָהָמָרָעָט
גַּעַוְאָרָעָן אַוְיכָחָנָה הַארְצָעָן, הָאָב אַיך גַּעַפְּוָנָעָן טְרִיסְטָן אַין "רבונו של עולם"
וְוָאָס אַיך הָאָב גַּעַהָאָט בִּידָוּשָׁה פון מִין מַאֲמָעָן, אַוְן מִין באָבעָט,
אַלְיכְּטִיגָּעָן. גַּז עַדְן. זָאָלָעָן זַי אַבָּעָן, אַיך פְּלָעָגָן זַי אַוְיסְוּזָעָן
פָּאָר אַיְהָם אַוְן עַס פְּלָעָגָט מִיר גַּרְגָּגָר וּוּרְעָעָן אַוְיכָחָנָה
דָעַד "רבונו של עולם", אַיז מִיר שְׁטָעַנְדִּיג אַעְוּעָן פָּאָר מִינְעָן אַוְיכָחָנָה,
אַין הַיְּלִיגָּעָן, בֵּית המדרש, אַוְן אַיְזָן גַּסְהָאָב אַיך אַיְהָם אַין זַיְעָן
עהָהָאָט? ! מִין לְעָבָעָן, מִין נְשָׁמָה אַיך עַר גַּעַוּעַן, אַוְן מִיר אַיז קִיְזָן
מַאֲלָל נִיט אַיְגָעָפָאָלָעָן. אַז אַיך וּוּלְ זַי וְוָעָן עַס אַיז מִיט אַיְהָם שְׁיִידָעָן
אַפְּרָלוֹ אַוְיכָחָנָה אַשְׁעָה, אַוְיכָחָנָה אַמְּגָנוֹת, אַוְיכָחָנָה אַרְגָּעָן ? !

בלצון

על חטא שהטנו לפניו

איך טו תשובה. איך די זינד וואס איך האב געגען
די ר געזינדייגט מיט צארען ליטען .. ז' עריה איז
טאַקען וואס מיר זעהנען זיך אָרוּם צוֹ שפֿעַט,
ווען מיר האבען שווין די עבירות אַפְגַעַת אָזֶן;
ווען אַבער יעדער אַינער זאל זיך באָפָען אויך זיינע
פֿעהלערען בעט מעשה, ווען ער געהט אַראָפּ
פֿון גִּילִיכְעַן ווועג, אָונֵן זיך אַקלָאָפּ טָאָזֶן אַיְזָה אַרְצָעָן:
„אַך זִינְדִּיגָּה“ ווֹאלְטָעָן אַינְזָעָרָע נְשָׁמוֹת גַּעֲוָעָן
ריין, אָונֵן מִיר ווֹאלְטָעָן יָמֶן כְּפֹור פֿאַרְשָׁפָאָרֶט
זָאָגָעָן „אַשְׁמָנוֹ“ אָונֵן די „עַל חַטָּאָס“, אַיך מְעַסְטּ,
ברִידְעָרְלָאָן, אַלְעָס אָן אַיְף זיך אַלְיַין, אַיך בֵּין
זיך מְוֹדָה וּמְתוּדָה, אַז אַך בֵּין אַיְגַעַט אַזְנָזֶט אַז זִינְד
אָונֵן אַלְיַין צָוְלִיב דַעַט, ווָאָס מְעַזְעַן גַעַת זיך עַרְשָׁט
אָרוּם ?אַחֲרַת הַמְעַשָּׂה, נָאָכְדָעָם וּוְדִי פֿעהלערען
זִיְינָעָן שְׁווֵין גִּימָאָכָט גַעֲוָאָרָעָן, ווען אַבער אַיך
זָאָל פֿרִיהָר גַעֲוָעָן זִיְין אַזְוִי אַבְעָרְלָעָגָט, וּוְאַיר
בֵּין עַרְשָׁט, אַיְזָה דִי תְשׁוּבָה טָעָג, ווֹאלְט אַיך
עַצְטָ פֿאַרְשָׁפָאָרֶט וִידְזָוִי זָאָגָעָן, . . .
אַיְסְעָרְלִיךְ ווְיִזְטּ זיך אָוִים, אַז אַך האָב קִיְינָעָם
נִיט גַעֲנָאָרֶט, נִיט באַשְׁוּנְדָעָלֶט, קִיְינָעָם אַ פָּאָלְשָׁ
וֹאָרֶט נִיט גַעֲזָאָגָט, דָאָך פֿיְהָל אַיך עַרְשָׁט, אַז
מִיְן נְשָׁמָה האָט אַוִיחָ זיך אַ פָּלְעָקָ פֿון דִיזְעָר
עַבְרָה, נִיט אַיְזָן מְאָלָה האָב אַיך אַפּ גַעֲנָאָרֶט לִיטָעָן,
גִּיט אַיְזָן מְאָלָה האָב אַיך גַעַטָאָן זָאָגָעָן, . . . נִיט . . .
וּוְיִל מִיְן כּוֹנָה אַיְזָ דַעְרָבִי גַעֲוָעָן, אַיך האָב עַס
נְגַגְעָטָאָן אָום צוֹ פֿאַרְבְּלָעְנְדָעָן דִי אַוִיאָעָן,
זָוָס זִי זָאָלָעָן מִיְנָעָן אַיך בֵּין דָאָס, ווָאָס אַיך
בֵּין אַיְזָן אַמְתָן נִיט, נִיט אַיְזָן מְאָלָה האָב אַיך גַעֲנָאָרֶט
זָאָונֵן גַעֲגַבְעַט דִי דַעַה אַפְילָו בַי מִיְן אַיְגַנְעָר ווְיִבּ,
אַסְאָך מְאָל בֵּין אַיְזָן, לְמַשְׁלָ, אָונֵן שׂוֹרֵל גַעֲגַגְעָן אַיְזָן
עַלְיוֹת גַעֲקוֹיפָט, אָונֵן אַיך האָב עַס נִיט גַעֲמִינָט עַרְנְסָט,
אַיך האָב עַס נִיט גַעַטָאָן, ווּוְיִל אַיך האָב גַעֲזִיכְט
בְּבּוֹד, אַבער מִיְן הָאָרֶץ אַיְזָ דַעְרָבִי נִיט גַעֲוָעָן,
דַעַר יִצְרָר הָרָע, אַכְפּוֹרָה זָאָל עַד ווֹעֲרָעָן. האָט
זָוָיְרָ פֿאַרְטָוּמָעָלֶט דַעַט מְחָ, אָונֵן מִיר אַרְגַעְגַעְבָּעָן
טְרִיפָה מְחַשְּבָה, אַז די שׂוֹהָלָעָן. דָא אַיְזָן דַעַט
גַעֲבָעָנְשָׁטָעָן לְאַנד זִיְינָעָן נִיט מְעוֹהָר ווְיִאָפְנְטָאָמִימָעָ.
זָאָונֵן אַנְשָׁטָעָל, מְעַן טָאָר חֹוּ עַס נִיט זָאָגָעָן, אַמִּין
דְלָאָך אַיְזָ גַאֲטָס נְאָמָעָן, אַט אַזְוִי האָט מִיר דַעַר יִצְרָר הָדָע
זָאוֹרְדָעָהָט דַעַט קָאָפּ אָונֵן ער האָט מִיר אַפְגַעַשְׁלָאָגָעָן
דַעַט אַפְעָטִיט פֿון גַעַהָן אַיְזָ שׂוֹהָל אַרְיַין, -
גַעַר גַעֲגַגְעָן בֵּין אַיך, כְּדִי צוֹ פֿאַרְבְּלָעְנְדָעָן דִי
זִיְינָעָן פֿון אַנדְעָרָע, כְּדִי לִיטָעָ זָאָל מִיְנָעָן, אַז אַיך הָאָלָט
עַרְפָּוּ . . . אָונֵן דַאֲרוֹף טָו אַיך תְשׁוּבָה, אָונֵן בעט
זָיְגָט, אַז ער זָאָל מִיר מְוחָל זִיְין אַוִיחָ דַעַט חַטָּא
פֿון הוֹנָאת רַע:

איך טו תשובה, גאטעניאו, אויך זי זינד וואס איך האב
געגען דיר געזינדייגט מיט פראועען לצענות, מיט
אפלאכען פון זואס עס איז, איך בין אפילו ניט דער
מענטש צו מאלען חזק, אדער אַפְּשָׁפָּאַטָּעָן פון אריגען
וועלכע זאך – בפרט פון אַדְּבָּר שבקדושה אוזאי ניט,
דאך האב איך מורה, איז איך בין אין זיען חטא
נכשל געווארען, ! – איך האב
דא געעהן אַשְׂוָהָל, אַגְּדוֹיסָע שוהל, וואס איז
גבויט געווארען לשם שוהל, אונ אונטען איז
אַקָּרְסָעָט-סְטָאָר, אונ אַהֲרָן-דרעסינג פָּאַרְלָאָר,
אין וועלכע מען אַרְבִּיט אונ מען טוט מֵשָׁא וּמְתָן
אום שבת, – אין דער הוּא שטעהען אידען
אין תליתים אונ שריינען, „וּשְׁמַרְוּבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת-הַשְׁבָּעָה
אונ אונטען פִּיט מען קָרְסָעָטָן, מען פִּיקְסָט דִּי
פָּאַמְפָּאַדְּוָרָס. אונ מען פָּאַדְּעָרָט פְּנִימָאָר, ! –
פארבייגעהענדיג דעם דזיגען „מִקְומָה קָדוֹשׁ“,
איך מיר איינגעפאלאען אין זינען פאלגענדע הַלְּצָה:
אין תורה וווערט דערצעעהילת, איז בני אלקאים, מלאכאים
האבען געעהן, מענשליכע טעכטער ווי שעהן זי
זינען, ... אונ זי האבען זיך גענומען ווייבער מסטס
וועלכע זי האבען געוואאלט – איך דאך די קשייא
ווע איז זיינען מלאכאים געהומען צוישען מײַדלען
אייז דער תירוץ: זי זינען אַשְׂבָּת אַדְּעָר אַ
וּס טּוּב. אַרְגְּוֹטָעָר גַּעֲקוּמָעָן אַיְן אַשְׂוָהָל מִקְבָּל
זיין די אַידְשָׁאָס. תפלות, האבען זי פָּאַרְבָּלְאַנְדְּזָעַט
אונטען אין קָרְסָעָט סְטָאָר, אדער אין הַרְ-דְּרָע
פארלאָד, אונ זי האבען זיך דארט פָּאַרְלִיבָּט
אין די מײַדלעָג וואס האבען געפֿט האַרְסָעָטִין
אדער צורעכט געמאכט זי עֲרָעָה לְאַקְעָן.
טראכטעדיג וווען דיזער הַלְּצָה, האט מיר דער
„יצְרַרְהַרְעָא“ אַלְצָעַל גַּעֲטָאָן, אונ האב געמווצט
לאבען, אַבּוֹאַהָל דאס איז געוווען געלאכט
מיט יַאֲשְׁטַשְׁעַרְהַעַס, ! –
אונ אויך די אַיְעָנָע מעשָׂה, אפשר טאר מען
פון איז מאהוּם קָדוֹשׁ אויך קִיּוֹן לצענות ניט
פראוען, ? אונ דארום טו איך דארויַף תשובה
אונ איך קְלָאָפְּ זֶבַח באַצְיַעַנְס אַיְן האַרְצָעָן:
על חטא שחטאת לפניך „בלצון“.....

דער שער של ים פארן בית דין של מעלה.

דער מלאך מיכאל.

דער הימליישער סנגור.

דער מלאך סמאל.

דער הימליישער פראקוראר

ראש השנה אין דער פריה,
אין קָאָרֶט רָוֵם פּוֹן דָּעֵר
פְּמָלִיאָה שֶׁל מַעַלָּה,

אבער מיך הימערט ניט וואס דיינע אידעלאך
באנווענין אפט מײַנע וואסער, ניט אויף קײַן גוטע
און ערליליכע צוועעהן, מיך ארט ניט וואס זייערע
מליך ליט גיסען אין זייערע מליך. ארין וואסער,
וואס זייערע שענקלס מישען - אין זייערע
משקאות - וואסער. דאס איז פרנסה. און די מענשען
אויה דער עריך דארפֿען לעבען, דארפֿען עשען. ואלט
און עס הען דיין. דאס ווען אימיצער פּוֹן אַגְּזָעָר, ואלט
געפרובט ווערלען מיט אָזָא נְסִיּוֹן, ואלט ער אויה ניט
בעסער געוועגן. — אַרְקָעָנִית ענטשולדייג אויך דיינע
אידעלאך, אויב זי היטען ניט אַפְּ דִּי מְצֻוֹת וְוָאַסְטָן
זיינען פָּאַרְזָאָגָט צו טָאַן מִיט וְוָאַסְטָן, ...
אַרְקָעָנִית אויב זי גָּאָר ניט אויב זי וואשען זיה ניט צום
עסען ווי דער דיין איז, אַרְקָעָנִית זי ניט שולדייג
אויב זי פָּאַרְפָּעָהָלָעָן אַפְּטָן מִים אַחֲרוֹנִים, אַדְעָר
אויב זי געהן מעאר ווי דְּלַדְכָּו אַכְוֹת אַן גַּעַגְעָן
וואסער, ... — אַטְדִּי דַּאֲזִיעָן אלע קָרְיוֹודָעָס גַּעַגְעָן
מיר, בֵּין אַרְקָעָנִית זי מוחל במחילה גמורה. און אַרְקָעָנִית
אַזְדִּי, גְּרוֹיסָעָר באשעפֿעָר פּוֹן אלע וועלטען,
בְּצִיטָא אויך ניט אָזָי שטארה מְדַהְדָּק מִיט זיינע
הַנְּעָרָא אויב זי היטען ניט אַפְּ פְּינְהָטְלִיהָ דִּי
וואסער לאָזָגָע מְצֻוֹת, וויל די מְלָחָמָת הַחַיִּים.
דער קאמף פָּאַרְן לעבען, שטערט זי אַפְּט
נאכְזָוקְזָומָעָן אלעס ווי געהנִיג אַז: אַבָּעָר אַיְה
הַאָב צו די בְּנֵי אַבְרָהָם יְצָחָק וְיַעֲקֹב. אַן אַנְדָּעָר
טענה, וועלכָע, ווי אַרְקָעָנִית, אַיְה זִיכְעָר אַגְּרָעָכָע
— אַרְקָעָנִית אַזְנָעָן אַדְעָלָאָךְ דַּעֲרָקָעָנָעָן מִיט אַרְבָּעָר
דרְיִי פְּוִיזָעָנד יָהָר צְוְרִיהָ, נָאָךְ אַיְדָעָר זי הַאָבָעָן
די תורה גענומען. אַז אַיְדָעָר די האסט זי אָגָע עלע
אלעס אַז. עס סְגוֹלָה מְכָל העמִים, — אלעס אויסעלאַז
וועלטָע פָּאַרְהָאָרְהָ פּוֹן אלע פְּעַלְהָעָר. מְאַבְּשָׂאָר
דאַמְאָלָס וווען זיינען אַרְוִיסָפּוֹן מְצָרִים, האָבָעָן
אגַזְיָעָן אלע יָמִים, אַז אלע טִיכְעָן אַז וואסערען:
טָעַרְיטָאָרִיא — דָעַם יָמִסְפּוֹף,

אין הימעל הערטט אַהֲרֹן שטילקייט,
די דְזָשָׂוְרִי פּוֹן דָעַם בֵּית-דִין של מעלה זיינען
אויסגעזעיצט אויף פִּיעַרְדִּיגָע שטילען. אַרְוֹם
אַפְּעַדְדִּיגָען טִישׁ, אַזְנָעָר אַיְגָעָן, אַז
אויחען זיינען גְּרִיְתָן אַיְסְצָוְהָעָרָעָן דִי קְלָגָעָס
פּוֹן מלאך סמאל, דער הימליישער פראקוראר,
וועלכָעָר האַלְטָה פָּאַר זַי אַפְּפִיעַרְדִּיגָע רעדע
אונ צִיְגָט אַוְיָחָד חֲטָאִים פּוֹן פָּאַלְהָיְשָׁאָל,
דער מלאך מיכאל, דער הימליישער סנגור,
דער פָּאַרְטִּידִיגָעָר פּוֹן אַיְדָעָן האט שוֹזִין גְּרִיְתָן
זַיְן פָּאַרְטִּידִיגָונָס רעדע. די וְאַגְּשָׁאָל אויה וועלכָע
מען וועגט די מְצֻוֹת מִיט עֲבִירֹת אַיְזָוִינָן אַוְיָס
גִּילְיָכְט אַוְפָּן הָאָרָה, די בִּיכְעָר זיינען אָפָעָן. אַז
די הימליישער שְׁרִיְבָּעָר זִיכְעָן בַּיְן פִּיעַרְדִּיגָע
טִישָׁען מִיט פִּיעַרְדִּיגָע פְּעַדְעָרָם אַז זִיְעָרָעָן הענט
און נְאַטְיָרָעָן יְעַדְעָס וְוָאַרְטָן וואס גַּעַת אַרְוִיס פּוֹן
שָׁטָןָס מוֹילָה, ... אַזְנָעָר שׂוֹפְטָן כָּל הָאָרֶץ זִיכְעָט
אויך זַיְן פָּלָאָס-פִּיעַרְדִּיגָען רִיכְטָעָר-שְׁטוֹהָל. אַז
אַטְכְּטוֹנָג, אַז אלעס זָאַל צְוָעָהָן פִּינְקְטָלִיהָ מִיטָן
אמָת אַזְנָעָן זַיְן זַיְן. ... דער שָׁטָן האט גַּעַנְדִּיגָט
ריידען, אַזְנָעָן גַּעַדְאָרְפָט אַנְהָיִיבָעָן פָּאַרְהָעָרָעָן
עֲדוֹת, דער שָׁרָעָסְלִים האט זִיךְ גַּעַמְעָלְדָעָט,
אויך עֲרָה האט עֲפָעָם צו זָאָגָעָן, אַז עֲרָה האט
גַּעַרְאָגָעָן דָאָס וְוָאַרְטָן. — מֶלֶךְ מֶלֶכִים
הַעֲנִיגָאָבָעָר אלע גַּעַנְגָעָ — האט דער שָׁרָעָס
יִם אַנְגָּעָפָאָגָעָן — אַרְקָעָנִית קְנָעָכָט, דער וְוָאַסְעָר
מִינִיסְטָעָר וְוָיל רִיְדָעָן עַטְלִיכָּעָ וְוָעַרְטָעָר וְוָאָסְעָר
אנְבָאַלְאָגָט צו דָעָרָה גַּלְגָּלָע גַּעַגְעָן די אַיְדָעָן.
דָאָס פָּאַלְהָאָרְהָ, וְוָעַלְכָּעָדִי האָסְטָן אויסגעווועהָלָט
פּוֹן אלענָגָעָר פְּנָלְהָעָר. — אַדוֹן הַעוֹלָמִים, הָעָרָר
פּוֹן אלע וְוָעַלְטָעָן, אַזְנָעָן האָנְדָה האָסְטָו אַיְבָעָר
עֲגָעָבָעָן אלע יָמִים, אַזְנָעָן טִיכְעָן אַז וואסערען:

א נייעם רבונו של עולם

אִישׁוֹת זַיְנָעָם שְׂוִין מֵיַנָּעָם קִינְדָּעָר פָּאוֹרָה יִירָאָט, אַךְ
אַף הַאלָּט זִיר אֹוֶחֶם אִמְּאָל בְּיִ אַזְוָהָן, אִמְּאָל בְּיִ אַ
טָּכְטָעָר, אַבְּעָר אַיְזָן עַרְגִּיַּץ אַעֲפִין אַיְזָן נִטְדָּעָם אַלְטָעָן
רְבָוָנוֹ שֶׁל עַוְלָם, וּוֹאָס הַאֲטָמִיר אִמְּאָל מֵיַן בִּיטָּעָרָעָן
לְעַבְעָם פָּאוֹר-זִיסְט, אַיְזָן בֵּין שְׂוִין אַזְוִי צְוָעָנוֹוָאַוִּינָט
דְּעַרְצִי, אַז מִיר הַוִּיבָּט זִיר שְׂוִין אַז צָו בְּעַנְגְּקָעָן נַאֲכִזָּן
אַלְטָעָן רְבָוָנוֹ שֶׁל עַוְלָם,

A decorative horizontal border at the bottom of the page, featuring a repeating pattern of stylized flowers and leaves in black ink on a light background.

אבער איצט, פֿעַטְעָרָשִׁי, ערַב רָאשׁ הַשָּׁנָה, האב
איך ז'ה עפָעָס פֿאַרְכָּעָנְקָט נאָךְ אֵיהֶם, מעַהֲרַ ווֹו די
אלע ערַב רָאשׁ הַשָּׁנָה'ס ווֹאָס אֵיכְ האָב שְׂיִין זְדָא
אַבְעָרָגָעָלְעָבָט, די צְרוֹת ווֹאָס מְעַזְּן הַעֲרָטְזִיךְ אָן
פּוֹן דָעַר הַיִם, האָבָעָן אָפְשָׁר וְעַבְרָאָכְטָ דָעַרְצָו, אָזְ...
אֵיכְ דָעַרְמָאָן זְיךְ אָז-- אַידִישׁ בְּלוֹטְ גַּסְטְּ זְיךְ
דָאָרְטָ ווֹוָסְעָרְ, עָסְ גְּוֹמָטְ מִירְ אַרְוִיְףְ אַוְיְפְןְ
זִינְעָן, ווֹי בְּיטָעָר אָוֹן פֿינְסְטָעָרְ עָסְ אֵיזְ אַיצְטָ דָאָרְטָ
אַיְןְ מִיְיןְ אַלְטָעָהְיִסְ, אֵיכְ הוֹיְבָ אָן טְרָאָכְטָעָןְ,
אָזְ מִיְגָעְ-פֿרִינְדָ, אָוֹן חְבָרְטָעָסְ, מִיטְ וּוּלְכָעְ אַיְהָ פֿלְעָןְ
דָאוּעָנָעָן אַיְןְ אַיְיןְ בֵּיתְ חַמְדָרְשָׁ, אַוְיסָאִיסָעָןְ דִיְ הַעֲרָצָעָרְ
פּוֹן אַיְיןְ תְּחִינָהְ, זַיְןִינָעָןְ אָפְשָׁר אַיצְטָ גַּעַלְ-זְנָדָ
אָוֹן האָבָעָן נִיטְ הַיְיָן שְׂטִיקָעָלְ בְּרוּיטָ צָו שְׂטִילָעָןְ
זַיְעָרְ הַינְגָעָרְ, אָוֹן בְּפֿרְטָ פֿאָרְ זַיְעָרְ קְלִיְינָעְ קְיַנְדָעָרְ
אָוֹן דָאָס שְׂלָעָפְטָ מִירְ עַפְעָס צְוִרִיהָ, אָוֹן עָסְ
וּוְילָטְ זְיךְ מִירְ פֿיְהָלָעָןְ דָעָס גּוֹטָעָןְ טָעָםְ פּוֹן
טְרָעָרָעָןְ אָזְוִי ווֹי אַמְאָלָ. --! --

דעריבער בין איך, מיין ליבער איז, עקלומען צו איך הויפען אַ נײַעַם „רְבָּנוֹןָ שֶׁל עֲלָמִים“ אין איך וויל ראש השנה געהן איז שוהל, און זיך אביסעל דערמאגען אָן מײַנע אַמְּאַלְיָגָע יְהֻרָעֵן, וואס האסט בֵּין איך אַ רְבָּנוֹןָ שֶׁל עֲלָמִים –

צוווי סענט ? - אָה, וווען אַיְהֶר גענט מיר,
פֿעַטְעַדְשִׁי ; אָמֵק עַהֲרָעֵן צּוֹרִיהַ דַעַם אַמְתָעֵין
רְבוּנוּ שֶׁל עַוְלָם . נִיט דַעַם פַאֲפִירַעַנְעָם ווּאַס אַיְהֶר
פַאֲרַ קְוִיכְפְטַ פַאֲר צְווּיַי סֻעַנט , ווּאַלְטַ אַיְהֶר מִיר אָ
גְּרוּיסָעַ טּוּבָה גַעַטָהָן ; ווּעַן אַיְהֶר קְעַנְטַ מִיר מַאֲכָעַן
פִיהְלָעַן , אַזְוִי ווּי אַיְהֶר האָב אַמְאָל גַעַפְיַהְלָט , ווּאַלְטַ
אַיְהֶר אַיְהֶר דִי טּוּבָה קִינְמָאָל נִיט פַאֲרַגְעַסְעַן . בָּ-
אַבְעָר אַיְהֶר האָב מַוְרָה אַזְוּ עַס אַיְזָ שְׂוִין צַו שְׁפָעַט ,
אוֹן אַיְהֶר קְעַן שְׂוִין קִינְמָאָל נִיט זְיַיְן צּוֹרִיהַ דַאָס
עוֹן , ווּאַס אַיְהֶר בִּין אַמְאָל גַעַוּוּעַן , גַיט מִיר , זְיַיְטַ אַזְוִי
גּוֹט , טְשַׁעַדְנְזָש , אוֹן לְאַמִיר פַאֲהָרָעֵן אַהֲיִים ,
הַאֲטַ מִיר אָ גּוֹט יַאֲהֶר אוֹן אָ

כת**יבָה ו**י**תִימָה טוֹבָה**

A decorative floral ornament at the top of the page, featuring symmetrical swirling patterns and a central circular element.

מיינע קיינדר האבען מיה ארייבער געבראקט אהער – איד האב ציין „רבותנו של עולם“. מיטגענו מען, איך האב איזהם פון זינען ניט אroiיס געלאלזט, ס"י אויך דען יבשה, אֵ אויבֶן יָם

פָּרָשַׁת שְׁמֹנֶה פָּרָשַׁת שְׁמֹנֶה פָּרָשַׁת שְׁמֹנֶה פָּרָשַׁת שְׁמֹנֶה פָּרָשַׁת שְׁמֹנֶה פָּרָשַׁת שְׁמֹנֶה

ברונו יעל ווילח פארנשומני – 1 –
פאלאנגען פון מיר, איז א'ה זאל מויז, טיערען
ברוייט, אונז ד"י האבען. באלאד אנטעהויבען
ביז אנטעקומען צו מיינע קינדער אויף לאסקאָווען
אייר פארשטייט דאָה מסתמא, ר' אַיד, אַז אַיד

ובונשין עוֹזֶט פָּטוּ גַּעֲטָעֵן, - זָרְעֵן, - בָּנְזָבָן
סְבִּים עַרְשָׁעֵן (ברוך הבא) האבען ז"י מיר
געַה יִסְעֵן אַוִּיסְטָאָן מַיִזְן פָּאַרְזָה (שייטעל) און
גַּעַלְהָן מַוִּיט דִּי אַי גַּעַנְעָה הָאָר אַזְוִי וּוּי אַגְּוִי עַעַל
חַאַפְּשָׁא אַיְרָה נִיט אַזְוִי גַּרְהָ אַעֲפָאַלְגָּט, האבען ז"י מיר
גַּעַרְפָּעֵן „שייטעלע גַּנְכָּב“, שׂוּעוֹר אַיְזָבִי מיר
גַּעַוְוָעֵן דַּעַר אַנְפָאָנוֹ, דִּי עַרְשָׁטָעֵן הַתְּחִילָה, אַיְהָ האָבָב
גַּעַוְוִינְט, גַּעַקְלָאַגְּט אַיְזָדַעַר שְׂטִיל, אַיְהָ האָבָב זִיְהָ
גַּעַוְוִינְשָׁעֵן, שְׁוֹנָאִי יְשָׁרָאֵל, דַעַם טוֹיְטָה – אַבְעָר
נאָכְהָעָר האָבָב אַיְהָ זִיְהָ אַונְטָעָר גַּעַגְעָבָעֵן, אַיְהָ

שטייהעל ציית האב איר זיך געשעט פאר זיך
אליז אבער די שאנדצע און די מורה זינעם
ביסלעכוויז פאר שוונצע און עס איז ב' מיר
הנט געגען ניט צו צודעהן דעם קאף און געהן
ויז א גוייע מיט די אייגענע האר - זער מיט האט
זיך אונגעפאנגען דאן האבען מיר מינע קינדר
אנלאהויבען אפריליסטען פון הייליגען שבת

בגלוּ רָאשָׁן: זִינְעָן מַיְנָעָן זִיהָן גַּעֲזָעָסָעָן בְּיִם
שְׁבָתָה, דִּיאָעָן טִישׁ, אָוֹן מַיְנָעָן בְּעַנְשׁ - לִיכְטָהָעָן

ז"י פארוקט אין קיד אין אַ ווינקעל, וויל ז"י
הבען ז'ר דער מיט געשעהמאט, מיינע טעכטער
זינען אויך ניט בעסער געוווען אונ' ז"י האבען אויך
געהאָפֿעַן צו פארשטייער עני מיינע שבטים

שפער האבען זי מיה אינגעוינט איך זאל
אפילו צוגריטען פאר זי אפרישען שבת' דיגען אנטיב
אט איזו איז דאס העגאנען אלע מאל ערגרעד און
ערראר, ואכעדייג זינען געווארען מינע שבטים
און מאים טובים, ביסלעכויז האבען זי מיה

אוֹעַת אָרִיסָעַן פּוֹן רְבוֹנוֹ שֶׁל עֲולָם, בֵּין אֵיךְ
הָאָב אָוִיָּף גַּעֲגֻבָּעַן מֵיַּן דָּאוּעָנָעַן, מֵיַּנָּעַ הַדּוֹצָוֹת.
מֵיַּנָּעַ תְּחִינָות אָוּן אֵיךְ בֵּין פָּאָרְבָּלִיבָּעָמְבָּי גָּאוּ נִיטָּן;

131

אָדִין תּוֹרָה פָּאָרְזַּן בֵּית דִין של מעָכָרֶה

- אָרְזַּן פָּאָרְזַּן דִיר, אָז זִיהָעָר לְאָנוֹ וּוּלְעָם זַיְעָר
זַיְנְד אָזְן דִיְנָע וּוּסְעָרָעָן, אָנוֹ יִמְסְנָטְפָּאָרְבָּלְיַבָּעָן.
הָוק אָינְ שָׂוֹוִיג; ... דָעַר שָׁר שְׁלִימָם, הָאָט זִיךְ פָּאָרְזַּן גָּטָ
אָנוֹ אָזְ אָרוּסְגָּעָגָאנְגָּעָן. * * * * *

שְׁמִינִי עֲצָרָת. אִידְעָלָאָר שְׁטָעָהָעָן
אַיְן דִי שְׁוָהָלָעָן אָנוֹ בְּעַטְעָן אַיְחָדָעָן,
הָאָפָעָנְדִיג, אָז זִיְּהָבָעָן נְעַכְטָעָן - הָוּשָׁעָנָא רְבָה
אָרוּסְגָּעָגָאנְגָּעָן דִי גּוּטָעָן קְוּוֹטָלָעָן, !. שְׁטָעָהָעָן
יְעָקָבָס אַיְנְהָלָאָך אַיְן דִי שְׁוָהָלָעָן אָנוֹ בְּעַטְעָן אַיְחָדָעָן
רְעָגָעָן, (גְּשָׁם). מִיטָּגְרָוִתְבָוָה, זַיְעָרָעָטְבָּלוֹת
גָּעָהָעָן אָרוּסָה אָזְן הִמְנָעָל אָנוֹ גּוּמָעָן אָזְן צָוָם
(אָחָבָרִי), (מְלָאָך), וּוּאָס אָזְ מְבוֹנָה אָזְחָתָ רְעָגָעָן
, אָנוֹ עָרָהָטָז זִיךְ אָזְן עַטָּה גָּעָהָלָטָעָן מִיטָּזָיָן
פָּאָר יְעָדָעָן שְׁבָטָבָאָזְזָעָר, דִי וּוּסְעָר אָזְ גָּעָשְׁטָאָעָן
זָאָל טָאָן, ! . . . . .

"**קְלִיבָה אַזְחָתָ דִיְנָע וּוּלְקָעָנס אָנוֹ זִיְּ רְעָגָעָן**" -
הָאָט דָעַר שָׁר שְׁלִימָם בְּאָפָעָהָלָעָן -
אָנוֹ אָחָבָרִי הָאָט גָּעָשְׁוּעָבָט אִבְּעָר דָעַר וּוּלְטָ
צְוּזָמָעָנְגָעָלְיָבָעָן וּוּלְקָעָנס אָנוֹ זִיְּ גָּעָהָיָסָעָן טָאָן
דָעָם פָּאָרָלָאָג פָּוָן פָּאָלָה יְשָׁרָאָל, אָנוֹ דִי וּוּלְקָעָנס
זַיְנָעָן גָּעָפְלוּגָעָן צָו דִי יִמְסְמָנְטָרָקָעָן זִיךְ מִיטָּגְעָר
זִיְּהָבָעָן אַיְנְגָעָשָׁעָפָט אָזְן זִיךְ אָלָעָזָנְדָזָן וּוּאָס דִי
אִידָעָן הָבָעָן אַרְיִנְגָעָוּוּאָרְפָעָן אָזְן זִיךְ וּוּסְעָרָעָן אָסָם
- דִי הַנְּדָעָלָעָה דִיְנָע דָעָרָמָאָנָעָן, אָלָעָטָג דָעָם
נָס פָּוָן יְצִיאָתָמְצָרִים, אָנוֹ מִזְגָּה, אַנְשָׁטָאָטָט צְוּדָנְקָבָאָר
זַיְנְזָמָר, אַנְשָׁטָאָט צָו דָעָרָמָאָנָעָן מִזְגָּחָם גּוּטָעָן,,
פָּאָרְשָׁמוֹצָעָן זִיְּמַיְנָע וּוּסְעָרָעָן מִיטָּזִיְעָרָעָזָנְד,
וּוּאָס זִיְּוּוּאָרְפָעָן אָרְיִין אָזְן אָלָעָטָיְכָעָן אָסָם רָאָשָׁה
הָשָׁנָה, וּוּעָן זִיְּגָעָהָעָן צָו תְּשִׁלְיךְ ! . . . . .

וּתְשִׁלְיךְ בְּמִצְלֹותָם כָּל חַטָּאתָם, דִי זָאָלְסָטָט דִי אִידְיָשָׁע
זַיְנְד וּוּאָרְפָעָן אָזְן דִי טִיפָּעָנִישׁ פָּוָן יִמְסְ, בְּעַטְעָן זִיְּבִי
דִיר, - שְׁטָעָהָעָנְדִיג רָאָשָׁהָשָׁנָה בִּיְיָ דִי וּוּסְעָרָעָן
אָנוֹ טְרָעָסְלָעָן אָפְזִיְעָרָעָטָעָס אָנוֹ וּוּאָרְפָעָן אָרְיִין
אָזְן דִי טִיְיכָעָן קְנָאָה, שָׁנָאָה, לְשׁוֹן הָרָה, רְכִילָות,
אָנוֹ אָלָעָטָנְדָעָרָעָט מִיטָּטָחָטָאָים, פָּרָעָגָעָן !

פָּרָעָגָעָן אָזְקָדָעָרָעָט, שְׁוֹפְטָט כָּל הָאָרֶץ, רִיכְטָעָרָעָט דָעַר
אַנְצָעָר וּוּלְטָט : דָאָרָף עָס אָזְזָיְן, ? - הָאָב אִיר עָס
בִּי זִיְּפָאָרְדִּינְטָט, ? אָה ! וּוּ אָנְדָאָנְקָבָאָר זִיְּזַיְעָנָעָן
דִי אִידְעָלָאָר דִיְנָע ! הָבָעָן זִיְּשָׁוִין נִיטָקְיִין אָנְדָעָר
פְּלָאָץ וּוּאוֹ אַהֲנִצּוּטָאָן דִי שְׁמוֹעָזִיְעָרָעָט ? -
- דִיְזָנָה, מִיְנָן טְרִיְעָר דִיְנָעָר, - הָאָט
כְּבִיכָּול גַּעַדְוָנְעָרָט, אָנוֹ זִיְּשְׁטִימָעָהָט זִיךְ זַיְנָעָן
גָּעָהָעָט, מְסֻפָּה הָעוֹלָם עַד סְוּפָוָן - אַיְזָאָגְרָעָטָעָן:
אָבָעָר טָו עָס פָּוָן מִינְטוּעָגָעָן אָנוֹ צְוָלִיב מִיְנָן
פָּאָלָה יְשָׁרָאָל, וּוּלְכָעָאָר אִיר הָאָב לִיבָה, אָנוֹ מָאָר
דָעַרְפָּוָן קְיִין פִּירְוּשָׁ נִיטָן, ...

END